नं॰ ५०८१

शांखायन श्रौत सूत्राणि.

उवट: १ त: १८ अध्यायानां

पत्र १३४ ——— १८४२

सूत्र पद्धति ग्रन्थ:

यल
सांख्यायनसूत्रे पतर २६५
२३१५

॥दवे आनंदरामरामदेवस्येदंपुस्तकं॥

॥१॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ ॥ व्याख्यातोग्निष्टोमः प्रकृतिर्द्वादशाहस्यैकाहानां च तस्य वि
कारं व्याख्यास्यामः श्रूयमाणं प्राकृतं नामधेयमन्यस्मिन्नव्ये प्रकृतिं निवर्त्तय
ति प्रतिषेधनेर्थः परिसंख्यो पजनो वाग्निमारुतादूर्ध्वमागमान्नयाएशास्त्रा
एगमुख्यो भवत्येकाहेद्ध्वं मुख्येन्यः षोडशी त्रयोदशागमाद्ध्वं षोडशिनो राति
रात्रौं तारणाग्निमारुतामनुयाजांश्चोतषांस्तानां ॥२॥ साकमश्वं मित्राव
वरुणस्येत्यूक्थ्यानीति स्तोत्रियायानुरूपो चर्षणीधृतं मघस्तन्वा याममिति
त्वं वरुणा युव मद्धराय मद्धराय नक्त्रा वां राजाविन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य ॥२॥

तियजति॥२॥सौ नरं ब्राह्मणाच्छंसिनो वयमुत्वामहव्यर्येयोनइदमिदमितिस्तो

त्रियानुरूपौ प्रगाथौ प्रमंहिष्ठाययोऽऋद्विनिदितित्वं स्तेवसुव्रतरमित्यर्द्ध व२

मामुहृत्योदमृतइतिशस्त्वायाऽऽदर्वस्योहूतातयापरिष्कृतयद्वहस्पते युव

स्येति४ मिन्द्रंयजति॥३॥ नामेधमच्छावाकस्येदंवसहीन्द्रेतिस्तोत्रियानुरूपा ह्व

ऊनेत्रीविष्णोर्नुकंप्रवः पांतमंधसः संवांकर्म्मणेन्द्राविष्णूमदपतीमदा

नामितियजति॥४॥७॥ पोत्तराग्निनेस्तोष्यमाणेषु यस्माज्जातो न परो

अन्यो अस्तियआबभूवभुवनानिविश्वा। प्रजापतिः प्रजयासंरराणस्त्री

त्तोज्योतींषिसचतेसखोनशीतियजमानः स्खोनशीं यहमुपतिष्ठेत" इन्द्रजुष॥२॥
स्वब्रवहायाहि हरहरिह" विबास्तुतस्यमतिर्नमध्यकान स्वसम्मदय॥
इन्द्रज०रंनव्यंनश्रएस्वमध्मेर्हिवोन स्त्रास्मास्तुतस्यस्त्वणेपच्वामहाः स्तुवा
वाच्चसखुः॥ इंद्रस्तुराषाणिमत्रोनजघ्वानहत्रंयतिनीबिनेदवलंनगुनंस
साहेशत्रून्मदेसोमस्येतिस्तोत्रियंशस्त्वाचावतः पुरुवसोइत्यकवा
वहं ञहर यः स्वादोरिळ्येतिगायत्रं तृचं पाङ्क्तं वविहरति प्रथमेनगाय
त्रेणपादेनप्रथमंपाङ्क्तंपादंसंधारयावस्यातिद्वितीयेनगात्रेण [illegible]॥२॥

त्रयं ३

द्वितीयं संपत्स्यमानं प्रणौति तृतीयेन गायत्रेण तृतीयं संध्यापावस्यति द्वे प

दे परिशिष्टे ताभ्यां प्रणौति ज्ञायसामगायतामङ्घैरिंद्र हरि नि रि

त्योऽस्मिन्हंबाहेतं च विहरति प्रथमेनोऽस्मिन्हेनं प्रथमं बाहेतं पादं सं

स्यावस्यति द्वितीयेनोऽस्मिन्हेन द्वितीयं संपत्स्यमानं प्रणौत्यप्राहर

ऽस्मिन्हस्य पादस्याष्टाहरं बाहेतस्य ताभ्यामवस्यति चतुरहरे शिष्टे

ति समस्योत्तमं बाहेतं पादं संपत्स्यमानं प्रणौति ॥५॥ अक्षरसंग्नइति द्विपदी

वविज्ञात्यहरां त्रिष्टुनं च विहरति प्रथमेन द्विपादेन पंचाक्षरेण प्रथमे

पादेन ३

त्रिष्टुभंपादंसंधस्यावस्यतिद्वितीयेनपंचाहारेणद्वितीयंसंधस्यप्रणौ॥३॥
तितृतीयेनपंचाहारेणतृतीयंसंधस्यावस्यतिचतुर्थेनपंचाहारेणच
तुर्थंसंधस्यप्रणोत्येषब्रह्मायज्ञविपङ्क्तिर्नामसंक्रतोगणे।विक्रतयो
यथापथ्यङ्कृंच्छद्यतिरातयस्वामिछवसस्यतेयंतिगिराणसंयतःप्रते
महइतिद्विपदांचवंजागतंचविहरतिप्रथमेनद्विपदेनचतुरक्षरेण
प्रथमंजागतंपादंसंधस्यावस्यतिद्वितीयेनचतुरक्षरेण[illegible]
द्वितीयंसंधस्यप्रणौतितृतीयेनचतुरक्षरेणतृतीयंसंधस्यावस्यति॥४॥

चतुर्थेन चतुरक्षरेण चतुर्थं संधत्त यत्प्रणौति तीव्रो दधीच इति तिसृणां गायत्रीणां
द्वाभ्यामवसाय पादाभ्यां द्वाभ्यां प्रणौति द्वाभ्यां ... णाम् अवसाय द्वाभ्यामुत्तमे
न गायत्रेण पादेन प्रोष्ठ्वास्मै पुरोरथमित्येतस्याः पादं संधत्तयावस्यति द्वाभ्यां
प्रणौति द्वाभ्यामवसाय द्वाभ्यां प्रप्रवस्त्रिष्टुभमिति त्वचमृचायत्पतं तील्येका
याच्यतीनि ति तिसृणामुत्तमां परिशिष्य निविदं दध्यात् त्रियेचाहावो निविदप
रिधानीयात्येवो ... च्छद्र प्रस्येति परिधानयोक्थवीर्यं जपित्वा पात्रः सर्वेषामिति
यजत्यते तस्मिन्स्तोत्रिये च चारिं त्वाङ्गं पदानुपुत्रो विक्रियमाणे यथासमा

म्नातं॥ स्वसम्राड्वरुण श्चराजानातोत न्मह्यं वक्तउ रस्यएतं॥ तयोरहं न्मह्यमनुस्त ॥४॥
हृयामिवाग्देवीजुषाणा सोमस्यप्रथ्विंतिग्रहं मन्ह्यं यति॥६॥ पातं मा वो
त्रंवसइ तिस्तोत्रियानुरूपोहोतुः प्रथमेषु रात्रिपर्यायेषु नप्रथमस्यप्रथम
मात्रेणयतिशेषः स्तुतस्योक्थमुखमनित्यंमेषमितिगे जोतमध्वर्यवोनर
तेन्द्रायेतियजति॥७॥ एवद्वंद्वायमादनं प्रह्रतानीतिमैत्रावरुणस्यस्तुरूपत्त
नुमित्यच्छं मुखं त्यामिषमिति जागतस्य नवमीं तृतीयस्य चा
त्तमां चाप्रत्यवरुह्यशीत्यंवंशस्त्वात्र यो दश्यापरि दधा पातां नः॥८॥

पातास्तुतमिंद्रो=अस्तु सोमं हंता वृत्रमिति यजति॥८॥ वयमु त्वा तदिदर्था व

यमु त्वा दिवस्थित इति ब्राह्मणाछंसिन इंद्र चार्षणमित्यकच्छमुखं वात्रहित्या

यशावसद्यातिवो तमा नु तैष्टु त्यन्यूष्ठु वाचमिति जगतं वृषामदं इंद्र इति

यजति॥९॥ इंद्रायमद्वने सुतमिंद्र मिङ्गाथिनो बृहदित्यच्छावाकस्य श

पं स्तुतस्योक्थमुखं मा नो अस्मिन्निति जातेगेमिदं त्यत्पात्रमिं इति

यजति॥१०॥ अयं त इंद्र सोमो ऽयं ते मा नु षेजन इति स्तोत्रियानुरूपौ

होतुर्मध्यमे पुरात्रिपर्याये ऽस्वेद चीत्यच्छमुखमुत्तमा सुष्टुत्या हं नु व

मितिजागतमपाय्यस्येतियजति॥१३॥आतूनइंद्रद्युमंतमातूनइंद्रवृ ॥१५॥
हन्निति मित्रावरुणंस्येंद्रसानसिमित्येकऋमुखंप्रवः सतामितिजागत
मस्यमदे छरुवर्पासीतियजति॥१२॥अभित्वावृषभास्तिशगोपतीमि
तिब्राह्मणाच्छंसिनः आतूनइंद्रमद्र्यगित्येकऋमुखं तदस्मैनव्यमिति
जागतं यस्तेरथ्यइति ये त्वामानुष्टुब्यो य्यसहइति परिध्वस्यद्वन्मातेप
त्नंसनविचित्रमिंद्रेतियजति॥१४॥इदंत्यन्वोजसामहाइंद्रायउजसेति
स्तोत्रियानुरूपौहोत्रकस्तमेअराज्ञिपर्यायेषु शेषः सूक्तस्यैकमुखं ॥१५॥
इजति॥१३॥इदं वसोसुतमिंद्रेहिमत्स्यन्धसइत्येकःसूक्तस्यैकमुखमजातशत्रु
मितिजागतस्या२

मुत्तमास्त्रिस्त्रउद्धृत्यविश्वजितइतिजागतंतिष्ठाहरीइतियजति॥१५॥
ऋात्वेतानिषीदताचऋात्रवागहीतिमैत्रावरुणस्त्यपयस्यसंस्थइतिस
प्तोक्तमुखमहंदृंगणेतइतिजागतंप्रवान्वस्येतियजति॥१६॥योगे
योगेयुञ्जन्तिब्रह्ममितिब्राह्मणाच्छंसिनःशेषःस्तूक्तस्योक्तमुखमिमां
धियमितिजागतस्योत्तमामुद्धृत्यतदस्येदंपश्यतेतिपरिक्षायुष्मो
द्गाणइतियजति॥१७॥इंद्रःस्तुतेष्वसोमेष्विंद्रवर्द्धचित्यच्छावाकस्यो
त्तमानिवउरस्थराणांन्यसंत्वुपनःस्तुतमागहिसोममिंद्रेत्यक्तमुखं

प्रतेम हतिजागतं प्रोग्रां पीतिमितियजति॥१२॥ प्रच्छीवाकस्याहीनिस्य ०। प ॥८॥
न्युमिन्द्रोतार. पन्याइउ पगायतेतिस्तोत्रियानुस्तापेप्रथमंत्राखाविंद्र
त्विंद वप्रात्वाविशंबाद्रावइत्यनु नमेसंस्थाप्यरात्रिपर्यायान्॥१३॥ प्रकृषि
प्राश्विनायस्तोष्यमाणेछप्रहताऊतीनुहोतिसमयावावांशंसेउत्तरे
तारिण्यावाय. प्रातरनुवाकस्तदाश्विनंतस्यविकारंच्याख्यास्यामो यथा
छंदसंत्रास्त्रं बाईतीनांप्रतिपदांप्रथमंप्रथमं प्रगाथंछनराद
यंकउपकारमग्निहोंता गृहपतिरितिप्रतिपदापारवतीत्प्रच्य॥८॥

चतुर्दशिगायत्र्याउष्णिरत्यानुष्टुभावेत्रिष्टुभात्रयोदशांशतंनित्यानिर्ऋकाही
वतंशस्त्वाकारायध्वोत्रियानवोर्ध्वमागास्तन्यस्त्रिंशतंस्तुपत्नीमन्यासांवा
ग्विनीनांतावसमिद्धग्निर्दितितिस्रउष्णिरत्पयंवांमधुमन्तमद्यत्याष्टोयथा
स्थानमेकादश । अग्निहोतृथाग्नेयाज्यागताउत्तमेनपाद्भे । नपादेनोदृये
कांहोतिउदितासोयोरण्युउत्यंजातवेदसमितिनैचित्रंदेवानांनमोमि
त्रास्यपंचक्रतुमितिप्रगाथोमहीद्यौरितितिस्रोविश्वदेवीमृशायस्यजन्म
नोनयारोषातिनग्रनइतिद्विपदाबृहस्पतेअतियदर्योअर्हादितिपरि

दुधमतिप्रतिपदेन्वाहावः परिधस्नीयायै वतस्संपदा वृह तीसहस्वंसंपद्यत ॥७॥
इमेस्तोमासस्तितान्त्र ह्यास

इतिच्छुरो नुवाक्याहोताय इदधि
नासोमानां तिरोन्त्र ह्यानामितिच्छेषव भापिवृतंप्रवा संध्वंसीत्यद्धं ॥८॥
संध्वस्याध्द्वेन वषट्करोतिविशनैवेतिकेषीतकिरन्द्विरैनावायुनेति
वा॥२०॥ त्रिवृद्वहिष्पवमानः संधिषाम पंचादितः पंचदशानिरात्रे
श्चपंचसप्तदशानिपंचेकविंशानीतिज्योतिषस्तोमाएतएवाभिप्लवस्य ॥७॥

॥२१॥ अग्निं चेष्यमाणस्यादीक्षितस्यो हिरण्मयेष्वब्रह्मण एव ते अग्नये न्ह
ऋवतेग्नये न्हवन्नतोपोलीमासीविकारो ब्रह्मप्रजावदा न र ब्रह्मवतेज
तवेद इत्यग्नये न्हन एव ते इति स्वास्माकमग्ने अध्वरमग्ने घृग्नेनैस्त्वद स्वद
त्यग्न त्तरयोर्वह्नीनां चेष्यमाणानां संनिवपनीयेकस्योरवासं नरलीया।
॥२२॥ प्राजापत्यस्य पशुर्वंसवायव्यो वाग्नेयेनाकामाय पुरुषो जो वि
कोगोरश्वइतिपंच पशवो जो वा न्ह पर: प्राजापत्ये वि के वायव्यं पशु
प्ररो जा शकुंर्वे ति प्राजापत्यं वायव्यो वैश्वानरीयमाग्नेये हिरण्यगर्भ इति

उरोनुवाक्यास्तिस्र उत्तरायाज्या: प्राजापत्यस्योपांश्वेकयाचरायेदुरो ॥८॥

विदं गेतिपुरोनुवाक्यो: वो पीवो अन्नान्रयी त्रियी सिप्रवायुमन्त्रे तिवा

यव्यस्यातेवसोमनोयमन्तुभ्यं तास्त्रे गिरस्तमात्ति: पारष्णस्म

स्वितिपुरोनुवाक्या वयंतेअद्यारश्यामतमी तेचत्वेत्याग्नेयस्यबङ्ग

त्यष्णुनिगमा: पंचसुक्रियमाणे पृथिवीशरीरा णीत्यातएक

वदतउ ॥१०॥ त्रिहविष्यादीक्षणीयाम्नाविष्णवोवैश्वानरीय

आदित्यान्यप्यत्यान्नु त्रियान्सरयंत: पंचहविर्वाऽस्थितुर्य: पवम: ॥८॥

सरस्वात्येपंचहविर्वीतिथ्याग्नेयेंद्रोवैष्णवो देवोबार्हस्पत्यौ वैष्णवश्चसु

विमार्केस्तंशग्मासाश्चितिन्यःप्रणीयमानान्यइत्यक्तःपुरीष्यासःश्रोते

त्रग्नयोग्निष्वविश्वे रग्नेऽग्निरग्निनिरग्नेनिश्चेनिरग्निनिरित्यक्षपांश्च

नुब्रुवन्त्यश्वादनुसमेति॥२४॥संविते परिप्लुतेऽग्न्यक्तमनुशंसेत्य

क्तश्चित्यस्यपश्चादुपविश्याज्यैयस्मृस्मीशंसेत्तेनानात्सृयसजपेनानु

शंसतिवैश्वानरायेत्यक्तःपुरोनुवाक्यामनूच्ययाज्ययायजतिसवा

जानुयाजानावापरिहाप्या॥२५॥अग्नीषोमीयस्यपशुपुरोनाश

ज २

मन्वंत्विदेवसूभ्योहवींष्यग्नयेगृहपतयेसोमायवनस्पतयेसवित्रेसत्य ॥६॥
प्रसवायरुद्रायपशुपतयेबृहस्पतयेवाचस्पतयइंद्रायज्येष्ठायमित्राय
सत्यायवरुणायधर्म्मपतयेअग्निर्होतागृहपतिर्हव्यवाडग्निराविश्वदे
वा[illegible]
द्रंद्रंवयंमहाधनउरुंन्नःसर्वष्ठाहवींषिच ॥२६॥ अग्नयेवासंतिकाय
गायत्रायत्रिवृतेराथंतरायेंद्रायग्रैष्मायत्रैष्टुभायपंचदशायबार्ह
तायविश्वेभ्योदेवेभ्योवार्षिकेभ्योजागतेभ्यःसप्तदशेभ्योवैरूप ॥६॥

न्यो मित्रावरुणाभ्यां शारदाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविंशाभ्यां वैराज
भ्यां बृहस्पतये हेमंतिकाय पाङ्क्ताय त्रिणवाय शाक्वराय सवित्रे शैशि
राय त्रयस्त्रिंशाय रेवताय त्रयस्त्रिंशाय रेवतायानुमतये अग्रये वैश्वानराय
यकायादितये विष्णुमन्यात्रर्इं तस्वास्माकमन्नेऽश्वरमृते नायोप्र
बाहवा बृहस्पतेनुषास्वेवापित्रनागसो वाममद्यऽन्वद्य नोऽ
नुमतियीज्ञन्देवेषु मन्यतां अग्निश्च हव्यवाहनो भवतं दाशुषे
मयः। अन्विदनुमते त्वं मन्यासे शं च नस्कृधि क्रत्वे दक्षाय नो हि

नुश्रणः आयूंषि तारिष इति न पशुं तं त्रेहवींषि वोढा मा नानि निगमांस्तत्र नं॥१९॥

तेव पांसंस्थापयान्नबंध्यास्त्वा छेण पशुनो पांसु पत्नीशाले चरंति पयी

ग्निक्त तमुत्सृजंति न संस्थापयं त्याज्येन वा पशुधर्मेण संस्थापयति

श्रावः स्वष्टः प्रथमजाजं॥२०॥ दे विकाहवींषि वान्वं विपशुपुरो

नाशमनुमत्यै कुह्वै राकासिनीवाल्योन्यांस्मन्नं कुर्यम हं स्तुत तं वि

घ्न नापसमस्मिन्याज्ञ स्तुहवाज्ञोहवीमि स्तानोददातु त्र

वणं विद्‌ [illegible] णां तस्येतादविषा विधेम। कुर्यादेवानाममृतस्य॥१०॥

पत्नीर्हव्या नो अस्य हविषः शृणोतु सं दाशुषे किरन्तु भूरि वामं रायस्पो
षं चिकितुषे ददातु अस्मै ता ददातु दाशुषे प्रावीं जीवातुमह्निति मूँवय
न्देवस्याधीमहि सुमतिं सत्यधर्मीणः ॥ अस्मै तामनुजाया उ रायईशो अस्मै
ते दं विश्वं भुवनं जजान अस्मै ता उ त्र्यं यजमानाय दाता तस्मा उ हव्यं घृत
वज्जुहोतन ति देवीन्यस्म हवींष्यमृ उषधीन्यो गोन्य उषसे रात्रये स्व
र्णीयै दिवे पृथिव्यै वाचे ग [illegible] वैं आपो हि ष्ठा यो वो हृता न्यो या उषधीः
सर्वा अति विश्वा [illegible] यं गावो न ता अवी प्रति ष्ठा स्वन रीस त्या सत्ये

भीरात्रीब्यरव्यातूंये तेराज्ञिन्नवहा सोयुक्तासोनवतिर्नवैंत्रशीतिभ्रसंत ॥१
श्त्तु तोतेसमससप्तति:।द्वेतेस्तुकिंष्टुकमेन्द्रयाहि हरिभि:स्वरवेविष्णोस्त्वो
नाघ्धिविबलिच्छापर्वतानां देवींवाचंयद्वाग्वदंतीमातारुद्राणांववा
विदां।दिव्रांवावेष्टीरन्नयइंद्रायमित्रावरुणाभ्यांबृहस्पतयेविश्वे
भ्योदेवेभ्योविष्णवेसंस्थितायांवादवसानीयायांमेत्रावरुण्याव
यस्ययानानिच्छादिविन्मेथुनंचरेच्चारतू॥२८॥ इतिशांखाय
नसूत्रेनवमोध्यायः॥७॥ ॥७॥ ॐस्तुद्धपदस्याष्टम्यांद्वादशाहं॥२१॥

यदीक्षंतेद्वादशदीक्षाद्वादशोपसदः सुत्यान्यहानिद्वादशातिरात्रः सुत्यानांप्र
थमस्तोत्रमस्य मध्ये दशरात्रः पृष्ठ्यः षडहस्त्र्यस्छुंदोमोऽग्नाममहरयंयज्ञ
इतियाज्याहारियोजनस्यानुवषट्कृतएवासंप्रेषितोमैत्रावरुणः प
रायाहिमब्रुवन्नित्यनुव्यजायेदस्त्विमितिवेदमदेवमब्रुवन्नित्यतिप्रेषमा
हद्वितीयमनृतिष्ठुप्रायणीयेवायथासमाम्नातंस्तुः सुत्यावामिश्रीतां
वांप्रब्रवीमिविश्वेभ्योदेवेभ्योब्राह्मणेभ्यः सौम्येभ्यः सोमपेभ्योब्रह्मन्वा
चंयच्छेत्याग्नीध्रः स्वस्यधिस्यं पश्चादुपविश्यनित्यमेतत्त्रागुत्तमादह्नः
स्य

पत्नीसंयाजान्तताशिषामनिर्वचनंनामध्येयैग्रहणंचप्रायणीयोदयनीययोः ॥१२॥
मास्यचतोमाधुछंदसेनाद्विरात्रप्रभृतिसहस्रसंवातेषुयज्ञहोताग्निनंझांसे
तत्राभिन्नावरुणः प्रातरनुवाकमनुब्रूयात् ॥१॥ त्रिवृत्स्तोमं रथंतरंपृष्ठ
मग्निष्टोमः प्रथमंदाशरात्रिकमुपप्रयंतोऽध्वरमित्याज्यंब्रूत्देप्रवो
देवायेतिसमूह्ळेमाधुछंदसः प्रउगमाप्यायाचित्रोवसइतिमरुत्वतीय
मानइंद्रेत्सरादितिनिष्केवल्यमग्नेवस्विन्वर्झंस्वीत्वन्देवेषुसिवद्दे
स्यहंमनुष्योऽनयासमित्यतिग्राह्यंनक्रूयतिपुञ्जतेमनइहेहवोह ॥१२॥

१२

योनविद्वान्निस्पृत्तमेवापरिहाप्येतिवैश्वदेवेविकारःपंचजनीयापरिध्यसनी
यासर्वत्रावैश्यदेवस्यप्रशद्वाण्यित्याग्निमारुतेसमातजर्ह्नुमुच्यानिषोत्त
श्यंतंचतुर्थी॥२॥पंचदशास्तोमंहहत्स्तष्ठंद्वितीयमग्निंदूतंवृणीमहइत्याज्यं
यूत्स्वोहिहितवदितिसमूत्सेसर्वत्रोत्तमांपरिहाप्यगास्रीमदःप्रउगा
नायायेतेसहस्रिणइतिवैतीव्राःसोमासआगहीत्यैकाम्भकस्याद्येतै
कोभादेवाविस्वश्रोतिवेश्रयंवामित्रावरुणेतिचचारित्स्वान्युतस्या
नःसरस्वतीश्वारतिप्रउगस्वानिविश्वानरस्यवइंइन्द्रसोममपा

इतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदनुचरा उत्तिष्ठब्रह्मणस्पत इतिब्राह्मणस्पत्यःप्र ॥२३॥

ग्रावइंद्रसोमंसोमपतइतिमरुत्वतीयंयांतऊतिरितिनिष्केवल्यस्यमि

त्रौजस्विनौजस्वीत्वन्देवेधस्योनस्याहंमनुष्येषुभूयासमित्यातिग्राह्यं

न्नह्वयतिविश्वोदेवस्येतिवैश्वदेवस्यप्रतिपदस्य [illegible] हिस्वयशस्

रमित्यनुचरेऽआविश्वदेवमित्यनुचरस्तद्देवस्यातहिद्यावापृथिवीयज्ञ

स्यवइतिविश्वदेवेविकारःपृह्नस्यपृश्नोपृश्नेशब्दीयन्नविसृजेजा

इत्याग्निमारुते ॥३॥४॥ सप्तदशस्तोमंविरूपपृष्ठंतृतीयंयुक्ताहिदेव ॥१३॥

13

क्तमानित्याज्यं बृहन्ते च मध्ये वस्व निति समहते सर्वीत्रात्तमां परिहाप्यौष्णि
हत्रात्रे यं प्रउगं वायवाहि वीतय इत्येका वायो याहि शिवेति द्वे इन्द्र
वायवेषां सुतानामिति द्वे अयं सोम मरुत्सुत इत्येका मित्रं वरुणे
श्विनावेह गच्छतमा याह्यद्रिभिः सुत विश्वेमि द्वे विनिरुतनः प्रियेति
प्रउगं इवानितं तमित्र य इन्द्रस्य सोमा इति मरुत्वतीयस्य प्रतिपदनु
चरोऽग्रे तु ब्रह्मणस्पतिरिति ब्राह्मणस्पत्यः प्रगाथस्त्रयीमतिम
रुत्वतीयं यद्याव इन्द्र यदिन्द्र यावत इति विरूपस्य स्तोत्रियानुरूपो

प्रगाथा विंद्रत्रिष्टप्चिलिसाम प्रगाथो हं नुवं यो जात इति निष्केवल्यं सू ॥१४॥
येन्द्रान स्विष्ट्राजत्वीचं देवेष्वसि न्त्राजं स्त्यमेनु ष्येष्ठ न्द्रयासमित्य
तिप्राह्यं मन्दूयत्यमिचादेवत्य नुवरउ डुष्यदेवः सविता हिरण्यया हूत
वती भुवनानामितित्वावन्यो जातः परावत इति वैश्वदेवे विकारो
विश्वानराय धिषणामृतावरास्त्वमग्ने प्रथमो अंगिरा ऋषिरित्या
ग्निमारुत ॥४॥ एकविंशस्तोमं वैराज पृष्ठं चतुर्थमाग्निं नस्त्वद्दक्षिणि
रित्याज्यं वा न्द्रे ग्निं नर इति समूल्हे न्द्रानुष्टुभः प्र उ गो वायो शुक्रो अया ॥१५॥

मितइत्येकाविहिहोत्रा इति द्वे इंद्रश्च वायवेषां सोमानां यच्चिकेतानो वि
श्वे मिन्द्रोति निराचाना गिरो पत्यमित्येकाऽस्मयं हिष्टेति द्वे इयमददादिति दि
प्र उगन्तृचानि प्रणो देवीति सप्तमस्य तं त्वा यज्ञेभिरिति प्रति पन्मरुत्व
तीयस्य ये त्र्यहस्य प्रथमस्य तउत्तरस्यानुवाराः सत्रात्मणस्य त्याः
शुद्धीह वमिंन्द्रं मरुत्व [illegible] इमं नु मायिनमिति द्वावितिमरु
त्वतीयं पिबा सोममिन्द्रमंदतु चेति वैराजस्य स्तोत्रियानुरूपोन्यू
खं मध्यमस्य पादस्य द्वितीयसप्तमयोरुद्धारयोर्द्विः सर्वे द्वितेरु

रमित्यानुष्टुभः॥यन्नोउ३सुषावहर्योउ३ब्बाद्रिरितिद्वितीयेन्हरेकादश ॥२५॥
न्नच्चएकेकंदीर्वरूत्वांस्त्रींस्त्रीनन्तरेणेतिविराजः॥यन्नोसुषावेति
द्वितीयस्वत्रुर्ण्योरन्हरयोःप्रतिगरस्यानुष्टुभः॥प्रतिन्पूंस्वोद्वितीये
विराजः॥उंधोउ३मोदोउ३एवेति॥उंधोमोदेवतीदमिद्देवतातंइति
सामप्राप्यसद्धुत्वेदिमेतितिस्त्रृणांस्वयोन्पूंस्वः॥ऊदस्तुतोयुध्मस्यते
त्यनुवस्सत्राणामाहमितिस्त्रइतिनिष्केवल्यंद्वितीयादन्हः॥प्रतिपद्भिरण्ण
पालिमित्यनुब्रूकारः॥प्रसम्राजः॥कईव्यक्ताऊरेवःसुघोमानमित्य॥२५॥

१रःप्रादेवोयातुसवितासुरत्नैः॥प्रघावायत्नैः॥पृथिवीनमोभिः॥प्रसत्सुत्यः॥प्रष्टु
कैतुदेवीतिवेश्वदेवरि१

३ स्पृशमितिद्वेअग्नेनोवायविलेर्ष्वांसहस्त्रमितितिसृस्तृवृतिद्वेतिद्वेप्रमिज्रायेत्यैकेमाउवांदिवि उ ५ ७

ग्निमारुतापा। त्रिणवस्तोमंशाक्वर पृष्ठं पंचममिममग्राष्ठितिनवद्वैमाध्यं

व्यूल्हेग्निंतमन्यइतिसमूल्हेतस्यप्रथमायेपदमवगृह्यपदमवगृह्य

द्वेऋवगाह्येकेनप्राणोतिपङ्क्तिःशंसंपराबाहतःप्रउगेऽग्नेनोयज्ञंदिवि

स्पृयंऽग्नेनोविश्वासुहव्योदेवंदेवंवोवस्सेदेवंदेवमियमददादिति

प्रउगेवान्फतस्यानःसरस्वतीधोरतिसमूल्हेयत्वाज्वजन्मये

तिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदिन्द्राहिसोमेवितास्तिमरुत्वांइन्द्रमंनोयं

हयानतितिषुइतिमरुत्वतीयंमहानाम्न्यःस्तोत्रियायथातिस्रोनुष्टुभ

५२

स्तान्येकेकोन्नमायाःपङ्क्तिःरुत्तमोन्नमार्द्धेवपंचपदानिपच्छःपुरीषमित्या॥२६॥
वहतेतन्निविच्छेसंप्रत्यास्मिपिपीषतेयोरयिवोरयिंतमस्त्वमुवोऽत्रप्रह
णमितिनयस्त्वान्त्रसमात्रसमाइतिदशाप्येवाह्यसिवीरयुरितिवासोनु
रूपोयदिन्द्रनाऊषीष्ठितिसामप्रगाथइन्द्रोमदायप्रेदंब्रह्मान्तरेकस्त
मिंद्रंवाजयामसीतितिस्रइतिनिष्केवल्यंतस्मविन्नुवीरेएपमित्यनुचर
उउष्यदेवःसवितादमूनाइतितिस्रोमहीद्यावापृथिवीइतिचतस्रत्मनु
विश्वाकोनुवांमित्रावरुणोप्रश्नतिमेतिवाविश्वादवेविकारोहविष्यान्तां॥२८॥

वपुन्वीग्नि र्होता गृहपतिरितितिस्त्र इत्याग्नि मारुतेम र्ध्दानमारुद्ग्रास इम
मूष्टिर्तिसमूत्रो हा त्रयस्त्रिंशस्तोमं रेवत पृष्ठं षष्ठं नित्याग्नियो ज्याग्निः
पारुच्छेपी सं क्षयय जं त्यात्वानुवक्त्रावां धियद्द त्यैन्द्र वायवस्य पुरो नुवा
क्यस्तीर्सं बर्हिरावां रयइतियाज्ये स्तु प्रमेति मैत्रावरुणस्य पुरो नु
वाक्यो त्तरायाज्या युवांस्तोमे भिरित्याश्विनस्य पुरो नुवाक्यो त्तराया
ज्याट्ट षन्निंद्र तांवांध नुंविश्वे उहिचामो प्रुवो श्र समदायन्तां पत्नीस्ता
नोरास न्नितिने पुर्ध्वं पदास्त्रिष्टुभाग्निं होतारं दध्य इ तिप्रातः सवने प्र

स्थितानां यजंति उभ्यं हिन्वान इति सूक्तयोरेकैकोर्द्धमृचोऽग्रेषेन्यः स्वयं यज ॥१७॥
तोध्वर्युर्गृहपतिश्चित्यस्य पश्चादुपविश्याध्वर्युःशान्तामुखीयस्य गृहपतिः
पिबा सोममभिन्द्र सुवानमिन्द्राय हिद्यौरस्त्वया वयं मघवन्या हि न इंद्र नू
इन्द्रा ते वर्म हृद इन्द्र वनोति त्रिष्टुभस्तिन्निति माध्यंदिने विकार ३ उत माता बृह
द्दिवेति त्रिष्टुभस्तृतीयसवनेऽनवानतो यजंत्येकाहिकीनि वर्ग ॥१७॥ ७ ॥
ऋ अयं नायते त्वाच्यमाति छंदसः प्रउगस्तोत्रीयं बर्हिरावां रथो यं मित्रा
य युवां स्तोमेभिर्हविषन्तिके त्यकाव्म्मीह इंद्र इति द्वे उष्णो अग्नये इम ॥१७॥

द्दाहिति प्रउगन्त्स्वान्यत तनः प्रियेति सम्रान्हे सम्राङ्व्यीं इति प्रतिपन्नस्वती
यस्यायचं रथं संयोवृषामरुत्वांइं द्रमीह्व इति तिस्त्र इति मरुत्वतीयं रेव
तीर्नो रेवाँ इन्द्रेवत इति रेवतस्यास्तोत्रियानुरूपो माविदन्य दिति साम
प्रगाथ एंद्रयाद्युपप्रयान्त्स्य पनो हरिर्मिरिति तिस्त्र इति निष्केवल्यमनि
दू २ त्यं देवमिति प्रतिपौ वैश्वदेवस्य तस्याः षोन्शाह्रेण विज्ञ घाषाद
एषु २ शाहारेण प्रत्यं पंचदशाहारेणावसायं कृतराह्नवीकिसु श्रेष्ठ इदमि
त्येत्युत्तमे परिशिष्यायेयज्ञेनेति शस्त्वा परि शिष्टे शंसतीति वैश्वदे
२ पंचदशाहारेण स्पहिस्व यचास्तरमित्युत्तरे त्तृतीयादक्षोनुचरउदुष्यदेवः

सविता सवाय २

का१

वेति रा हस्व … यज्यवइमंस्तोममित्याग्निमारुतेमध्यमाव्यहाग्नि ॥१८॥
केवत्यामरुचतीयत्यारुतमास्त्रवाक्तृहत्तउस्रजतिस्वस्तिनोमिमी
तामितिवतिस्रोन्त्येविश्वदेवानांकरोतिततम्माइत्मानवंचतुर्थस्यत्र
यंत्रवाजाइत्तिवतस्रोत्यमारुतस्यवसुंनचित्रमहसमितिजातवे
दसीयंपरोक्षप्र…स्यवृहद्रथंतरं…स्यापांक्त…स्याविक्यी
…स्यतन्त्र…स्यछंदारुस्तोम…रछंदोगवेशेनस्तोत्रियाा
नुरूपा…मग्राथां…मानमन्यस्म…नतथाविश्वजिति ॥१८॥

चतुर्विंशस्तोमं बृहत्पृष्ठमनुनयसामसहमं प्रवः शुक्रायेत्यास्यां त्रैष्टुभं
प्रउगः प्रवीरया तेसात्यनो वां चतुरागोमतानो देव प्रवो यज्ञेषु प्रह्वो
दासति प्रउगस्तत्वानि ये त्र्यहस्य प्रथमस्य प्रतिपदनुचराः स ब्राह्म
णस्य त्यास्ते छंदोमेषु स्वरसामस्व मित्थमेव प्रथमादेव प्रथमाच्छं
छंदोमिकस्य द्वितीयाद्द्वितीयस्य तृतीयात्तृतीयस्यैवं त्र्यहस्य स
र्वस्यानि ह्नविकास्यैवमुत्तरास्यैवं स्वरसाम्नां कया शुभा त्यं सुमे
षमिति मरुत्वतीयं तमु ष्टुत्यमिन्द्रं मेषमिति तानि षष्ठेवल्प्यैनक एव रथं

तरस्ययोनिमनुशंसेह्येऽयमग्रयोरक्तोःप्रतिपदनुचरोविश्वदेवस्यतेद्धि ॥१९॥
दोमेधमिन्नवेवतज्ञविनुर्वरेण्यप्रेतांयज्ञस्यायंदेवयेतित्स्वानुस्तुनीती
तिपंचायाहिवनसासाहोमासस्वर्षणीधृतइतितिस्रइतिविश्वादवि
कारः।विश्वानरोनऊतये।विश्वानरोनआगमदिमंयज्ञंसजूरुप।
अग्निरुक्थेनवाहसाविश्वानरोअंगिरसांस्तोमंयज्ञंवजीजनतु।
ऐभुघमन्तंस्वर्य्यमतंमयक्षस्त्रिह्नुनमिषमितिपंचदशानवबार्हत
स्येत्याग्निमारुते।८।वडुक्षचत्वारिंशस्तोमेरथंतरएष्ठमएमग्निं॥१९॥

वोदेवमित्याग्न्यंत्रैष्टुभः ३० ग० कुविदंगेति प्रथमोद्वितीये आनायोन्तृषिति
विकायायावत्तरः प्रतिवांस्तर उदितेः पुस्वसुरयं सोमः प्रब्रह्माण उतस्यानः
सरस्वती जुषाणेति प्रथ ग० त्वानि महद्रोन्ह्वदीमा उ चा प्रुक्तमस्य क्ष
स्य वीरइति सर्वेत्रव तस्त्र उत्तमाः परिहायह मे श्चित्तमस्य द्यावा पृथिवी
इति मरुत्वतीयं चं महाँ इंद्र उ न्यं हत्वं महाँ इंद्रो यो हास व्यंतांस्तु ते कीर्त्तिम
मांते धियमिति निषु वस्ब्यं हिरण्यपाणिमूतय इति च तस्त्रो मही द्यौः पृ
थ्वीनापितरेति द्वावो देवानामिदिमानु कं विश्वे देवास्तावृधइति

20

तिस्रइतिवैश्वदेवे विकारः वैश्वानरो अजीजनदग्निर्नो नित्यसीमतिंह्मया ॥२०॥
हृध्वसनं जसां वृषाबावकदीदिह्यग्ने वैश्वानर क्षमतं जमदग्निनिराज
ता ऽस्त तावानं वैश्वानरं कद्यनूनं कधिप्रियो हतं त्वा विश्ववेदस मिध्यामि
मारुते ॥१०॥ अष्टा चत्वारिंशा स्तोमं बृहत्स्रष्टं नवमन्मगन्म महासो मस्य
मातेव समित्याज्यं सर्वे वात्रेष्टु नः प्रउग आवायो भूषेति प्रथमा तृती
येवा तमा वद्वितीया चउथ्यौ वावर्तो न अवस्य इति च द्वि विक्वयंता वि
श्ववारे न्द्रं नर जज्ञौ अग्निः प्रहोतृसेति प्रउग तृचानि त्र्यर्यी मन्द्रो र ॥२०॥

थाय [illegible] तिष्ठा हरी गायत्साम प्रमत्त्विन इति मरुत्वतीय मासत्यो याच [illegible]
स्माइउद्यौ नीयइन्द्र तत्त्वाइंद्रियमहं नुवो विश्वजित इति निष्केवल्यमभित्वा
रे वृत्रघ्नां महिह्यवी इति रुवा विन्द्रइपइत्येका तेनोर त्ननीति छेयग्निरु
कै तिप्रन्नति पंवमनोः सूक्तानि येत्रिं रातीत्यपोत्रमामुकृत्यन हि वोऽ
स्त्यनीकइत्येकाग्ना मैति च तस्मो बन्नुरेक इति वामनुप्रवहौ विश्वेदेवास
आगते ति रुवंनारद्वाजमिति विश्वादेवे विकारः । दिविष्टछे अरोच
लाग्निर्वैश्वानरो बृहन्नाज्योतिषा बाधते तमः । स विश्वंप्रति चाक्लृपदृतून्

सज्यतेवशी।।यज्ञस्यवयउन्निरनू।।अग्निःपतरष्टुक्षमस्तुमरुतोयस्यान्निहो ।।२१।।
ताष्टरोहितइत्याग्निमारुतेयान्निव्यहस्यप्रथमस्यप्रातःसवननीती
यसवनानितानिसमूल्हेछंदोमानांनिष्केवल्यमरुत्वतीययोश्चजागता
न्युष्णन्तिसयोह्यषेतिपंचदशोर्द्धकयामुभीयाघेजातइतितमुष्टुहीया
वृहद्रथंतरेपृष्ठेद्विस्तोःस्वर्वौ।।११।।अर्द्धः।।अथविवास्यचतुर्विंशस्तोम
दशममहस्त्रयस्त्रिंशमग्निष्टोमसामत्रिकंमानसंवामदेव्यस्ययो
नोरथंतरंपृष्ठमप्रतिनायामन्यौध्यायमुहृत्यानुष्टुन्नमितरेषांछंद ।।२१।।

स्वा २

सांसंवदानुष्टुभांपंचदशंसहस्रमेकस्मिन्नवनीयेद्वात्रिंशतंगायत्र्योग्निं
रंप्रतिष्ठाल्लूनयीमुक्तेतिचचानेनुष्टुभांस्थानेचतुर्विंशतिंत्रिष्टुभस्तथा
जगत्यंपंचदशप्रगाथानोष्णिहांचत्वारिंपंचदशपांक्तानिवानुष्टुभी
त्रातरनुवाकःपंचदशोत्रातेचतृतीयाचचतुर्थ्यौस्तोक्यानामुहूत्वानिष्
वंतन्निहेत्त्रछानःक्षीरशोचिषमितितिस्रोष्ठावोत्रअग्निमवसइत्येता
सांस्थानेप्रतिश्रुतायेतितिस्रःप्रत्यस्मैपिपीषतइत्येतासांस्थाने॥१३॥
त्र्यग्नेतमद्येत्यान्त्यंतस्यप्रथमायांपंचवाहारेणविगृह्यद्वाभ्यांपंचाद्

रान्यामवसाय द्वाभ्यां प्राप्नोति माधुच्छंदसः प्रउगो द्वाविंशतिं गायत्र्यो मृजा ॥२२॥
नो वारे पवमानो ऽव्यय इति ग्रावस्तुतो याथाकाम्यमुत्तिष्ठन्नोजसेत्येको
त्तिष्ठ ताव पश्यतेत्येतस्यास्थाने त्रिकद्रुकीया प्रतिपन्मरुत्वतीयस्य तस्याः
षोलशाक्षरेणैरै विग्रहश्च षोलशाक्षरेण त्वनुष्टुप् षोलशाक्षरेणावसाय
षोलशाक्षरेण तु त्रिष्टुभेत्यक्षरह हरिं प्राप्यति स्वक्षात्तद्वै प्रगाथो
पीन्वं त्यौपीययाशंसंसतीति मरुत्वतीयं वामदेवस्यास्तोत्रि
यानुरूपो शस्त्रोर्द्ध्वं यायायाराथंतरं प्रगाथं स्तोत्रियानुरूपो वसरवायत्त्रा ॥२२॥

शिबायहीति

त्यग्नि नर्द्द ४

नवाध्वर्यास्मे क्षत्रमे कइति च द्विपदे लेर एपस्तूपीयं च प्राग्वेर एपस्तूपीयात्म

न्याध्येन संशंसतीति निष्केवल्यं षष्ठात्त्रतिपदनुचरो विश्वदेवस्य उरस्ता

द्यानो नद्वीयात्त्रमुक्थियमिति वैश्वदेवे विकार उरु विौक्ष वित्युहृत्य नवामि

त्र इति यज्ञत्यग्निष्टोम साम्नः स्तोत्रियानुरूपाय्यानुरूपावायज्ञोर्म्भी हीयो

रिति स्तोत्रियानुरूपौ तं प्रत्नथेति त्रयोदशायज्ञो बभ्रूवेति परिक्षयपञ्जा

पत इति यज्ञत्युक्थे राहावो व्याख्याता इति समूह्येति रिक्तोक्थं उरा पत्नीसंया

जेभ्यः संस्थाप्य वा गार्हपत्ये ऊर्वाहर्वेयी क्षारा सदः प्रपद्य स्वस्य धिष्ण्यस्य प

स्वाङुपविश्यमाना॥ सेनस्तुतश्रायंतोरितिसाध्वीराज्ञीःपराङुपांघ्रअलु ॥२३॥
वन्नध्वर्योऽइत्यामंत्रितहोयिहोतरितिसर्वत्रप्रतिगृणोत्योंहोतस्तथा
होतरित्यावच्नालेनुगृणाति॥२३॥अध्वर्यवइति दशहोतरिवदिष्यन्प्रजा
पतिरकामयतबहुस्यांप्रजायेयसर्वंविदमनुष्याद्यदिदंकिंचेतिसएतं
दशहोतारंयज्ञक्रतुमपश्यत्दग्निहोत्रमित्यक्तोधोपांशुवितिस्तुक्रित
माज्यंवाग्वेदिराधीतंबर्हिःकेतोग्निर्विज्ञातमग्नीद्वाचस्पतिर्होतामनउ
पवक्ताप्राणोहविःसोमाध्वर्युरितिहोतारोऽयम्रहोवाचस्पतेहृविध्वना॥२३॥

मन्त्वश्वस्पतिं सोममपादृऽस्मास्तुनर्मृं पश्चदश्कुपांस्तेन देवान्मनुष्या
नसुरानित्येतांस्त्रयानजनयत्प्रजापतिः स येषां वा एवं विद्वान्होता नवतिप्र
विस होता प्रजनया पशुभिर्निर्जायते प्रते यजमानाः प्रजया पशुभिर्निर्जायन्ते ये
षामेवं विद्वान्होता नवतीति ॥१४॥ ऽऽध्वर्योंह इति चतुर्होतारि वदि ध्यक्षन्तु
या एवान्वाहृत्ता ऽऽसन्देवाश्च मनुष्याश्च पराञ्चो हास्मादसुरा ऽऽसन्त्सो
ऽकामयत वीरो मऽऽजायेत येनेमानसुराननिनवेयमिति स एतं चतुर्हो
र तारं यन्तुक्तुमपश्यदीशीशानी मासा विद्युका प्यो पांसु पृथिवी होताद्यौ

३ वीरमजपत्तत एनानमनुगानन्त्यनुत्वन्न जा पतिः सये षांवाएवं विद्वान्होताऽनुवत्यायैतस्य होतुः

दुःन२

रध्वर्युस्त्वष्टाग्नीन्मित्रउपवक्तेतिहोतारोथ यहोवा वस्पतेवादीवीर्येणसंतृततमेनायच्छसेयज्ञपवतयेवसुवर्यौर्यमासंस्कारसेवा वस्पतिः सोमंदिवउजुनन्दिंइत्निद्रियांयस्वाहेत्वुपांशुतेनेंद्रंवीरोजायतत्र्न्नातेषांयजमानानांवीराजायंतेनिवेसहोताद्विषन्तंभ्रातृव्यंनवत्यनितेयजमानाद्विषतोभ्रातृव्यान्नवंतियेषामेवंविद्वान्होतानवतीति॥१५॥ऽत्रध्वर्योइतिपंञ्चहोतरिविदिष्यंस्तस्माइन्द्रायादवतायैज्येष्ठायनातिष्ठंतस्यतंपञ्चहोतारंयज्ञक्रतुमपश्यत्वाऽक्रमर्मास्यानीत्युक्तार्ध्यो

॥२४॥

॥२६॥

ऽध्याय २

त्रि

पांसुष्वयिवी होताग्निनावध्वर्युरिन्द्रोग्नीध्रो बृहस्पतिरुपवक्ते ते होतारो ध्वर्यवो होताव
स्यते छिद्रयावावाछिद्रयाजुकादिविदेवावृधन्होत्राम्नेरस्वेत्यूपांसुततोवा
इद्धायदेवताभ्योध्यायश्रैष्ठायायातिष्ठंतसत्यषावाएवंविद्वान्होतानवतिति
ष्ठंतवेतस्मै होत्रे स्वायश्रैष्ठ्यायतिष्ठंते तेभ्यो यजमानेभ्यः स्वाराज्यश्रैष्ठ्यायये
षामेवंविद्वान्होताभवतीति ॥१६॥ —अध्वर्यो३इति षड्ढोतरिं वदिष्यन्सोका
मयतान्नादस्यामन्नपतिरितिस एतं षड्ढोतारं यज्ञक्रतुमपश्यत्पशुबंधमि
त्युक्ताथोपांशुस्यायिस्तेवचस्नुवीयुःप्राणोंतरिक्षमात्मायज्ञोगात्राणिद्यौः

पृष्ठं पृथिवी शरीरमिति होतारोऽथ ग्रहाः सोमः सोमस्य पिबन्तु शुक्रः शुक्रस्य पिबन्तु ||२५||
श्राता स्त इन्द्र सोमा वातापेहवनं श्रुत इत्युपांशु ततो वै सोऽन्नादोऽन्नपतिरा
सीद्य एवं विद्वान्होता भवत्यन्नादो वै स होताऽन्नपतिर्भवत्यन्नादा
स्य यजमाना अन्नपतयो भवन्ति येषामेवं विद्वान्होता भवतीति ||१७|| अ
थ यो ह इति स सप्त होतारि विदिष्यंस्ते देवा अकामयंत हूताः क्रतुहोषु लोकेषु स्या
मेति त एतं सप्त होतारं यज्ञक्रतुमपश्यन्सोमस्य मधुरमित्युक्त्वाथोपांशु
महाहविर्होता सत्यहविरध्वर्युरचित्तपाजा अग्नीदचित्तमना उपवक्ता नाध ||२५||

ष्यस्वाप्रतिष्ठ्यस्वाग्निं गरावयास्यउऊतेति होतारोथग्रहेवावस्यतेविश्वे
नामस्न्विधमतेनामविधिद्वमस्माकंनाममादेवानांतंउच्छेदिमामनुष्या
णांस्वन्द्रदिवापृथिव्योपकृतः सोमस्यपिबस्वाहेत्यपांशु ततोवितेन्योः
कल्पततेदेवाःस्वसाःकृसमुलोकेवासन्नथयकृमाःकृसभुसयेषांव
एवंविद्वान्होताभवतिकल्पतेवैतास्मैहोत्रेयोगक्षेमः कल्पंतेतस्मैय
जमानेभ्योयोगक्षेमोग्निविसहोतास्वर्गंलोकमश्नुतेप्रत्यस्मिंल्लोके
प्रतितिष्ठत्यग्निं तेयजमानास्वर्गंलोकमश्नुवतेप्रत्यस्मिंल्लोकेप्रतिति

ष्टंतियेषामेवंविद्वान्होताभवतीति॥३।१९॥तन्नर्त्तोवदत्यध्वर्योऽयेषांवा ॥२६॥
अन्नादींप्रजापतेस्तन्वंविद्वान्होताभवत्यन्नादोवैसहोताभवत्यन्नादास्ते
यजमानाभवंत्यध्वर्योऽयेषांवाअन्नपत्नींप्रजापतेस्तन्वंविद्वान्होताभ
वत्यन्नपतिर्वैसहोताभवत्यन्नपतयस्तेयजमानाभवंत्यध्वर्योयेषांवै
भद्रांप्रजापतेस्तन्वंविद्वान्होताभवतिवैभद्रांवैतस्मैहोत्रेभवतिभद्र
तेभ्योयजमानेभ्योभवत्यध्वर्योयेषांवैकल्याणींप्रजापतेस्तन्वंवि
द्वान्होताभवतिकल्याणंवैतस्मैहोत्रेभवतिकल्याणंतेभ्योयजमाने॥२६॥

पन्न

न्यो नवत्यध्वर्यो र्यिषांवाऽग्निनेनयां प्रजापतेस्त्वं विद्वान्होता नवत्य निन्नयो
विसहोता नवत्य निन्नयास्ते यजमाना नवंत्यध्वर्यो र्यिषांवाऽग्न[illegible]यां प्र
जापतेस्त्वं विद्वान्होता नवत्य नयं वेतास्मेहोत्रे नवत्य नयं तन्यो
यजमाने न्यो नवत्यध्वर्यो र्यिषांवाऽग्नाय्यां प्रजापतेस्त्वं विद्वान्हो
ता नवत्य नाग्गो विसहोता नवत्य नाय्यास्ते यजमाना नवंत्यध्वर्यो र्यि
षांवाऽग्नाय्यां प्रजापतेस्त्वं विद्वान्होता नवत्य नाय्यो विसहोता
नवत्य नाय्यास्ते यजमाना नवंत्यध्वर्यो र्यिषांवाऽग्नाऽऽध्यां प्रजापते

स्त्वं विद्वान्होता भवत्यनाधृष्टो वै स होता भवत्यनाधृष्टास्ते यजमाना

भवंत्यध्वर्यो यि येषां वाक्र्रनाधृष्यां प्रजापतेस्त्वं विद्वान्होता भवत्यनाधृष्यो

वै स होता भवत्यनाधृष्यो यजमाना भवंत्यध्वर्यो यि येषां वाक्र्र सर्वं प्रिज

पतेस्त्वं विद्वान्होता भवति नवेतस्मात्कोउ रन्यः सर्वो भवति न तं त्यो

यजमाने त्यो न्ये सर्वे भवंत्यध्वर्यो यि येषां वाक्र्र त्रावृत्यां प्रजापतेस्त्व

त्वं विद्वान्होता भवत्यत्रावृत्यो वै स होता भवत्यत्रावृत्यास्ते यज

माना भवंति येषामेतं विद्वान्होता भवतीति ॥१९॥ गृहपतिरैं ता ग्य

॥२७॥

तै२

हपतिवदनमध्वर्योर्यियषां वे गृहपतिर्गृहपतिं विद्वान् गृहपतिर्भवति राध्नोति

विसगृहपती राध्नुवंति यजमानान् अध्वर्योर्यियषां अपहत पाप्मानमेवं का२

विद्वान् गृहपतिर्भवत्यप विसगृहपतिः पाप्मानं हते पते यजमानेः

पाप्मानं घ्नते येषाम् एवं विद्वान् गृहपतिर्भवतीति ॥२०॥ प्राजापत इति मनसा

मज्जति मनसा वैषट्करोति मनसानुवषट्करोति मनसा न होमनसो रो

निमर्शनामोदुम्बरीमन्वारभंति अरण्ये धिष्ण्यानासीनाः पलाशशा

खाभिर्यैनातिक्रामे कृत्वा मोघाणी होताकुर्वीतोत्तमे सानीत्वधिष्ण्य

पुं१

यस्य दसो वा रोशालायाम्बाह्य युत्वी चमुपाकरोति वाग्यतास्तमीन्यास ॥२८॥
तश्चानक्षत्राणां दर्शनान्नक्षत्रेषु दृश्यमानेषु मार्जालीयदेशे ताब्रह्मसु
तिनक्षत्रेषु च हृदु विसृजं तस्य विसाम्नो निःक्ष्मेन मुपपत्योन्तरस्य हविर्धान
स्याक्षस्ये हुं सर्पन्क्रुत्तरस्योत्तरेण वायुवं तमिंद्रा पर्वतात्त्व्य हवे नायंश्च
पिचाग्रेण हविर्धाने समुपविश्य कामान्ध्यायं तयत्कामानवं ति
यि बहु कामान्नृ मुवः स्वा रित्येता स्तिव्याहृतीर्जपेयु स्ते शश्च उदक
उक्रम्यवाचं विसृजयं त वागैत्त्ववायु युप्पेत्त्ववायुप मित्त्व वाजितिस्तुवन्न ॥२९॥

त्वय्याप्रतीकं त्रिरुपांश्वनिव्याहृत्य वावं विसृज्यांतत्र द्वादशाहः संतिष्ठते

कालवादो वौ कालवादो वौ ॥१९॥ इति शांखायनसूत्रे दशमोऽध्यायः ॥ सं

॥ उक्तो व्याख्यातो द्वादशाहः प्रकृतिः सत्रादीनां नांववचनं त्वहर्गणो विकारो द्वि

रात्रप्रभृतयो हीना द्वादशाहपर्यन्ता द्वादशाहप्रभृतीनि सत्राणि हीने षु न्य

यत्नीयो न विद्यते सत्रधर्म्मी स्या ॥१॥ चतुर्विंशस्तोमं ह्यहः पृष्ठमुन यस्या

माग्निष्टोम उक्थ्यं वाहश्चतुर्विंशमित्याचक्षते होता जनिष्ठेत्याज्यं माधु

छंदसः प्रउगः कयाशुभीयं मरुत्वतीयमनुत्तमौ इति परिधानीयोत्तराः

सर्वाः शस्त्वायत्रास्मिन्धीयते निविन्न दिदासीयं निष्केवल्यं द्वितीया सावित्रा॥ २९॥
द्यावापृथिवीये वैश्वदेवमारुतेवाने वैश्वानरीयं तृतीयाद्यसेनवद्ध
तेतिज्ञातवेदसी सामान्तरुक्थ्योयज्ञायज्ञीयस्य स्तोत्रियेत्यो न्यस्तोत्रि
यानुशंस्यानुरूपेणानुरूपान् अग्ने मरुद्भिः पाइन्द्रावरुणान्या
मामक्थेन्द्राबृहस्पतिभ्यामिन्द्राविष्णुस्तुन्यांसन्नरिति शस्त्वा परिद
परिदधतिग्रहान्तरुक्थ्य एतयाशस्तयायजेत॥ २॥ एकत्रिके त्वक्थे सं
शस्त्रं यथास्तुतं स्तोत्रियाञ्छस्त्वा टवान्वायथा स्तोत्रियमनुरूपाञ्सोम॥ २९॥

प्रगाथांष्वशस्त्वा पर्यासानामुत्तमांस्तृचान्होत्रकाः शंसति निविद्धानानां होता
सर्वमन्यत्स्तन्त्या॥३॥ अग्निष्टुव। पंचदश। एकविंश्या विकारो यानि त्रिवृ हस्था प्रथम
स्याज्यानि समूहे तानि स्तेषामानिज्ञविकानां रथंतरं बृहदिति पृष्ठ
विपर्यासं ज्योतिरग्निष्टोमः प्रथममुत्तमं च तृचावुक्थानि मध्ये गां द्विती
यं चतुर्थं वायुस्तृतीयं पंचमं चेंद्राग्ना येति मरुत्वतीयमायाद्यवी
उं. तिनिष्केवल्यं कयादेवानामिति वैश्वदेवं पंचमेव मारुतमेकाद
दति प्रहोतत्ति जातवेदसीयं समानमन्यत्प्रथमेनाह्ना ॥४॥ इमा

उचेति मरुच्च तीयं द्वितीयस्य त्व तृ इच्चं निमिम्स्व इति निर्छे वल्ग्यमेका ॥३८॥
लाम्ना विश्रंततं मइत्यार्नवं पंच मेव दृ नाम्ज वइति विश्वादेवं वृ
र्विंशा जूात वेदसीयं समान मन्य द्वितीये ना नुा॥५॥ अग्नि हाव
श्य मनसः प्र उ ग स्तृतीयस्य वायो याहि शिवा वां सहस्त्रं तावां विश्वस्या वां
वाहि प्र छ सरवाय ज्ञा शिघा मायुत नो दिव्या दिति रुत नः प्रियेति प्र
उ गर्त्वा नितिष्ठा ह[हू]री इति मरुच्चतीय मेका न्निश्कं वल्ग्यं हूते नद्यावा
थिवी इति स्वं पृष्ठाचे कार्हो र्मे वं विश्वदेवं चा नृ जास स्वा मयस्ता ताववस्त्या ग्निमा
नार
रुं तां दि॥ ता॥ ३९॥

जनिष्टेत्याज्यं चरुर्कस्यामेधमतिथिः प्रउगो ये गार्हम देतेवौ वायव्येद्
वायवेमेधमतिथिः प्रस्तुत वौमित्रं वयं प्रातर्युजा चावहं त्वेमिरन
इति च वानियानित्यहस्योत्तरस्य सारस्वतानि समृच्छेतान्युत्तरे
षामानि च विकार्ये नामेकाहान्मरुचतीयमुत्रोजज्ञ इति च वानि
के वच्यं द्वितीयासा वित्र द्यावापृथिवीये आग्नेवं च तीयाद्रम्न
रिंद इति विश्वादेवयानित्यहस्यासर्वस्या वैश्वानरीयालितान्युत्त
रस्य प्रयेस्तु रूपं ते जनस्य गोपा इत्याग्निमारुतं ।७।। अग्न उजिष्ठमि

त्वाष्ट्रं पंचमस्य सर्वेत्रोत्तमां परिहाप्य संहार्यः प्र उ गोऽग्रं पिबत क्वायो ॥३१॥
स च नो देवेति त्रच. श तेनानक्षा नो मित्रावरुणा नो गोमंतमग्नि
दिन्द्रणो विश्वेदेवा ऋताहृध इति त्रचानि बृहस्पत्वीर इति मरुत्वतीयमे
तायामेति निष्केवल्यं तृतीयात्प्ता विश्रद्यावापृथिवीये प्रत्नस्य त्व
कं स्थित्र इन्द्रिशो रित्याग्निमारुते ॥८॥ अस्त्रनायस्संहस्यसंपश्च मि
त्वाज्यं पंचमस्य सर्वेत्रोत्तमां परिहाप्य संहार्यः प्र उ गो वायवा याहि
दर्शत रथेन रघुपाजसा यद्द्य सूर उदिते प्रति वां सूर उदिते इ ॥३१॥

तिवाउरूप्रियाण्उपनोहरिमित्रिर्विम्वदेवासस्त्रागतेतिमारद्वाज
मितित्वानिमहोंइंद्रान्नवदितिमरुत्वतीयंत्याजातइतिनिष्केवल्यं
द्वितीयास्त्राविद्मबृधमुत्यइतिविश्वदेवंप्रुरावत्रासूमग्नेकमिरि
त्याग्निमारुतमिंन्द्रहोंहातिविश्वदेवंषष्ठस्याऽन्हो द्वितीयेमित्रवरुणषा
सानक्तेतितृतीयेग्निरिंद्रइतिचतुर्थेशान्तइन्द्राग्नीइतिनाप्रथमंवा
रुवीत्स्मिन्यटत्नेद्वितीयमुत्तरपरावतइतिपंचमो॥ ॥८॥ अथाग्नि
जित्सर्वस्तोमउनयसामारथंतरपृष्ठोहाहत्त्यष्टोकाग्निष्टोमःप्रवो

पं.२

देवायययद्वाहिहामित्यान्यमुत्तोमाधुछंदसस्गार्गीर्मदोमउगोमा ॥३२॥
धुछंदसानिश्ववीणिनृतानिगाम्रीमदान्यत्तराणिविश्वादवंवागा
रमदानामेकाहिकंवाप्रातःसवनमिंद्रपिबतुभ्यांसुतोमदायेति स्येकाहि
काहर्षमरुत्वतीयाघ्रातत्रतिनिष्केवल्यान्वैत्रुहत्स्ठएकस्तो
वापिबासोममभिमुग्रुहीतिश्ववेस्योत्तमामुत्सृजत्येकाहान्तृतीय
सवनं॥१०॥सप्तदशस्तोमाःस्वरसामानोरथंतरपृष्ठंप्रथमस्याह्नहितो
वस्योत्तयसामानृतीयोरथंतरपृष्ठःस्वरपृष्ठाःकोषीतकेबृहद्रथंतरे ॥३३॥

रिति ४

२ पवमानस्यस्वरसाम्नो मरुत्वतीयं कृयास्तु तीये द्वितीयस्य गायत्रसाम्नो तृतीयस्य सामब्रगाथांकूस्त्वा

३ अ २

पवमाने चाग्निष्टोमाः पैंग्यास्योच्यः कौषीतके शायन्हे प्रथमस्यस्व
र्हे हदयोस्तु जिष्ठमि त्याख्यानि सर्वे त्रोत्तमाः परिहाप्यू येच्य हस्य प्रथ
मस्य तेन्तउगाः कस्यवीरपर्हूस्त्वा कद्व तः प्रगाथान्क न्तइति प्रथमेक
हन्वस्येति द्वितीयइमाउत्वा पुरुवसोइति तृतीये हृहृतस्थयोनि येसत्
साक्षिष्ठइत्युत्तमा परिहाप्यावेयंत्र थामितिव प्रथमे गायंतिबापा
दितउदुनश्चित्रतमइति द्वितीय इंद्रं विश्वाः संवचेजमुरिति
तृतीयइति हृहद्रथंतरयोः प्रगानांयज्ञायथात्रहन्वीति तिस्रोत्रियः स्व

रहष्ठानांयदिंद्रवि त्रमेहन्ने तिद्वे याइन्द्रस्तुजरति तृतीयानुरूपस्य मद्रस्य॥ ३३॥
पायितेमहाद्गतिवाद्वितीयस्यप्रथमां तृतीयांकरो ति मस्सि नो वस्य इष्ट
यइतिद्ववयंघ्नचेति तृतीयानुरूपस्यप्रत्यस्मै पिपीषतइतिवातृतीया
स्यवज्रुथीं तृतीयांकरोतीममिंद्रस्तुतंपिबेतिद्वे कईं वेदेति तृतीया
नुरूपस्य॥ २१॥ यतोहहतीकस्तोत्रियस्यानन्तो ह हतीकोनुरूपः कार्यो
ध्यायांशस्याकद्व तन्त्वर थंतरस्ययोनिं प्रथमेहहतोद्वितीयउभयो
स्तु तीहवांस वैत्ररथंतरस्ययमिन्द्रदधिषइतिद्वे प्रथमेस्वरंतित्वेति॥ ३३॥
पे १

द्वितीये द्नाम्ृगो नवारण इति तृतीय इंद्र उ म्यामिन्नव ब्रवन्तीति नवानां तिस्र
स्तिस्रो न्वहं त्रीणि वस्त्कानि त्रवानि बोहृत्यो नवानि स्त्कानि स्वरयो
निधवो ऽन्त्ययोः प्रागानुष्टुमा वृत्वाद्य प्रणायेन संशंसति प्रथमान्येहा
तृतीयसवनानीति हृ६ इष्ट्यां तरसा नां प्रतिपदस्य स्वरणानां स्वरयोनी
नां वानुवरप न्वतिसमृ न्चोन्म ऽध्यमान्य ण्डहृत्य ञ्जुवे म्यादि वानामुत्त
मानि स्त्कानि चृवंव प्रवः पां तरहुमन्यवस्तं प्रत्न थाक्ह दिछेति क्रोत्य
ग्निरिंद्र इति वा प्रथमे प्रयेस्तुं नंत इति वमास्तं देवान्ह्व इति द्वितीयें उ

प्रास्तान्त्केति तृतीये ॥१२॥ एकविंशस्तोमं बृहत्पृष्ठं महादिवाकीर्त्यं वाग्निष्टो ॥३४॥
मो विष्णुवान्सुरादित्यस्यास्तमयास्तं स्थाय उदिते प्रातरनुवाको यथाग्र
ष्टिति वाग्निं मन्ये पितरामित्यर्द्धदिते प्रति पत्प्रातरनुवाकस्य शतं दश
शतं विंशतिं शतं वानुब्रूयाद्वासिष्ठमाग्नेत्रं सोर्यः पशु रूपात्ताम्यः
स्तवनीयस्य चित्रं देवानामिति उदरोनुवाक्याः स्तिस्र उत्तरायाम्याः
सोर्यः स्योयांश्च समुद्रात् ऊर्म्मिरित्याज्यांत्रिष्टुः प्रगुणे मरुत्वमाच्छंदोमा
नीणि च वानि प्रथममेवोत्तमं च प्रथमात्रीण्याग्निनेद्धेनानुमतीवृती ॥३४॥

न२

याप्रन्नास्तेउसदनामितिविश्वदेवामेकाहिकंवाप्रातःसवनंप्रवोदेवाय
त्वंहिन्हेतवदितिवातद्राज्यमाधुछंदसम्यकयास्तुभात्यंस्तुमेषंजनिष्ठ
उग्रइतिमरुत्वतीयंश्रायंतवेइंद्रसूर्यमितिस्तोत्रियोस्त्वयानोहहातिय
ह्यावइंद्रेत्यनुरूपोमहादिवाकीर्त्यंवाविश्वान्देवानामितिस्तोत्रियोम
हादिवाकीर्त्यस्योत्तरेवोस्सूर्योहहदर्शीषीति तृतीयानुरूपस्यब
न्महानुइत्यदर्शतमितिवास्तोत्रियानुरूपोप्रगाथोविश्वाहहदिति
वास्तोत्रियोविस्सूर्योमिध्यइत्यनुरूपाविश्वाहात्वास्तुमनसइतिवावै

रस्व२

वाममहानितिसाम प्रगायोयः स्वज्ञाहाविवर्षणीरितिवारथंतरस्य योनिं ॥ ३५॥
स्ययोनौ बृहत्यक नयो॒र्नौमहादिवाकीर्त्यं चाश्वाय घेनेपवमानेसा
मगाः ऊर्युन्तौ क्रियमाणायाः श्रासेदिंद्रः क्रितेत्यकृच्छमुरवीया शंनोनव
वहासेतिमहादिवाकीर्त्यो घोर्नयइंद्रतित्स्तंस्वायोनौ बृहतियरु
कव्यइत्यस्वायोनौमहादिवाकीर्त्यं चतमुष्टुहीत्यकृबृहत्य बृहद्रथंत
रंनित्यं मेषक्रतुजनि त्रीयस्य नवशस्त्वासर्वेहरवीनिविदःमासप्रोया
उविन्द्याजितइदितकृत्तमांपरिशिष्या हृ यह्नरो ह्रणांतरा हतिहंसा मुचिषदितप॥ ३५॥

छोर्द्धर्चशस्त्रिपच्छो नवानां त्रिपच्छोर्द्धर्चशः पच्छ उत्तमामुपसंशंस्येष प्रस्वीः

पतऊं मक्तमुरंन्वइतिपैंगयमथा कौषीतकं समानमोऊमुखीयायात्रे

ऽसौत्रीयमुद्भृत सूद्धयांतरेतस्यैव एकादशास्वयोनो नवान्यत्रेंद्र याहि

हरिभिरितिपंच दशोक्थ्य सावंब रोरेकादशाशस्त्वानिविदमन्तर्दे

इति साव्यस्य स्थाने तार्क्ष्यः स्वर्वीः पतङ्ग देकशातंनिष्के वल्यं प्र घसा सा

वित्रं द्वितीयाघावापृथिवीयं बच्छादामेवमारुतदेवास्कुव इति

त्वेष्वादतं तृतीयात्स्मिहानरीयं मूर्द्धा दिव इत्यग्निष्टोमसाम्नस्तोत्रिया

मूर्द्धानं

नुरूपो वेदिषद इति जातवेदसीयमावृत्ताः स्वरसामान॥२४॥विश्वजित्सर्व ॥३५॥
स्तोमः सर्वपृष्ठो बृहत्पृष्ठो वाग्निष्टोमोग्निं नर इत्याज्यं त्वं हि क्षैतवदिति
बृहत्पृष्ठस्य माधुछं दसः प्रउगश्चातुर्विंशान्माध्यन्दिनो विराजस्य स्तो
त्रियानुरूपो शस्त्वासर्वपृष्ठ ऽत्र गाथं वरथंतस्य योनिं बृहतश्चानुच
चप्रन्नतिषष्ठात्तृतीयसवनं कथादेवानामिति वैश्वदेवं सावित्रस्य बृह
त्पृष्ठस्यानो भद्रीयमेकाहस्य सर्वपृष्ठे विश्वजितिउरस्तान्मारुतस्य
सूक्तस्य हातैवयामरुतं शंसति जगतीशंसमन्त्यं स्वपत्निं शंसं वा न्यूरु ॥३६॥

मन्यूंखवंवात्वमग्नेयज्ञानामित्यग्निष्टोमसाम्नस्तोत्रियानुरूपोस्तोत्रिया
नुरूपो॥१५॥छ॥इतिशांखायनसूत्रेएकादशमोध्यायः॥छ॥ ॥छ॥ न
ईहोत्रकाणांप्रातस्सवनेकर्मानोमित्रावरुणमित्रंवयंमित्रंजवेऽयंवां
मित्रावरुणा उरूरुणाचित्यतिवांस्तर उदितेप्रवोमित्राय यदघस्स्तर
उदितेप्रमित्रयोस्तानःशक्रमितिस्तोत्रियामित्रावरुणस्यायारि
सूनुमेंद्रमिद्गाथिनइंद्रेणसंहिज्ञेदधीवउन्निष्ठन्तोनसासहमि
धिविश्वाःप्रसम्राजंचर्षणीनांतमिंद्रंवाजयामसिमहाँइंद्रोयउ

नसायुजंतिब्रह्ममितिब्राह्मणाच्छंसिनइंद्राग्नीआगतंसुतमिंद्रेअग्रयान ॥३७॥
मोहृहदियंवामस्यमन्मनस्ताऊवेयपयोरिद्रमिंद्राग्नीयुवामिमेयहृ
स्यघरिस्तुतचिजेयवंवामस्यमन्मनस्ताऊवेयपयोरिदमिंद्रेअग्रयानमोह
हत्तमीलिष्ठाताहिशिष्यंतइतिवाछावाकस्य॥१॥द्विरात्रप्रभृतिष्वहस्सं
वातेदान्तस्त्वपाःस्वस्तोत्रियाःसमानस्तोत्रियेष्वपिपरेवानित्यांस्त्व
चानंत्यांच्छस्त्राणांपर्यासाइत्यावहृतेप्रतिवांस्तरउदितइतामेत्राव
रुणस्यकाव्याभिरदान्यितिस्तोत्रियेवास्यातिष्वस्तोत्रियेनोघेदमीति ॥३७॥

ब्राह्मणाच्छंसिन इंद्राग्नी अवसेत्यछावाकस्यांतरेणानुरूपंपर्यासंवावाप
स्थानमेकयाद्वाभ्यांवास्तोममतिशंसंतित्वयसात्रिहतिसर्वैरष्ठेवविध्य
जित्येकयादशमेहनियुवंस्वमानोबर्हीरिशादसोयरक्षंतिकथाराधम
मस्त्सुनीतिमोमाकस्यानुतक्रमित्रोनोअस्यंहतिमहिवोमहतांसो
मस्यमित्रावरुणातेनःस्तुंयुजःप्रयोवांमित्रावरुणमहित्रीणा
मित्येकपातिन्यःकाव्येनिरद्वाभ्यानोगन्तमितित्वावोसमयत्नारि
शस्मित्रावरुणयोगायत्र्योदाशतयीषुतासांमैत्रावरुणस्ताउस्वला

त्रिंशदिन्द्राणि गायत्राणि तेषां ब्राह्मणाच्छंसीय इदं ह्याग्नीद्र उपहूय इत्येतोशाहः ॥३८॥
न्यह ए तिष्यंत्वेय सोमन्त्र आस्तुत इति ह्य उपस्य केचित्यकानुषेधां पञ्च मि
तिस्तम षड्चत्वारिंशदें त्र्यधो गायत्रो दाशतयी स्तुता साम्नचावाको द
शमादह्नः स्तोत्रियाविश्वजिति सर्वपृष्ठे षष्ठस्याह्नः स्तोत्रियाननुरू
पान्कुर्वीचेतरेषां पंचामेनां स्तोत्रियां छंदसंत्या वृत्तानाह्न तस्तोमस्य ह्वी
नेकाहन्त तस्य पर्यासः परिदध्याति ॥२॥ माध्यंदिने षु विकारोत्यानिरू
कान्युत्तरयोः सवनयोः पर्यासाद्द त्यावहतेद्धि स्तत्काम ध्यन्दिनास्य ॥३९॥

तः सूक्तान्युक्थान्यपश्चाच इति सद्यामित्रावरुणस्योक्थमुखीयाशंसामहां
यन्नदूइ इति द्वितीये युध्मस्य ते कथा महामि(ति) तृतीये प्रवो महे महि हव्ये नर
ध्वं यजामह इंद्रमिति तृचो स यो हान इंद्रो स्वरादान श्रासादिति चतुर्थे शो
स्मा उ मे यदिंद्र इति तृचो गतेनुसक्तास्तुष्टुतिरिति पचम इंद्राय हि द्यौ
रिति तृच मानस्तुत उप वाजे निरूत्यासत्यो याहि इति षष्ठे तदहीनस्य
क्तं मध्यमेत्यहे तृवाग्भिरल्पानी त्याच हाते यदन्यस्तो त्रियानुरूपा
न्यां तृवेन्यमिति तत्र देशो प्रतीयेत तत्रथमयो रक्तोः शस्त्रं सर्वेषां त

त्र्यथमे छंदोमे यत्तृतीयपंचमयोस्तन्मध्यमे यच्चतुर्थषष्ठयोस्तदुत्तमे त्र्यंम ॥२८॥
होंद्रस्तुभ्यं हेति यत्र होताहीनस्य क्लृंशंसेद्धे हयस्त्वितरश्चिन्न इंद्रेत्येकवि
शति म्छुंदोमे पुरस्तात्पर्यासस्य माविदन्यद्विशंसत मा नेममा अ
भिभूत्यस्य स्तोत्रियानुरूपो प्रगाथ्ये दशमे हन्या भ्युर्वस्मा इति च द्वि
पदा ॥२९॥३०॥ कन्नव्य इति ब्राह्मणाच्छंसिनोऽनुरूपादनंतरः प्रगाथः ॥
कद्वा नेकाहिकस्य स्थाने ब्रह्मणा त इति चोक्तमुत्तरीयो डुभ्रमा ॥
ति सदा पर्यासो वयं घ चाक ईवेदति स्तोत्रियानुरूपो प्रगाथावद्य ॥३१॥
तृतीयेहनि प्रथमयोश्छंदोमयोर्विपर्यस्तो उत्तमध्यमे यदिंद्र प्रागपागुदगिति
वा स्तोत्रियानुरूपौ

यीवोन्नरतेंद्रायेस्येकादशान्तृतीयेविश्वाःपृतनाइतिस्तोत्रियस्तमिंद्रंजो
हवीमिमघस्यपाथितेमहोस्माकेस्माइत्यनुरूपःकदावसोस्तोत्रं
योवावाविवावइतिद्वावोयएकइद्धव्यइतिचतुर्थीइंद्रोमदायमदेमद
हीतिस्तोत्रियानुरूपौचयावयंमघवन्नितिचवमःवायाहिच
ित्वामयोनइंद्राभितइतिद्वावोयस्तिग्मशृंगइतिपंचमेस्तुरूपस्तन्नुमि
तिस्तोत्रियानुरूपोत्वयावयंमघवन्नितिचवमस्माइदुप्रतवस
इतिषष्ठेतदहीनस्तकंश्रायंतइवसूर्यंशाग्ध्यूभशचीपतइतिस्तोत्रि

यानुरूपोप्रगाथा उत्तमे छंदोमे चं महाँ र द्यौ याहेत्यहीनस्त्र क्तस्य ॥४०॥

स्था नरइंद्रस्त्वेति छंदोमे पु उ रस्तात्पर्यास स्योऽत्ये मधुमत्तमा उदि

त्वस्थारिष्यत इति स्तोत्रियान्नरूपोप्रगाथो दशमे हनि त्रिकद्रुके

पु महिप इतिवास्तोत्रिय उत्तमा वतमिंद्रं जो हवीमि विश्वाः हतना

इत्यनुरूपाराय स्थाम र इति वद्धि पदा ॥४१॥ कह्न्वस्येत्यच्छावाक

स्यानुरूपादनंतरः प्रगाथः कद्यानेकाहि कस्य स्थान उतं न इति षोळ

शुर्त्वीयामितष्टेवेति सदापयीसस्थामिदावयमेनमिदाह्य इति स्तोत्रियानु ॥४०॥

रूपौरगाथावरूर्वी×

*उरूतमानीति द्वितीये तरणिरिन्नरो न्निरितिस्तोत्रियान्तुरूपो प्र

गाथौयउंजिष्ठ इति तृतीयेयोराजान किंहमिति स्तोत्रियानुरूपो

प्रगाथौ सचायाविंद्र इंद्र सोममिमं पिबेति च वोक द्रसनुवन्न स्वं

चेजग्मुरिति च उर्थे स्वादोरिच्छेछाहिसोम इति स्तोत्रियानुरूपो

पत्विद्विसत्या वयत्वंशतक्रतविति च वोकदानुवच्चप हृया णीति

पंचमउनेयदिंद्र इति स्तोत्रियानुरूपो विंदुएवेऽस्य वीर्यस्येतिति स्रः

शास्त्रद्विरिति षष्ठेतदहीनस्सक्तं न किएं नत्वाहहतं इति स्तोत्रिया

तुल्यापोऽस्य मे छंदो मध्यं मे यत्तत्त्वादितिमध्यमेयत्तदिनयाममहइ ॥४१॥
स्कतमे सर्वेऽश्गाथोऽछंतिचेतिछंदोमेछंदुरस्तात्स्यर्यास्यापा
वाज मितिचद्विपदादशमेहन्येकाहिकंवहवैं॥प॥ऽतंतरेणगायली
योदयनीयोकहंतावोछंदसुरवीयानिद्वामितष्टीयंचहहतीका
रंचबाहीतानामंतरणेछंदसुरवीयांसत्तोवावापक्षानंधाज्ञा
कान्यमिषवेहीनसूक्तानांस्थानेष्विरीयादहुःसूक्तान्यक्तोन्मक
तरंमेत्रावरुणस्यप्रथमामाज्यहास्वरसामस्तुवंऽदुर्विंशानिजि॥४२॥

तिविष्णुर्वतिष्ठहत्रस्ते विष्व जितिमहाव्रतैते त्वष्टुष्टा द्विष्वजितिसर्वे ष्टोम

हानाग्नीनां मित्रावरुणस्तोत्रिं हुं यो ह्वापे समृगाथ्यौ कद्वं तं समृगाथं

विरूपस्य ब्राह्मणाछंसीरेवतीनाम छावाकोवान्नविद्यातिविहृता

न्मित्रावरुणः षत्रक्रानीं द्रनि हवाम्पिरिह्याना विश्वेसजोषसइति

समृगाथं हृषाकपिमन्ते ऊंतां पमन्न्यं खं ब्राह्मणास छंसी घोन्नीयइ

इत्यवयामरुत्तच्छावाक विष्णुं न्यं गमछावाकोहारक इति सामसत्तौमि

त्रावरुणस्य योजात इति ब्राह्मणा छंसिनः प्रवान्च स्येत्यछावाकस्य

स्यामस्तक्तानिशस्त्वाहीनसक्तानिशस्त्वैकाहिकीनिःपरिदध्यात्येका ॥४२॥
हन्ततस्यैकाहिकान्यपीसान्तंर्द्धमहीनस्तक्तेन्या ॥६॥ उक्तेषु क्रियमा
णेषु वालखिल्याः वृषाकपिं विस्मृंतं गामिष्यकृत्य पिशेषानन्त्यायां द्वि २
नेषु शंसंति षष्ठाद् ह्नः उक्तान्यघयदिषष्ठाङ्किकं चतीयसवनमसर्वं एष्ठे
हनिग्रदिष्टंस्याद्द्वितीयादह्नः उक्तानि परोह्नः एष्ठे प्रति शिल्यानिक्रि
यंत उक्थ्यत्ववालखिल्यामैत्रावरुणः पिबास्तु तस्यरसिन इत्येतं शान्त्र
गाधायास्थस्त्वाहृषाकपिरुक्थ्यब्राह्मणाच्छंसीहोमद्यायेति पद्धीतिरं ॥८२॥

द्रीः शंसति विहृतं न्यंगमेवावाछावाक इति परोहृष्टं॥७॥६॥ अथ वि
श्वजिच्छिल्पे ऐकाहिकान्यगाथाच्छस्वावाजरिवन्या वृषाकपिं विहृतं न्यं
गं नानानेदिष्ठं च सर्वशस्त्रं चान्वाचतुर्वितं वाजरिवल्यानां साम
सूक्तानामहीनसूक्तानां पर्यासानां त्रीस्त्रीस्त्वं चान्होत्रकाः शंसंती
विश्वजिच्छिल्पे विकारो निविद्धानीमां स्वरवान्युर्वौर्यदीति स्वंयेव
ज्ञेनेति च सूक्तं स्वस्तिनो मिमीतामिति च वं निविद्धानीयमेव याम
रुतस्वर च वं यथास्तो मंशातः सवनी॥८॥ त्रिहद्दशरात्रस्य च वं क्कम

ति ५

अ१

शस्त्रमाज्यानामाद्यांस्त्रं वानि किन्नानामुत्तमाने केकामितरेषांसूक्ता ॥४३॥
नांशिल्पानांचषष्ठस्यतुसमानं विश्वजिद्धिल्पेन शिल्पानांनानाने
दिष्टस्येवयामरुतं श्वयदिग्वामयने ब्राह्मणाच्छंसिने प्राग्विष्णव
तरेंद्रप्रगाथछनीवर्त्तमन्वायातयेयुर्यस्मिन्स्तुवते सस्तोत्रि
यः स्वस्तोत्रियोऽनुरूपाय दिवाषट् प्रगाथेन तृतीये हनि बृहत्यस्त
वोदस्मंतद्वायाम्यनिप्रवः प्रस्तुष्टुतमाचासहस्त्रमामंपूर्द्देरिंद्रा
योराजानकिष्टन्वाहहंतस्चमिंद्रयशस्त्वमिंद्रप्रचर्षणिंस्तुपिबा ॥४३॥

४३

स्तुतस्यरसितनोधयोद्वावेयेतिवाविष्णुवत्पादित्यत्रतंचित्रादेवानाम
तिस्तोत्रियानुरूपोविकल्पेवा एन्द्रानुउत्यद्दर्शत मितिस्तोत्रियानु
रूपोप्रगाथोविकल्पस्येंद्रक्रतुमितिवास्तोत्रियानुरूपोनिर्लेद्र
ज्येष्ठ मित्यनुरूपःपोरुमीढंमानवंजनित्रंनारवाजेंशोतनो
वसेएतान्यनीवर्तस्यस्थानइंद्रक्रतावेवोद्वेविष्णुवतालाउके
ष्ठविकारोनुरूपादनंतरांएणेंद्राएन्द्रागतान्यन्यानिनित्यानि
वान्यत्रषष्ठानित्यानिप्रवोवाजाःप्रवःसरवायइतिस्तोत्रिया

नुरूपोप्रससम्राजेबृहदिंद्राकोवांवरुणेतिमैत्रावरुणस्याहनिद्वितीय ॥४४॥
आवांराजानाविति वयीमसस्नृतीय पंचमयोर्मध्यमेव छंदोमेतुनी
षेवामितीतरे पुप्रमंहिष्ठाय गायत प्रसोअग्न इति स्तोत्रियानुरूपो
प्रगाथोधीराचस्येंद्रावरुणायुतमध्वरायेतितृतीयेग्निंवोदृधंत
मग्निस्तोमेनेतिस्तोत्रियानुरूपोरदत्पथः कृष्टीवांयज्ञइतिचउ
र्थेआतेअग्नइधीमहिसोअग्नियोवसुरग्निंतंमन्यइतिस्तोत्रिय
आतेअग्न ऋचेत्यनुरूपःप्रसम्राजेध्रुवमिंद्रावरुणायुवमध्वराये ॥४४॥

तिपंचमो॥१०॥ द्विपदः ५० हेसर्वेबामन्नेचं नरतिस्तोत्रियम्चतुर्थीरतीयांक
रोत्यस्तेनवसुषमिवेत्यनुरूपा विहृताप्रवानरविन्त्याः पङ्क्तः अथमे
स्त्रक्ते विहरत्यर्द्धर्चशो द्वितीयेनहोस्तृतीयउत्तमे विपर्यासयदोथा
मोदैवमदेमोदामोदैवोथोरइतिविहृतास्तुशतिग्रणात्यवसा
निसर्वप्रणवउत्तरंतात्स्त्रीस्योत्तमांपरिज्ञिष्यात्सूयहरोहणंयथा
विष्णुवत्यत्तमामुपसंशास्येकाहिकोरवावस्माकमसेत्रपितुर
स्तत्रासन्नितितिस्त्रइंद्रावरुणायुवमध्वरायेतिषष्ठत्रातेवसो

मनोयमदाग्निरगामीतिस्तोत्रियानुरूपोप्रथमेछंदोमेपर्यासमंतरं॥४५॥
णित्रीणिचस्वीण्येकाहिकानीमानिवांत्नागध्येयानीतिपंचयुवान्त
रापश्यमानास्सइतिवाप्रेष्ठंवःप्रियोनोत्रस्तुविश्यतिरितिमध्यमे
नद्रोनोयदीहूतेनिराकृतइत्सूक्तमेप्रगाथ्यावावायत्रग्निमिंधतइ
मात्रमित्रणोनुमइतिवानरितेहूत्रमित्युनयोस्त्कशोषइंद्राको
वांवरुणेतिमध्यमेस्तुष्टीवांयइहूत्यन्तमाउवांन्मयइत्युनयो
स्तिस्त्रः॥१३॥एवायसिवीरयुरेवाह्यस्यसन्ततेतिस्तोत्रियानुरूपो॥४५॥

यस्तस्तं नेतिषड्वामेणाछंसिनोहनिद्वितीयउत्तरयोश्छंदोमयोर्मध्येस्तु
कानांयोअद्भिनिदितिचवंश्वंसर्वत्रपर्यासादस्तेवस्तुप्रतरमितिप
र्यासस्तृतीयपंचमयोर्मध्यमेत्छंदोमेछामइंद्रमितीतरेष्वुतंतेम
दंतमभिप्रगायतेतिस्तोत्रियानुरूपावनवोगिरंहवामहमितितृतीयउद
स्तुतइतिचतुर्थेप्रथमयोश्छंदोमयोःषष्ठेवोर्ह्नचवेत्यइंद्रायसाम
गायततमचनिप्रगायतेतिस्तोत्रियानुरूपोयज्ञेदिवइतिपंचमे
मध्यमेचछंदोमइमानुकमितिस्तोत्रियउत्तरस्चायावाजमि

~~हवींषिमदहृषाकपोइउं इअर्यं उुहे~~

तिरतीयान्तुरूपस्य ॥२२-अयमाव इति सुकीर्त्तिशंसस्यापङ्क्तिः शंसं ह्रषा ॥४६॥
कपिंमध्यमस्य पादस्य द्वितीयोत्तमयोर्हृदयोर्न्यूंखयति विरापङ्क्तं
खमुत्कामदेथमादेवोइ उ इ उथामोदैवेति प्रतिगृणाति तेजः हवींस्मि
न्मदहृषाकपोइउ इअर्यंः उुहे सुमत्सखेत्युत्तरस्मिन्नुपरतेश्तिन्यूंखयति
विराजन्यूंखमुत्कामदेथमदेवोइउ इथा मोदैवेति प्रतिगृणाति तद्यमो
पडुतमिन्मिनिरितंप्रस्त्रिश्चहि प्रसंधिरिति न्यूंखनीयस्य पादस्या द्वोस्या
ऽपातीत्यद्वितीये हरे न्यूंखये द्वान्वोइ इति यथाव्यस्यो इति च त्र्यायश्च ॥४६॥

पंचाजपरहति

भ्य

स्याद्विहन्ति॥ अत्यये न्यूंखवयेन्नोद्रुँडुइइति तं स्याकं तापमू॥१३॥ अर्दम्॥
इदं जनाउपश्रुतनराशंसस्तनिष्यते षष्टिं सहस्त्रानवतिं वाकोरमश्रा
रूशामेषुदद्महे। उष्ट्रा यस्य प्रवाहिणो वधूमंतो द्विर्दश॥ वर्ष्मा रथस्य
निजिहीलतेदिव ईषमाणाउपस्पृशः॥ एषेषायमामहे शतं निष्कान्
दशस्रजः॥ त्रीणिशतान्यर्वतां सहस्त्रादशगोनाम्॥ परेनासोमनो
धा हृषा गावइवे रते। अमोतपुत्रका एषाममोतकाइवासते। अरेनंधी
नरस्थागा विदं वसु विदमादवने मां वावं श्रीलीहीद्गुन्नी वीरस्तारम्॥१४॥

२८

क्ष्यस्वरेनवव्यस्वहद्वहोनैपक्केशाकुनः।नष्टजिकावर्व्वरीतिहुरोनमुरि ॥४७॥
ओरिजोरिव।इंद्रःकारुमद्ववुवउनिष्ठविवराजेननमममेदुर्ग्गस्यवर्के
धिसर्वइन्द्रेष्टणादरिः।इहगा वःप्रजायध्व्मिहांद्यइहहरुषाः।इहोस
हस्वदहिलेविप्रातानिषीदति॥नेमाइंद्रगावोरिषन्मोआसांगो
पतीरिषतु॥मासामभित्रयुर्जनइंद्रमास्तेनईशतु।यदिन्द्रादोदा
शाशत्वैह्मेमानुषंविगाहथाः।विरूपःसर्वस्माआसीन्सहयद्यम
यत्पत्यते॥१५॥वंमेषाद्भुंन्मववल्लमंमर्य्याकरोरविवंराहिलं॥४७॥
८१

व्यास्योविहृत्रस्या।भिनन्हिरः॥१९॥छंध्सवंतंहयोरोच्छेश्रवसमम्भवम

॥स्वस्त्यंम्बुजेत्रात्यंइमावहस्सत्रजमू॥ऋरंगरोकावदीतित्रेध्सव

न्द्रोवा।स्त्रया॥इरानुहप्रशंसत्यनिरामुपसेवति॥त्वमिन्द्रशम्मीरि॥

हव्यंपारावतेभ्यः॥विप्रायस्तुवतेवसुनिद्दुरांश्रवसेमहः॥त्वमिन्द्रक

पोतायच्छिन्नपहायवंचते॥श्यामाकंपक्वंपीलुवद्वारस्मात्रैत्तणोर्वकः॥

वतस्त्रोलः पारिह्रित्यस्त्तासांतृतीयेपादेप्रथमवर्द्धथयोरन्द्वयोर्वि

स्वर्यस्तम॥१२॥राज्ञोविश्वजनीनस्ययादेवोमहत्त्यौः॥ श्रुतिविश्वा

नरस्यस्तुतिमास्तुनोतापरिस्थिताः॥परिच्छिन्नः क्षेमकरोत्तम आसुन ॥४८॥
मावरन्॥कृत्वायन्त्रएवन्कौरव्यः पतिर्वदति जायया॥कतरत्त आहरा
णि दधि मन्थां परिस्रुतम्॥जायां पतिं विपृच्छति राष्ट्रे राज्ञः परिक्षि
तः॥ ॐ थामो देवेति विश्वो मूर्यै प्रति गृणात्येतश॥ प्रजापतो लो विंश
ति पदस्तन्नि विछंसम्॥१७॥एताश्वा आप्लवंते प्रतीपं प्राति सुत्व
नम्॥तासामेका हरिक्निका हरिक्निके किमिच्छसि॥साधुं पुत्रं हिर
ण्ययं॥क्वाहतं परास्यः॥यत्रामूस्तिस्रः शिंशपाः॥परित्रयः पृदाकवः॥४९॥

३।१४=मन्नीवस्वः प्रजिहीते यवः पक्वः पथो बिलं जनः मन्द्रजनपति राष्ट्रे राज्ञः परिक्षितः॥ ३।१४

॥ष्टङ्ः न्यमत्त ॥ आसते ॥ अनाबुकं निखातकं । कर्करिको निखातकः

कद्वातउन्मथायति । कुलायकृणवादिति । उग्रंनिषदा ततां नवनि

षदना ततमृ । कृणवांडुं । अनुत्तिं हनतू । नेलिं हनत्कपं हनतू । पर्यागा

रं शुनं शुनः । शाक्नेनपा । वंडुहातः । आपवनेन ततेदनी ॥ १६ ॥ आदित्या

हजरितरं गिरो न्योश्वं दहिंणामनयन्न । तां हजरितन्नी प्रत्याय स्मा

मु हजरितः प्रत्यायन्न । तां हजरितन्नीप्रत्यगर । हूं स्मा मु हजरितः

प्रत्यगमन्नूर । अहादेनसंनविचेतना नियत्र ज्ञादेनसं नपुरोग

वासः। आदित्यान्हुवाव सवस्त्वेनेदं राधः प्रत्यगृभ्णीह्यंगिरः॥ इदं॥४८॥

राधस्ते बृहस्पृथु देवाददद्भुयहुरं तद्धो अस्तु सजोषसं युष्मे अस्तु दिवदि

वास्थवेव गृनाय तोतस्थे त आस्थ पत्वोत पश्वा मिर्यं विछ्र उतो आस्थुमानैषि + विता२

पत्नीत्यादित्या अंगिरस्यैवाहजरितरोपामोदेवतथाहजरितरो

पामादेवेत्यासुसां प्रतिगृण त्यवसानेस्वर्वं त्रणव उत्तरां॥१६॥पं

वाताद्विशाकृस रयः। यः स ये यो निदध्यः। स्तुवायन्वायमरुषां स्वर्यं

वामृरिशादसस्तद्वाः। प्रागकत्ययन्नायन्नद्रस्यपुरुषस्यपुत्रोन्नवं॥४८॥

तिग्महृषिः। तद्विप्रासो अब्रवीदु तद्धर्वः काम्यं वचः। यो जाम्या अप्रथय

स्तद्यत्सखायं दुधूर्षति। ज्येष्ठो यदप्रचेतास्तदाहुरधरागिति। यत्स्पलिंस ८

बुलिप्पोयस्थरेवा अप्रदास्त्रुरिः। धीराणां शाश्वनामहं तदपागिति ब्रुवः।

येव देवा अयजं ताथा येव परा ददिः। सूयोदितमिवगच्चायमब्रवानो

विरस्पते॥ २७॥ षलतोजूनकल्याः। योनौं का हे अनन्यको अमणि

वो अहिरण्यवाः। अब्रह्मास्मिन्ना पुत्रः स्तोता कल्वो शुसम्मितः। यच्चा नाकाः

हाः स्वमन्यकः स्कमणिस्तु हिरण्यैवः। स्तु ब्रह्मा ब्रह्मणः पुत्रः स्तोता कल्वो

ष्ठुसम्मितः। यैं=प्राग्नपाणान्वेशांतारेवाँ=प्रप्रदिष्ठयः।=प्रप्रन्याकन्या ॥५०॥
कल्याणीतोताकल्पेष्ठुसम्मिता।=अप्घास्कप्रपाणाच्वेशांतारेवाँ।श्रौः न्मुः
प्रदिष्ठयः।स्तुरन्याकन्याकल्याणीतोताकल्पेष्ठुसम्मिता।परिह
क्रावमहिषीमैस्त्याचयुधिंगमः।=अनास्तुरस्मायामीतोताकल्पे
ष्ठुसम्मिता।वावातावमहिषीस्चनैस्त्याचयुधिंगमः।स्वास्तुरःस्मा
यामीतोताकल्पेष्ठुसम्मिता।उतस्त्रोतःप्रवद्भिकास्त्रयप्सप्रतीरो
स्तसान्तिविध्वंसमः॥२१॥विततौकिरणौद्वौतावापिनष्टिशृरुषः।नवो॥५०॥

यन्यूनं यच्चेद धिकं तत्सर्वमेवाव गूहसि । नवै० ॥ २२ ॥

कुमारि तन्न यैथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ मा त्व‍ष्टेकिरणो ज्ञौ निहृत्तां पुरुषा न्त तां । नवै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे । निगल्य कर्णीको क्षौ निराय छ्वस्मि मध्यमे । नवै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे । उत्ता ना श्यानायांयै तिष्ठन्ते वाव गूहसि । नवै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे । श्लक्ष्णायां श्लक्ष्णिकायां श्लक्ष्णमेवावगूहसि । नवै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे । अवश्लक्ष्णमिव भ्रंशदन्तर्लोममिव तिक्ष्णे हृदे यैव । नवै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ २३ ॥ ईहेह प्राग पागुदगधरा

इहेह प्राग पागुदगधराग राजानुद नन्तसर्स्तत ॥ इहेह प्राग पागुदगधरा

त्वसाः पुत्रं तत्समाम ते ॥

कस्थालीपाको विलीयते। इहेव प्राग पागुदगव राह्वी निःहृीषते। सुगित्य ॥५१॥
निगितः। शालित्यपक्कां ला। प्रलित्यनिष्टिनिः। अवैलाह्ननिजरितः। टषा
तकानिड्जरितः। पिपीलिकावटोजरितः। अध्वक्कपलाशजरितः। स्वाज
रितः। स्वातवर्णसदोजरितः। गोशमोजरितरित्येके कमुक्तानि। तंप्रति
जरम्नूत्वी मे देवाअकं सताधयोहि प्रियं अवरस्तु सत्यमिड्वामस्यामि
अस्वुदासिपत्नीयियप्ध्य मानाजरितेरोधामोदेवहोतौ विष्टीमेज
रितरोधामोत्दिवित्यस्यां प्रतिग्रणत्यवसानेसर्वत्रणवउत्तरां। २३॥ ५१॥

३ मुष्काविदस्याएजतो गोशफे शकुलाविव॥ यद्दास्य हसेन पसुसानो ७ उ३

अतज्ज्वदशाहनस्याः॥ यद्देनासो ललामगुं प्रविष्टीमिनमाविष्णुः॥ सचुदे
दिश्यतेनारीसत्यस्याक्षिभुवोयथा॥ यदस्या अंहुभेद्याः कृधुस्थूलमपा
सतू मुष्कावुपावधीत्॥ विषिंवावस्यावर्द्धतसिकतास्विवगर्द्दभौ॥ महा
नग्नीमहानग्नंधावंतमनुधावति॥ इमास्तुतस्यगाःस्तृयमभमानध्योदन
म्॥ महानग्नीक्रएकैवाकंशाम्यग्यापरिधावति॥ अयन्नविमयाम
ना: शीर्षहरतिधपिकामाम हानग्न्युपवृते स्तस्याएवर्षितंपसः॥ इ
कंपूसस्यहस्यरूर्पंहर्षिमजेमरिामहानग्न्युनुरवनमतिक्रामंस्यब्रवी

ताय्यथातववनस्यतिनिघ्नंतितयामैमहान्त्वेनद्रोविस्थ्योमहान्त्रद्रउद्गुम्घरःमहौं॥५२॥
ऋभिद्गुबाधतेमहतःसाधुष्वोदम्रकेपन्तरोयत्ड्मावीरितिमहाद्देतासो
त्रतीयेपादेन्यूंखोयथाहषाकपोकपन्तरइतिद्वितीयदशमयोरहरयो
सूंरवेनेतरासामवसायसंतानायत्तेमंपदम॥विइइईइकिमयमिद
माहोइईउथामोदावतिप्रतिगृणाति॥२४॥दधिक्राह्णोञकारिषमि
त्यकास्तुतासोमधुमन्तमाःप्रमंहिष्ठायग्योऽग्निमिदवदस्मइतित्वा
मिषष्ठेत्वंनइंद्रानरतदिन्द्रावज्रानरेतिस्तोत्रियानुरूपोसर्वैप्रमंहि॥५२॥

च्छीयं प्रथमे छंदोमे यो ऽग्निर्दिति विकेन्द्रनो गध्ये ऽनुमध्ये मदिन्तरामिति
मध्याम एतोन्विन्द्रं स्तवाम सखाय इत्युत्तमे ॥ २ पा ॥ इन्द्रं विश्वा इन्द्रमीशा
नमोजसेति स्तोत्रियानुरूपावनुरूपस्य ये सावित उत्तरे ऽन्तमत्तो इम
च्छावाकस्यैं द्रादनं तरं द्वितीय चतुर्थयोः प्रथमोत्तमयोश्छंदोमयोः
विश्वोरन्नुकमितीत रे स्वरसंयज्ञा येति ह वं ह वं स्वर्वन्नपर्यासा सीवां कर्म
णोति सदापर्यासः शुचीहवंतिरश्या ऽप्राञ्चुकर्णैति स्तोत्रियानुरूपा
तृतीय इमामिन्द्रसुतं पिब पिबासोमंमदाय कमिति चतुर्थे सावि सो

म इन्द्रत इममिन्द्रसुतं पिबेति पंक्त मे प्र व इंद्राय वृत्रहन्तमाय विश्वतो दावनि ॥५३॥
तिषष्ठ एव यामेरु तं शस्त्वा यथाहषा कपिमिह मदो इति विराजन्त्ये स्वमु
त्का मदे मध्ये मन्दी दस्य मदिरस्य मदे वो इ उ ३ उ थामो दैवेति प्रतिगरणा
स्त्वर्ज्जैनित्री तमस्य द्यावापृथिवी विष्णोर्नुकं प्र वः पान्तमन्धस छंदो
मेष्ठु वा इति स्व स्तुत्र प्रथमे न वामित्र इति त्र वा ऽस्वमुत्तरयोश्छंदोमायोस्तु खर
मत्त्वाः परो मात्रया ऽऽपुत्तमामनुहृत्य षष्ठे यदिन्द्र चित्र मदिं इतेव तस्व इति स्तो
त्रियानुरूपौ प्रथमे छंदोमे पुरां भिन्दुरिति मध्यमे सर्वस्य वो नुरूपस्य ॥५४॥

तीयां तु प्रथमां गायंति॥ त्विन्युत्तमे॥ २८॥ चतुर्विंशे शस्त्रं प्रथमाछंदो
मासु वैषां च चतुर्णो द्वितीयमन्हतीनां तत्र चतुष्षी मानि ष्ट्विकानां त्रती
यमन्हतिन्यः स्वरसाम स्वथ यद्याग्निजितं विष्णु वं तेहहत्स्रं विश्वजितं मह
त्रतीयमहरित्युक्तानि कर्युश्चा तु विंशिकान्युक्तान्यष्व यदि स्याया
निज्वयोः प्रथमेत्र्यहनी दशममहरित्युक्तानि कर्युरेकाहिका
न्युक्तान्युत्तममा निष्वविकमुक्तं कर्युर्यो द्वितीयस्याऽन्हस्तृतीयसवने
तन्तृतीयसवने तन्तृतीयसवने॥ ॥२७॥ ७॥ श्री॥ इति शांखायनसूत्रे एकादशोऽध्यायः॥

॥ ॥ उत्सर्गिकारिणः स्युः उद्गाध्वर्यवस्तेच्चेदनुपदिष्टं कुर्युरेतावत्त्वदृष्टीनामा ॥५४॥
नुसृष्टेह विपरीदित्वलत्वाद्रूपान्नुतायां वाध्वर्युमनुविदधीत स्तोत्रिये छ
न्दोगमहर्यो जेस्तोमविकारे एछे संख्यायां वतेव स्यादेवानुवर्त्तेवा वि
पर्यस्येयुस्तं न वातिरिक्तं वा कुर्युर्न तदा दृढियेत ह्वीमेव विपर्यासमनु
विदधीत तत्संख्वनीयस्थेत्यात्तो विकर्षेण दृष्येते तस्य संख्यायां द्वितीये
न्त्संख्वनीयमहर्षु वसुराज्ञमानच्छंदोमानानि व्यंजनानि चुचरन्द
॥१॥ आनीते पशौ मतेनुपालतेन्य माला नेतर्लिंगन्यास्त्वं कारयेदुपात्तं त ॥५५॥

वेपथमानेयस्मान्मीषावविपिष्ठास्ततोनोऽभयंकुरुःपशुभ्यन्नःसर्वीते
पायनमोरुद्रायमीढुषेस्वाहेतिजुहोतियस्मान्मीषावान्निशिष्ठाइ
तिवाश्यमानेयस्मान्मीषापलायिष्ठाइतिपलायमानेयस्मान्मी
षान्यसदइत्युपविष्टेयस्मान्मीषांसंज्ञष्ठाइतिमृतेनष्टेमृतेपलायि
तेवाऽन्यंस्वेतद्रूपंतद्देवत्यंपशुमालभेतमृतस्यवपांजुहोत्वाशम्
वदानानीतितस्यवषट्कारेसपत्तुङ्यात्।।२।।प्रहन्तेछुमृतेप्रयाज
धुतेननिवसंस्थापयमवदानेनष्टेदुष्टेविमथितेवाऽन्यंइतिनिदध्वेद्धेव

यनाशेन्यमालभेतयविवकामयेतान्निविमथितारस्त्रछेसुरितिकु
विदंगयवमंतइत्याग्नीध्रीयेनुकुर्यादृष्टापद्यांवशायामनूबंध्यायां
गर्भेस्यत्ववोवपारूपंप्रलीकरणानांप्रलीकरणनाम्नेमितिशामित्रे
श्रपयित्वेतरस्यवपप्रकारेणशामित्रएवजुकुर्यात् ॥ आश्वेतिरूपेणेनप
~~हूनेत्वाष्टुंबकुश्रपयित्वेतरस्यवपप्रकारेणशामित्रएवजुकुर्यात्~~ ॥
रूपमालभेतपिशंगरूपःस्त्वमनद्योवयोदधस्तन्नस्तुरीयमध्यपोष
यित्नुदेवस्त्वष्टासविताविश्वरूपइतिपुरोनुवाक्याःप्रसमहेस्तु ॥५५॥

पंचा.वनना
कनांपानां
११५५

शारणाय प्रथमं भाजं देवच छर्य्येन्द्रवारुच मानन्नितियाज्याः॥४॥ छा
नानविषये विद्विषाणयोःस्तुत्ययोरङ्कोःसन्निपातनेसंसवइत्या
चक्षते हवैप्रातरनुवाकमुपाकृत्यस्वैसंस्थापयेयुःस्तुसमिद्धे नु
ऊयुःसंवेशायोपवेशायगायत्र्यैछंदसेभिभूत्यैस्वाहेप्रातःसव
नेत्रिष्टुभेछंदसइतिमाध्यंदिनेजगत्यैछंदसइतितृतीयसव
नेध्वर्य्युर्भूतमिछन्नजापत्यांमिस्तिस्रमिरध्वर्य्युःप्रातस्सवनेजुऊ
याद्धोतारंहोतामाध्यंदिनेउद्गातारमुद्गातातृतीयसवनेब्रह्माणं

अन्वानुसवनंयजमानंयजमानोनुसवनेसर्वान्मृतानिछंतःसर्वेनुसवनंद्व ॥५५॥
ह्द्वयंतरेकुर्युराग्नीकमारीशवमानिनिधनमग्नीवर्हंवकयास्तुनीयं
मत्स्वतीयंसजनीयंनिष्केवल्यंविह्व्योविव्हदेवंसर्वेष्विसंस्थापयन्त्स्रू
त्तरांसंस्थांकुर्वीतातिरात्रंकुर्वीणएषुद्विरात्रेद्विरात्रंकुर्वीणएषुत्रिरा
त्रंतस्यांवासंस्थायांन्ययसीदृद्विणेदधात्स्त्रवंत्योवाविहरंतिवायु
राकाशः॥५५॥७॥क्रीतेसोमेपस्तेनतिनयत्क्रान्तमन्यमाहत्य
भिषुण्यात्सोमोंहारायसोमविक्रयिणेवाकिंचिद्दद्यात्दनधिगम्यमा ॥५५॥

नेस्तीकांछ्रे तउ ष्याएयर्हुनानि ऊशान्वाभिष्टुत्यप्रतिड हाप्रातःस
वनेश्रीणीयाहृ तेनमाध्यंदिनेद प्सट्तीयसवनएकांगादक्षिणां द
द्यावमथा उत्येदें अनदीच्छेन त्र कउदक्षिणादद्यादेत द्वानिदद्य
पंचगादक्षिणादद्यात्॥६॥प्रातःसवनाच्छोमेहि रिक्तेस्तिसोमे
च्छ्रेयस्कृतइतिस्तोत्रियानुरूपौहोउरेंजाविक्षमवीन्निस्तोममतिशंस
द्देंना विक्षमवीयाज्योडम्भिंजाथिनोहहदातोदेवाच्छ्रवंउनइतिषञ्च
तमयापरिक्षयविस्तोःकर्म्मातिपश्यतितेयजति॥७॥माध्यंदिना

दतिरिक्तेबएमहन्नु उत्यदर्शतमितिस्तोत्रियानुरूपोप्रगाथाविन्द्राविष्ण ॥५६॥
वीमिस्तोममतिशंसेदिन्द्राविष्णवीर्यजमि॥ज्या॥८॥तृतीयसवनाद
तिरिक्तेत्रतत्तेऽग्रद्याशिपिविष्टप्रतद्विष्णुरितिस्तोत्रियानुरूपाविन्द्रावि
ष्णवीमिस्तोममतिशंसेदिन्द्राविष्णवीयाज्या॥९॥ज॥आश्विनादति
रिक्तेऽश्विनीमिस्तोममतिशंसेदाश्विनीयाज्यास्तुतंचेत्ययीयेर
निव्यूछेतपंचमिस्तोमेहोत्रकेन्यस्तुवतेतस्तोत्रियानुरूपांछ
न्दोऽछसुखानांजगतीनांचद्वेद्वेशंसेयुर्नित्याःपरिधानीयाःसर्वे ॥५६॥

र्वीप्रथमेः पर्यास्येहैत्रिवा प्रथमानां पर्यायाणांमैत्रावरुणाय ब्राह्मणाच्छं
सिनेवमध्यमानामछावाकायोत्तमानांत्रीण्याश्विनंषहिशतातानि ॥१०॥
यदिदीक्षतः प्रमीयेतदग्ध्वास्थीन्यकपनस्यपुत्रंभ्रातरंवा दीक्षयित्वा
सहयजेरन्निति श्रुत्यताराज्ञानमगृहीत्वाग्रहान्दक्षिणापरस्यांवेदि
श्रोण्यामस्थिकुम्भंनिदध्यततस्मिन्देशेसार्पराज्ञीभिः पराचीभिस्तुवं
तेमार्जालीयाद्दशवात्रिः प्रसव्यंमार्जालीयंपरियंतिसव्यानूरून्
घ्नानाः सार्पराज्ञी होतानिगदेत्संमितंस्तोत्रमेन्द्रवायव्याद्याग्रहाः

संवत्सरे स्थानि याजयेयुः स्तोत्रे स्तोत्रे स्थिर्तमनुपनिदधति माक्षीचीयेम ॥५७॥
ह्वोन्निमयंति ॥२१॥ कृत्यशादीनं विधुदन्त्रामिति वषट्कारनिधनेन ब्रह्म
णाच्छंसिने स्तुवते सर्वस्वचोनुरूपे ग्रावाह्निद्रांगेहित्रस्य चाम्वसथादीव
माणा इति कृतानेमाहतं ब्राह्मणाच्छंसिने स्तुवत उत्तरोनुरूप ऐन्द्रावै
ष्णवी निस्तोममतिशंसेदैन्द्रावैष्णवीयाज्यानुन्नीतं नाराशंसं कृतान्
तस्य स्वर्यं तं कृतस्य वाकृतस्यौ कृतस्य वैन्द्राग्नीन्द्रस्य सोमस्य स्वाहेत्यं
त्यंतः परिधिनस्मनि जुहोत्युपवातेनाराशंसो याजन्यांग्रहं रक्रियान्तस्य ॥५७॥

चाकृतस्य

ऊं तस्याऽक्रमवनये प्रजापतये स्वाहेति हुत्वा सोमं प्राजापत्याभिघ्नस्व
न्निरध्वर्युरुत्तरार्धं स्वार्हं उपरते वनये कृत्स्नं वेदमध्व तमन्तात्परमागंन्निति
ध्म यंन वह हस्यम हृयेदिंड रिन्दु मनागात्तस्यात इड्दूर्विंडपीतस्योपहूत
स्योपहूतो भक्षयामीति हिरण्यगर्भ इत्यभ्युपात्तेन समस्तेजुहुयाद्व
ध्वाघवनिर्हिरेद्यन्ते विदितिस्र्वेन महावीरं प्रितम नुमेत्यत्रयस्त्रिंशातंतं
वो येवितन्निरे पद्मं यज्ञंस्वधस्या भजं तेषां छिन्नंसमिमं दधामिस्वाहा ६२
बम्मोग्निर्होतु देवान् यज्ञस्य होहे वितततं रुन्त्रासोऽप हृम प्रदिनमन्वात

+ यस्याहितिश्चाहुतीर्जुहोति ॥१२॥ यदि सत्राय दीक्षिताः पसाम्युत्तिष्ठे +
उल १ सोममपनज्य राजा +

तानासयज्ञधुक्तं च महिमे प्रजायेरा यस्यापि विश्वमायुरशीर्ष्णं विश्वजिता ॥५८॥
तिरात्रेण यजेत सर्वस्तोमेन सर्वपृष्ठेन सर्ववेदसदक्षिणेनाग्नैर्वा ॥१३॥
अथाहिताग्नय इष्टप्रथमयज्ञा दीक्षिता गृहपतिः सप्तदशाः सत्रमासीर
न्होता मैत्रावरुणोच्छावाको ग्रावस्तुद्ब्रह्मा ब्राह्मणाच्छंसी पोताग्नीध्र उ
द्गाता प्रस्तोता प्रतिहर्ता सुब्रह्मण्योऽध्वर्युः प्रतिप्रस्थाता नेष्टोन्नेता चेज्य
वि२ स्या विप्रतिषेधे नाशक्ये त्योगे पद्येत् दीक्षणानुपूर्वेण सर्वेषां यजमानं मुख्यः
कुर्यात्परार्द्धो निकल्प्य विप्रतिषेधे न्यायासौ साध्यमर्द्धं तेषु दक्षिणासु दक्षि ॥५८॥

सायपथेन स्वस्त्या जिनानिधून्वंतो हर हरित्यावृजेयुरिदमहं मां कल्याण्यै कीर्त्यै
स्वर्गाय लोकायामृतत्वाय दक्षिणान्नयानीत्यक्षच्छायं २ वाग्निष्टोमः स
हस्रदक्षिणः पृष्ठ्यशमनीयः साक्षरणं हि के पृष्ठ्यशमनीयं स्याद्दशाहः प्र
कृतीन्याचत्वारिंश्यज्ञादकोत्तराणि रात्रिसत्राणि तत्त्वनित्योद
दशाहोऽयेरहोनिर्विवर्द्धते तान्युदाहरिष्यामः ॥१४॥७॥अ॰ ६॥ एमा
हार्ये महाव्रतमाहरंति सर्वस्तोमं वातिरात्रमंतरेण पृष्ठ्यं छंदोमान्स
क्ष्य हावे गोआयुषी द्वितीयं च तीयं वाभिप्लवि के प्रतीयोत ततस्यां वोद

नायांत्र्यहर्क्षै त्रीणि सर्वाण्याग्निष्ट्वविकानि चत्तुरहार्थे महाव्रतं चतुर्थानि ॥५८॥
निष्काहार्थे पञ्चषड्हार्थे पिटसप्ताहाच्चै महाव्रतसमसमान्यतेनं न्याये नतोतांसंख्याहरयं त्यंतरेण प्रायणीयं पृष्ठ्यंचेतेषांस्थानमूर्ध्वं नु
दशमादह्नो महाव्रतस्य स्थाने ॥२॥पा॥३॥ष्टे तान्यपवदंत्यग्निष्टवोग्निजिद्विश्वजितो वांगेहंति विंशतिरात्रेग्निष्टवोतिरात्रोह्वावग्निष्टवा
वित्येकविंशतिरात्रः सर्वः पृष्ठ्यः स्वरसामानो विषुवानाहृत्राःस्वरसामानस्त्रयस्त्रिंशास्तेरंनरण पृष्ठ्यस्त्युत्तरः पृष्ठ्यःस्तोमःषलहस्त्रय ॥५८॥

स्त्रिंशमहरनिरुक्तंतस्यकएवरथंतरंमाध्यंदिनेत्रयस्त्रिंशंनिरुक्तंत्रि
एवंद्वेएकविंशेत्रिणवंत्रयस्त्रिंशंनिरुक्तंत्रयस्त्रिंशमहरनिरुक्तंत्रय
स्त्रिंशारस्त्रएवइष्ट्वास्तोमःषट्त्रिंशद्दहरनिरुक्तंज्योतिष्टोमोऽ
ग्निष्टोमइतिचतुर्विंशतिरात्रःसंसदामयनमित्याचक्षते॥१६॥पं
चंचानित्यविकानित्रिरूपेत्यविश्वजिदतिरात्रएषएवपंचाहोद
शरात्रइतित्रयस्त्रिंशद्रात्रस्यचतुर्विंशमनित्यवःएष्वोनवाहेगोआ
युषीदशरात्रोमहाव्रतमितिसप्तत्रिंशद्रात्रस्यचतुर्विंशत्र्यंयानित्यवा

अग्निजित्स्वरसामानो विषुवानाहृताः स्वरसामानो विश्वजिदभिजि ॥६०॥
त्सन्नृतिनवरात्रइत्यावृत्तातिरिक्तौ गो आयुषी दशरात्रो महाव्रतमि
त्येकान्नपंचाशद्रात्रस्सवत्सरस्संमितः ॥१७॥ अथैकषष्टिरात्रेभितो
नवरात्रं पृष्ठ्यौ तयोरावृत्तन्तरोन्यापकृतः शततरात्रोर्द्ध पंच दशरा
त्रिस्यवा स्तोमा प्रथमस्याहो दशरात्रो महाव्रतमिति ॥१८॥ सप्तदशा
गवामयनस्य दीक्षाद्वादशवा तिषस्यामावास्यायाएकाह उपरि
ष्टाद्दीक्षेरन्नर्व विस्यवा तेषां मावस्या मावास्यायामुपवसथः ॥६०॥

मुपवसथ्या फाल्गुनस्य वा द्वादशदीक्षा ऊर्ध्वमेणाष्ट्युत्तरहेतुरस्तात्पौ
र्णमास्यादीक्षेरन्नेषां ज्योक्तपंचम्यां प्रसवः प्रायणीयमतिरात्र
मुपेत्य चतुर्विंशं षष्ठ्यपंचमान् स्तुतरोनित्त्ववानुपयंति समास
स्तथा युक्तान्यं च मासाननुपेत्य षष्ठ्य चतुर्थीन नित्त्ववानुपयंतिन
वरात्रं चोर्ध्वं विश्वजितः षष्ठ्यारंतएतान्मासाननुपयंति षष्ठ्या नित्त्वावो
वान्नष्टमावर्त्तेतिविष्वादवसृत्ता निरोत्तमानामानिप्रविकानां षष्ठ्य
मुपेत्य त्रीन नित्त्ववान्समासः षष्ठ्यमुपेत्य चतुरो नित्त्ववांस्तथा

युक्तांश्चतुरो मासानुपेत्य त्रीननि ह्नवानुपर्यं त्यायुर्गोदशरात्रं महा ॥६१॥
व्रतमतिरात्रं चेति गवामयनमयो ह्यर्यौगस्तत्प्रकृतीनि सं वत्सरसत्रा
णि तेषु विकारोन्यत्र दशरात्रात्तद्धस्या निष्टवस्तानेत दनित्यवा
यनं ॥१२॥ उत्सर्गिणामयाने यानि पौर्णमासीनिः स्तुत्यान्यहा
नि संनिपतेयुस्तान्युत्सृजेरन्नुनान्यां वा दर्शं पौर्णमासाभ्यामेक
कं वा स्तोमं ऊर्वी स्नैके कां वा स्तोत्रियाणामुत्सृजेरं छंदस्त्राणां य
नुबांचाहरुत्सृजमानाः प्राजापत्येन तदहः पशुनायजेरन्यदेव ॥६२॥

तोवासवनीयस्यान्नत्रपस्तुतंत्रेहृतीष्यन्वायातवंतितत्वांसंवध्मोयिः

पस्तुतंत्रेचोदमानानांपरस्याःस्तोत्रियौनुरूपाकुर्वीरन्यथाक्रैमति

प्रेषउन्नायवद्वादशायमासीरन्नुनयीतस्सृजमानानांसंसदामयानां

॥२०॥आदित्यानामयनेत्रिहत्संचदशावनिद्यवस्तोमोहर्वेस्मिन्न

तत्वेपंचदशात्रिहृताउत्तरस्मिन्मःषेष्ठष्ठ्याच्छमासाःषष्ठेमासित्रीं

नमित्यवानुपेत्यपृष्ठ्यमुपयंतिनवरात्रंवाभिजितस्त्वानेहृहस्यति

सवद्वृत्स्तोमंविश्वजितःपृष्ठ्यमुपेत्याभिद्ववंचव्यूढंछंदसंदत्नारात्रीं

त्रिवृत्स्तोममग्निष्टोमसंस्थमुक्त्विहन्त्वाग्नि होचमध्योष्ट्यांश्चतुरो मासानुपेत्य ॥२०॥
मध्ये ष्ट्यावनिम्नवाउपयंति गो ऋायुषी छंदोमदशाहं वा ॥२१॥ अङ्गि-
रसामयने त्रिवृदभिप्लवस्तोमः ष्ट्यारम्रणान्मासानुपयंति ह्वीस्मिन्स्व
र लेष्ट्योदर्यनुत्तरस्मिन्नायुर्गौ समानमन्यदादित्यानामयनेन ॥२२॥
दृतिवातौ वतोरयने ष्ट्यस्तोमानामेकैकं नमासं महाव्रतं विष्णुनानु-
वृत्तानां ष्ट्या स्तोमानामेकैकं नमासमतिरात्रावभितो ग्निष्टोमा मध्ये
दशादशी संवत्सरो द्वादशी विश्ववत्सपीसत्रस्य ॥२३॥ मासं दीक्षाः कोए ॥६२॥

पाथि नाममनस्यक्षैत्रा राजानमुपनह्योपसदउपेत्याग्निहोत्रेणमा
सं दर्शपूर्णमासाभ्यां मासं चातुर्म्मास्यपर्वणामेकैकेन मासं त्रि
वृत्समन्ततीनां पंचानां दृढ्यस्तोमानामेकैकेन मासमष्टादशाहं त्रय
स्त्रिंशेन दशरात्रं महाव्रतमतिरात्रं चेति योहोता सोर्बुदः स पोता यो
मैत्रावरुणः स ब्रह्मा स प्रतिहर्त्ता यउद्गाता सोऽच्छावाकः स नेष्टा यः
प्रस्तोता स ब्राह्मणाच्छंसी स ग्रावस्तुद्यः प्रतिप्रस्थाता सोग्नीत्स उ
न्नेता स्तुब्रह्मण्यः स्तुब्रह्मण्यो गृहपतिर्गृहपतिर्दशकोनः सन्निक

र्षीवेदेश्याअध्वनस्यवशान्नयेद्यथादेशमितराण्येकाहस्संघातमापद्य ॥६३॥
मानोऽत्र नेततायमानरूपाणि संघातिकादेकाहीनवतोनिवर्तेरन्न
यंग्रहि यातिप्रेषः सत्रुरोऽनुवाक्यः स्वस्तोत्रियाहोत्रकाणांकदंतारुच्छ
ग्न मुखीयामितरीयमितितायमानरूपाणिगनामेवायनस्याहय्योगः
२४॥ वत्र रोमासान्दीक्षाद्यूरउपसदश्चुरःसुत्वंतीतिगवामयनस्य
प्रथमोऽत्रमौमासावष्टाविंशिनोव्वविषुवाद्यतस्त्रुरुत्वकतापश्चितमित्या
वहते॥२५॥७॥ संवत्सरंदीक्षाः संवत्सरमुपसदः संवत्सरंसुन्वंतीति॥६३॥

तत्तापश्चितमित्याचक्षते ॥२८॥ त्रीन्संवत्सरान्दीक्षास्त्रीनुपसदस्त्रीन्सुत्वती
महत्तापश्चितमभ्यासो वकृत्संवत्सरे गवामयनस्य संहार्यन्वा पाप्यरिहाप्य
तिरात्रं सहस्रमहान्यतिरात्रोऽन्ते सहस्रसाव्यं ॥२७॥ गवामयनं प्रथ
मः संवत्सरोथादित्यानामथांगिरसां त्रिसांवत्सरं प्रीतीति कामा
नां त्रिवत्सान्तीनां च ऊर्णं एकाभ्यस्तोमानामेकैकेन त्रीस्त्रीन्संवत्सरा
न्प्रजापतेर्द्वादशसंवत्सरमितेषामेवैकैकेन नवनवशाक्त्यानां
षट्त्रिंशत्संवत्सरमितेषामेवैकैकेन पंचविंशतिःसाध्यानां शतसं

पञ्चविंशतिः ७

वत्सरमातिषामावेकैकेन पंचपंचाशतो विश्वसृजां सहस्रसंवत्सरां॥२५॥ ॥६४॥
सरस्वत्या विनशने दीक्षा सारस्वतानां क्रीत्वा राजानमुपनह्योपसद
उपेत्य प्रायणीयमतिरात्रमुपेत्य द्व्यासान्नाय्येनाध्वर्युः शम्यां परास्यत
त्र गार्हपत्यं निक्षम्य षट्त्रिंशत्प्रक्रमेष्वाहवनीयमभ्यादधाति चक्रीवत्
सदस्तथाग्नीध्रमनुन्यूरवत्तं बुध्नोदूयोन्तो परवान्नवनंति तमेतौ मासह
र्य्यमाणपह्नमामावास्येन यंति तेषां पौर्णमास्यां गोरुक्ष्णो ह हसा
मतमेतमपह्नीयमाणपह्नां पौर्णमासेन यंति तेषामामावास्यायामा॥६४॥

पुरुभ्योरथंतरंसामाप्रतीपंहर्वैणपहृस्मायंत्मपोनश्रीयंवरुन्निरूप

ततदस्यानीकमस्मिन्पदइत्मपोनश्रीयंस्याच्चयेहृषद्वत्यांसरस्वती

मपियंतिशतेगोशृषभमप्युस्मजन्तियदासहस्त्रंसंपद्यतेथोष्ठान्

सर्वेषुवोपहृतेषुगृहपतोवामृतेष्वाहृंवाश्वसवणंप्राथ्याग्नयेका

मायेष्टिंनिर्वपन्तितस्यामश्वांवषुरुषींवध्येनुकेदत्ताकारपववंप्र

तियमुनामवभृथमभ्यववयंतीतिमित्रावरुणयोरयनमतिरात्रोत्रिवि

द्विश्वजितोगोआयुषीइन्द्रऊहीत्रतिरात्रइतीन्द्राग्न्योरतिरात्रो

ज्योतिर्गौरायुर्विश्वजिदभिजिताविश्वजुहोऽतिरात्र इत्ययीमूलः संव ॥६५॥
त्सरंश्चाप्तएतस्य गारहेसंवत्सरं व्युद्धोनितं धावधिं मिन्धीत संवत्सरे परी
तप्येनीनाधस्य यहृषद्वत्स्यादृहिलेनतीरे एताग्नेयेनाष्टाकपालेन शम्या परासे
शम्या परासे यजमानएति त्रिः प्रदहां प्रतिपद्मुनामवभृथमभ्यवयंतीति ~~ष्टा~~
~~ष्टाकपालेन शम्यापरासे शम्यापरासे यजमानएति त्रिः प्रहां प्रति~~
~~पमुनामवभृथमभ्यवयंतीति~~ दार्षद्वतमतिरात्रः सहस्रं त्रिहतः संवत्स
रा अतिरात्रः प्रजापतेः सहस्रसंवत्सरं सहस्रसंवत्सरं ॥४२॥८॥ ॥६५॥

॥१८॥ इति शांखायनसूत्रे त्रयोदशोध्यायः संपूर्णः ॥ ७ ॥ ३ ॥ एकाहेष्वहीनेषु च प्रसक्ते विकारोयस्मिन्नहनि यदहः प्रतिशयेत स्यवनं वा सहो वा तदिका ॥ १ ॥ क्रमनादेशो ॥ २ ॥ अग्न्याधेयेन ब्रह्मवर्चसकामो यजेत तस्याष्टस्वष्टासु स्तोत्रा एवष्टाक्षरा गायत्री तेजो ब्रह्मवर्चसं गायत्री रथंतरं पृष्ठं ब्रह्म रथंतरमग्निष्टोमो यज्ञो ब्रह्म वा अग्निष्टोम एतेन त्रिः स्रुक्‌त्वेन ब्रह्मणा तेजो ब्रह्मवर्चसमाप्नोति चक्षुसंशस्त्रं त्रिवृद्धाः अन्नमन्नं पानं स्वादयंति तस्य सर्वस्यास्ये चतुर्विंशति दीक्षिणा चतुर्विंशति

५५

6b

२पा

र्वैसंवत्सरस्यार्धमासाः संवत्सरात्पौर्णमास्ये तस्याग्नये पवमा ॥६६॥
नाय पावकाय सुवयइति पशवः उपाजंन्यां सवनीयस्यादित्या वशा
न्वध्यायाउंसंयन्त्येवं विधनतद्यदेवं पशवो नियुक्ताभवंति नेदन्या
मेयादयानीतितस्याप्रातस्सवनीयाननुछरोलाशानग्नयेपवमानाय
याष्टाकपालंछरोलाशौनिर्वपतिमाध्यन्दिनीयाननुछरोलाशान
ग्नये पावकाय तृतीय सवनीयाननुछरोलाशानग्नये शुचये
श्रावपनं वैसवनीयांछरोलाशाः श्रावपनएवतदावपत्यथयद् ॥६६॥

रा

दित्यावसौनूंबध्यायाउपालंभ्यानवत्यदितिंवाऽन्वस्याध्यंसंतिष्ठते
यान्वस्याध्येयस्यसंख्यातामेवतद्यज्ञस्यसंख्यांकरोति॥२॥एवंपश
वःउरोलाशाश्वान्वायात्यंतेहविर्यज्ञेषुसोमेषुतस्यशास्त्रंयद्वाहिष्म
मितिचवमाज्यमेधुछंदसःप्रउगस्त्रयस्त्रयस्त्रवाहोत्रौकाणांप्रा
तस्सवनेस्तोत्रियानुरूपौपर्यासश्चेन्द्रमरुत्वइहप्याहिसोममिति
चवंमरुत्वतीयंन्रणांसुवीर्यन्तमंगीर्भिर्ह्वयेइतिचवंनिष्केवल्यंम
ध्योवीरस्यमहेस्तुतानामितिचवंमेत्रावरुणस्योक्थमुरुवीर्यंसर्वंब्राह्म

रा१

ण्णछंसिन उत्तरमछावाकस्य पर्य्यासानामुत्तमामनुद्रुत्य देवस्सविता ॥६७॥
हिरण्मया हुतवतीनुवन्नानामिन्द्र सनुन्निवीजवद्भिः स्वस्ति नो मिमी
तां वैश्वानरं मनसा प्रयंजवाजाः समिद्धमग्निं समिध्स्व गिरा गृणे इति
द्वावग्नि विश्वेदेवाग्निमारुतयोः सूक्तानां स्थाने द्वंद्वसमित्येतस्यां
चोदनायामेतछस्त्रं श्रतीयते कांहिकं वा द्वंद्वसमेतन्नाग्निहोत्रो
व्याख्याता आग्नेयं पयः सर्वस्मिन्नौर्य्यमुत्तरस्मिन्सशूद्रप्राजापत्या
वशान्तं वं धर्म्या उपानाग्नेवं विद्या ॥३॥ उत्तरायेर्य्येन तेजस्कामो य ॥६७॥

न्ते तत्तस्य पंचवस्तु पंचवस्तु स्तोत्राणि पंचपदा पङ्क्तिः पाङ्क्तो वै यज्ञो यज्ञस्यैवा
प्त्यै सर्वाग्नेयाद्‌ग्निष्टुतः शास्त्रं ॥४॥ दर्शपूर्णमासावन्नाद्यकामस्यैता
दधत्वाग्र ईयतः सोमे हिष्या प्रवर्गपर्येदाहाय एयज्ञा श्वचारः सर्वका
मस्य महायज्ञस्य तस्मिं श्वा उम्मीस्य ह्वी ध्वन्वाख्यात्यं ते पशाव श्वपर्व
देवतान्यर ककपालं देवताभ्य श्वन्त्र वध्याया उपपन्नं स्यात् एवं निक्षत्र
ति सात्रेपरयज्ञः ॥५॥ प्रजापतिः प्रजातिकामस्तपस्तप्त्वा तं यज्ञक्रतु
मपश्यत्तेनायजत तस्मात् हरनृत नायजत ततो न प्रजाभ्यां ततेन प्र

जातिकामोयजेतावैश्वदेवः पशुरूपालभ्यः अवनीयस्य द्यावापृथि ||६८||
वीयावशानुबंध्यायाउपालंभ्येवंविश्वत्रिहतश्शास्त्रंचवच्छूसंवाव
न्तथाउदित्योदवसानीययेष्टामुतिसत्रेष्ट्वायजमानस्तोत्रंहरद
स्वउरोमासानाम्येष्यामावेश्याःवांहरालेपुत्सेवतत्वदीहा ||६८||७||
निश्वदेवेनविप्रजापतिःप्रजाअसृजततांताःसृष्टाःअस्मत्तावरु
णस्यायवांजग्रहुस्तावरुणोवरुणपाशैःप्रत्यमुञ्चत्ताःप्रजा
प्रजापतिंपितरमेत्योपाधावन्नुपतंयतस्तंजानीहित्येनेहाव ||६९||

वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनो नः संप्रमुच्येमहीति तत एतं प्रजापतिश्च
तुर्थे मासि द्विरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यद्वरुणप्रघासांस्तमाहरत्तेनायजत
तेनेष्ट्वा वरुणमप्रीणात्स प्रीतो वरुणो वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्म
नः प्रजाः प्रामुञ्चत्प्र ह वा अस्य प्रजा वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पा
प्मनः संप्रमुच्यते य एवं विद्वान्वरुणप्रघासैर्यजते तउभ्यो नवतो वा
रुणाः पशुरूपाण्यभ्यस्सवनीयस्य हवींष्यस्मिन्नारुतत उत्तरस्मिन्कार्ये
वशान्नवधमयाउपालाञ्चेवंविधम् ॥१॥ ताः प्रजाः प्रजापतिमब्रुव

न्कस्मैनुनोधायात्स्यै स्याइतिततएतंप्रजापतिश्चतुर्थेमासित्रिरात्रंय ॥ हृरि ॥
हक्रतुमपश्यत्साकमेधंतमाहरत्तेनायजततनेह्यान्नाद्यमाप्नोत्तेना
न्नाद्यकामोयजेताग्निहोमञ्ज्योतिरात्रोग्नयेनीकवतेप्रथमेप
क्ष्रूपाल्लप्रस्सवनीयस्यमरुद्भ्यस्सान्तपनेभ्योद्वितीयेनामा
हेन्द्रस्तृतीयेविश्वकर्म्मणीवशान्तंबंध्यायाउपालंभ्येवंविधिका
हिकंयथापृष्ठ्यंशस्त्रंदृष्ट्वोवाविहृतोवैश्वाजितोवाहरहर्दृष्ट्यान्तरेती
येहनिशस्त्रंसौत्रामणेवायुक्कामयहेमहायज्ञेविनुत्यभिन्नलोः ॥ हृरि ॥

स्वर्ग्ग्येतीन्द्रवज्रे वा॥८॥ ताः प्रजाः प्रजापतिमब्रुवन्कास्येनुनः प्रतिष्ठा
या अस्त्विति तत एतं प्रजापतिर्यज्ञक्रतुमपश्यच्छुनासीरीयं तमा
हरत्तेनायजत तेनेष्ट्वा प्रत्यतिष्ठत तेन प्रतिष्ठाकामो यजेत शुनासी
रीयः पशुरूपालभ्यः सवनीयस्य स्थाने सोरी वशानूबंध्या उपाल
भ्येवं विधमये विंशतिं वेश्यादेने ददाति त्रिंशतं वरुणप्रघासेषु पंचा
शतं साकमेधेषु विंशतिं शुनासीरीये तद्विंशतिं शतं विंशतिशतं
वाऽनतो रहानि तद्वाप्नोत्यनुना संवत्सरं ये वसंवत्सरे कामाः॥८॥

ध्या ४

॥१९॥ पशुमस्तुयातुम्मीस्येष्टुहृदेवैष्टकः पांसुकं कम्मा[illegible]परेष्कार्वेश्म ॥१७०॥
देवः पशुः पशुः ऽरो ।ाशमनुयातुम्मीस्यदेवतायथा पर्व पांसुकः
स्विष्टन्निगमस्थानवर्ज्जे यथास्थानं वाजिनं हृदयस्थानान्तं स
तिष्ठते वारुण मारुतो वारुणप्रवासेष्टतरे हूपमुष्क्रयत्ति माहेन्द्र
शुनासीरीयाउत्तरयोर्य्यथास्थानाद् इष्टयः पिश्याश्च यथादेवतं वा
पशावस्तकचारव्यातत्मिकादशन्यानीकवतस्मान्तपन्तोग्रहमे
धीयं क्रितिनो मेत्रस्य महाहविषि पर्वाणि पर्वाणि वा संस्थि ॥७०॥

तएंकाग्नः समातमन्यं दध्यवाप्येकपर्वर्ण्येकपश्चावेंद्राग्नेपराञ्चिहवीं
ष्युपहूयेलानं पिबन्त्यान्यं वकाह्रहमनुयाँप्रभृतिमनो तादि पशूनावा
सोमिकैसमानदक्षिणानिसर्वं पशूनिचातुर्मास्यपशुदक्षिणेः प
पाशुकानि॥१०॥ अत्यवरोहणीयः प्रतिष्ठाकामस्यासंकल्यविन्नतो
ज्योरेतिष्टोमः पशुबंधः पशुकामस्येकादशास्तोमएकादशाहरात्रि
ष्टुबेष्टुनाः पनावः पशूनामेवावे पिबासोममभिययमुत्र तद्दिएतायां
मोपगव्यं तइन्नूमितितिनिविद्यानेत्रवर्गव्यंमहिशिण्णान इान्द्रेतायां

स्यैव २

मोपगव्यंतइन्द्रमितिगोसंस्तवे तदेतस्याक्षोरुपंमुनिदृक्त्वनिदेगोसं ॥७२॥

विचात्॥१॥ अथातस्तोत्रामणइन्द्रोहायुःकामस्तपस्तेपेसतपस्तप्त्वैतंय पस्तेपे २

ज्ञक्रतुमपश्यत्सौत्रामणींतमाहरत्तेनायजततेनेष्ट्वादीर्घायुत्वमगच्छ

त्सुहरौनरकाजायजीर्णायप्रोवाचानेनवाअहमिष्ट्वादीर्घायुत्वमग

च्छमनेनापित्वंयजेतितेनहैनरकाजइष्ट्वासर्वमायुरत्यमगच्छत्सर्व

मायुरेतियएवंविद्वाननेनयजतेतस्यरथंतरंपृष्ठमग्निष्टोमो

यज्ञोयथाप्रहदंदाक्षिणातस्यत्रीणिशिल्पानितेस्तोत्राणित्रीणिपंचद ॥७१॥

शानि त्रीणि सप्तदशानि त्रीण्येकविंशानीत्युत्तरोत्तरिता याउत्तरोत्त
रावदीव्यायुत्तमम्भुवामहाउइति ॥१२॥ तस्याश्विनौ लोहेजाः सारस्व
तीमेषीतिपाशौउपालंभ्यो सवनीयस्यैन्द्राय सुत्राम्णे वृषभानुबंध्या
याउपालंत्येवं विधस्मतद्देवं पशवो नियुक्ता नवंति नस्तोमा
मण्याग्नेयाणीति तस्य प्रातस्सवनीयाननुपुरोळाशान्वायुतो
ग्निमुपसमाधस्य सुरासोमेनचरंति तृतीयसवनीयाननुपुरो
ळाशान्सावित्रं द्वादशकपालं पुरोळाशं निर्वपत्यैन्द्रमेका

७१

॥७२॥

दशकपालं वारुणं दशकपालं मावपनं विसवनीयाः पुरोडा
शा आवपन एव तदावपत्यथ यदिं ज्ञायस्तु ग्राम्ये वशान्तर्वंध्याया
उपालम्भ्या भवतीन्द्रं वा अनुस्तुत्वार्मणं सौत्रामणी संतिष्ठते त्येव
सौत्रामण्याः संस्था तामेव तद्यज्ञस्य संस्थां करोति ताहैक इति
रात्रं कुर्वन्त्येकविंशस्तोमं हस्तष्ठ मुनयस्समानं तस्य यद्विश्व
जितो हिरत्सस्य शस्त्रं तच्छस्त्रमत्र रविर्यज्ञाः सोमाः संतिष्ठते ॥१३
।दवा हपशुकामाश्चतुरो मासानव्रतं चरित्वा वलभिदा यजेत हि ॥७२॥
॥७१॥ चरित्वैतमुद्भिदं यज्ञ [illegible] पुस्तेन पशुकामाय
जेतोद्भिद् दृष्ट्वा यदि मन्येत चिरं मा पराव [illegible] रिति चतुरो मासानव्रतं ३ ॥

ध्मा

१४५

ध्रांहेनंपशवञ्चायति॥१४॥जोसवेनपक्षुकामोयजेतषट्त्रिंशस्तोमेनषट्त्रिंशदक्षराबृहतीबार्हताःपशवःपशूनामेवाप्त्यैषट्त्रिंशस्तस्मादहिणाःमोसवस्याप्तुतंवोप्त्यौयज्ञः॥१५॥जनपेयेनस्तेनस्कामोयजेतवारशादीक्षाःद्वादशोपसदोमध्यमेनांगुष्ठपर्वणोदुंबरंचमसंमितंकृतस्यतदयुजास्तेक्षीरोदनंदीक्षास्तसोमवमसोदृक्षिणानिष्ठकास्यकृतंसत्यंवत्यंदत्यैतोत्पत्तयेयुर्मुवःस्वरितिवीसगोत्रायब्रह्मणेदद्याज्जनिष्ठाजग्रःसहस्रेतुरायकन्यामहामहंतैलकस्यै

वा

ब्रा

ध

होतुरितिनिविदानेमे ह्मानन्तनान्तधिप्रजायांजनस्याहिमुखघः स्संति ।।७३।।
स्वीरिस्तनवतीतदेतस्याङ्गोरूपं ।।१६।। प्रजापतिरिमंलोकमभ्यक्रांस्व
स्तपस्ताद्युतंयतक्रतुमपश्यत्स्नेनेह्वमंलोकमाप्नोत्तेनेमंलोकम
भ्यजेता ।।१७।। प्रजापतिरंतरिक्षंलोकमभ्यक्रांस्तपस्ताद्धतंयज्ञक्रतु
मपश्यत्स्न्वतेनेष्टांतरिक्षंलोकमाप्नोत्तेनैतंरिक्षंलोकमभ्यजेत ।।
।।१८।। प्रजापतिरमुंलोकमभ्यक्रंपस्ताद्धेयज्ञक्रतुमपश्यच्स्तेने
ष्ट्वामुंलोकमाप्नोत्तेनेमुंलोकमभ्यजेत स्वरसामभ्यः शास्त्रा ।।७३।।

यथास्तोममानुष्टुनानिवा॥१९॥स्तयोहितेजस्कामस्तपस्तस्मैतंयज्ञक्र
तुमपश्यत्तमाहरस्तोमंतेनेष्ट्वातेजश्चाभोत्तेनतेजस्कामोयजेतेतिकवि
शतिःश्येतात्स्वादहिणंवैष्णुवतमहः॥२०॥तीव्रसवःप्रजयापशु
भिस्तीव्रस्यत्र्यूबतोयंतीव्रःसुदिन्नस्तोमोवृत्रहत्यायहरिवोऽग्र
स्यपाहित्रतूंशिशानोजठरंहलस्वानाहंष्योवृषनंभुत्रमिन्द्रमि
तिपुरस्तान्मरुत्वतीयस्यनिविद्धानस्यतीव्रस्यानिवयसइतिनि
ष्केवल्यो॥२१॥ज्योतिःस्तृतसवोगोस्वपतिसवश्चायुर्ग्गौःमली

स्तीव्र ४

त्वं

स्वः सं रंशानुस्तोमाविक्षुवह्नौश्ये नल्क्रिरोमृत्स्यौन्तकौह्नुर पवि । ॥१७४॥
शीर्षं छिदौ महस्येन श्वा मिचरणीयामन्युस्तैनि विद्यानेलिंग
से न्नस्यैयत्स्पष्टेनामिचरेयुस्तत्स्थप्राहतोमिवर्ष्यमाणस्येषोह्व
ह्रल्सामामीवर्त्तइतरेषुशिखरेस्सदक्षुन्तंभवतिकाम्युंका
त्युपशोरतेबाणवाञ्छिरायीध्रीत्यमन्वेनान्युपशोरतेशारीमयैबरि
र्बांधकइत्यमः परिचयश्वबिभीदकोष्टपउपतापिनीनांगवामल
यंमनुस्तरूण्यागोत्वमर्याछिपतणंशावनभ्येत्रधिषवणफल ॥१७४॥

केशवैश्चामापः संस्तुतास्त्वामिन्द्रं सतीवरीः इच्छंत्युपोप्त पुरुषाच्छ्रधिन्य
धन्वानारेनोहितोक्षीषाछ्रसि वद्वाप्रवरे युनीहे तंकं स्वनेशीते यस्मोद्
दहंशोजीकिन्तहावितंकं स्वनस्त्रुणु नेयएतेः प्रत्यभिवरति स दःपाप्मानेद्वि
पतस्वापजिवांसमानस्योपोन्नमाञ्चशास्त्राणामुस्त्रज्यंतउपस्य दः
प्रजाकामस्य पशुकामस्योपोप्तमाञ्चशास्त्राणामुपजायंते ॥२२॥ प्रथ
मः पादः ॥ देवासुरास्संमयतंतैते देवा बृहस्पतिं पुरोहितमुपधावन्नु
पतं यज्ञक्रतुं जानीहि येनेमानसुरानभिभवेमहीति स एतं मृषमेध
म
पुरस्कात्यउपजानीहि तंमपज्ञक्रतुं

स्त १

तऊरुमपश्यन्तेनेंद्रास्तुरानन्व्यनवत्तेनद्विषतोभ्रातृव्यानभिषुत्तूपन्यन्ते ॥७५॥
नपँचदशस्तोमस्यास सप्तदशोमाध्यंदिनः पवमानसप्तदस्यत्रुपनरूपंधि
वासोममभियन्तुयत्तर्हिस्तमुष्टुहियोऽभिभूत्याजा इति निविदानेयः
शित्रवान्रूपमोयोमतीनांगीर्जिर्वर्हिषपन्चर्षणीनामिस्तपनवतीत
दितस्याक्षौरूपं ॥१६॥२३॥ सूर्यो हातनस्कामस्तपस्ताव्येतंयशस्कंउप
पश्यथ्योमानंतन्नेष्टातेज अभ्गोतेजस्कामो यजेत सप्तदशस्तोमस्यैक
विंशा अर्भवः पवमान एकविंशो वा यएष य एवत पतिवदेनंस्वेनरूपेण ॥७५॥

समर्द्धयतीमाञ्चाङ्करुतमस्यैन्द्रं त्त्वेति निविद्या नेस्त्र्यैणव यु नवद्ध कारसस्त्र्यं पर्य्युंस्त्व रांसी तिरत्न्य्या निव्या हा रेत दे तस्यो क्त्तो स्पम् ॥२४॥ वसिष्ठो हान्नद्यकामस्त्त पस्त त्पे तं यज्ञक्रतुमपश्यद्विराजं तं तेन्द्वं न्नाद्यकामो यजेत पंचदशो स्त्वौ पवमानो त्रि हं ती तराणि स विराजमनिसंपद्यते श्री विराडन्नाद्यं श्रियो विराजो न्नाद्यस्यो पाप्ये महाश्चित्त्वमिन्द्रयत एतां त्त्वं राजेन्द्रै येव देवाह्ल त्यहं विराजे निविद्धा ने नादेत स्याक्तो स्तूपम् ॥२५॥ इन्द्रो ह स्वाराज्यकामस्त्त

यस्ताच्छ्रेतं यज्ञक्रतुमपश्यत्स्वाराज्यं तानष्ठास्वाराज्यमाप्नोन्तेनस्वा ॥७६॥
राज्यकामो यजेत सप्तदशौ बहिष्पवमानौ त्रिवृन्तीतराणि स्तुतस्त्र
स्तोत्रियाविराजमति यंति ताभिस्वाराज्यमाप्नोत्यहरवेराजे वा ॥२६॥
उशना ह काव्योसुराणां पुरोहित आससह देवानामन्तमशिचा
परिदर्सैसहेन्हतकं थंनुतेन यतक्रतुना यजे यंयेनद्वापाप्मानम
परहन्याम्भिति स एतमुशरतस्तोमं यज्ञक्रतुमपश्यत्तेनेक्षापाप्मा
नमपर्हत तेन पाप्मानमपजिवांसमानो यजेतोदस्व्याधितन्नु ॥७६॥

त्रिवृत्तस्मात्प्रातःसवनंब्रह्मणोवैत्रिवृत्तंत्रिवृदितिवतब्रह्मणापुरस्तात्पाप्मानम
पाहतसप्तदशोमाध्यंदिनःसाविराड्विराजैवतन्मध्यतःपाप्मानम
पाहतत्रिवृत्तंतृतीयसवनंब्रह्मणोवैत्रिवृत्त्रिवृदितिवतब्रह्मणोपरिष्टा
त्पाप्मानमपाहतत्स्वर्यमाप्यन्तेयद्वन्द्वेतिनिविद्ज्ञानेनुशनायत्स्म
हास्येरयातंवरनस्यन्नुशनेकाव्योयेत्यकशनवतीतदेतस्याऋ
रूपम्॥२७॥सहहतपाप्मानमपहत्याकथंनुतेनयज्ञक्रतुनायजे
यंयेनेक्षान्नाद्यमाप्नुयामितिसएतमुत्तरमुशनस्तोमंयज्ञक्रतुमपश्य

तेनेह्युन्नाद्यकामा प्रोत्तुर्नैतन्नाद्यकामो यजेत त्रिवृत्त्वात्तस्य सवनं ब्रह्मत्वे ॥७७॥
त्रिवृत्पंचदशो माध्यंदिनः सावित्रासंन्नाद्यं त्रिवृत्तृतीयसवनं ब्रह्म
वैत्रिवृत्त्रिवृतेवतद्ब्रह्मणे नयतोन्नाद्यं परिगृह्यात्मंनदधत्ततयो
एवंतद्यजमानस्त्रिवृतेवतद्ब्रह्मणे नयतोन्नाद्यं परिगृह्यात्मंधत्त
उशानवतीवतिविधास्येवंस्तोमोन्नाद्यकामस्याहुर्विराजेवसह
स्रंशतान्यंदक्षिणा॥२०॥ इन्द्राग्नी वा वेदं वेश्मंश्रेयसे विवदेयातां
ते देवा अस्तुवन्नीदिवा इमावेवं विवदिष्येते अनिनो सुरानविष्यं ॥७७॥

स्कृपर्वैतंयज्ञक्रतुंजानीमयेनैतेनोसंशमयेमहीतितएतंयज्ञक्र
मपश्यन्त्रिद्रात्म्यो॰ तुनायंस्तेनैनेनौसमशमंस्तेनब्राह्मणस्यहव
यश्च संयजेयातांयेंतु रोधमस्यमानस्याद्भुलहृत्ते एव तत्त्वौसंस्र
ज्येते त्रिवृत्पंचदशौस्तोमावन्तिर्विवृवद्दिङ्ःपंचदशाइंद्रानीएवतत्
न्वौसमसृजतांतिष्ठा हरीतमुष्टु हीतिविद्वाने अग्नेंपिवजिक्वया
सोमस्मिंद्राग्निर्न्नसुष्क्रंवनमिंद्र हेतिरित्यने अग्निमतीतादतस्याह्रो
रूपं॥ ३॥ मित्रावरुणयोर्वे मित्रस्सोमावेराज्यमन्यत सोहस्राव

राज्यमन्यतरस्यैक्ष्वाकस्यासीद्राज्यमन्यतरस्यावैँतंयहङ्कुमपश्य ॥ १८ ॥

तांविराक्ष्वराजंतेनेष्ट्वावेराज्यमन्यतरस्त्रिगतोऽस्वाराज्यमन्दृतरो

ऽस्मरत्वेराजेवा ॥३०॥ ज्येष्ठस्तोमः कनिष्ठंक्षीनास्यज्येष्ठ्यंकामय

मानस्यसप्तदशावहिष्पवमानेऽपवेस्तोमानांज्येष्ठस्तमेवत

द्यमुरवेयुनक्तिजनिष्ठाऽग्रसहसेऽरायप्रवःसतांज्येष्ठतमायय

स्तुष्टुतिमितिज्येष्ठ्यामिव्याहारेनिविद्धानेतदेतस्याक्नोस्तृपं ॥३१॥

द्वाअसुराःसमयन्तंतंदेवाबृहस्पतिंपुरोहितमुपर्ध्मवन्नुपतांयस्त्रं ॥ १९ ॥

ऋतुं जानीहि यैर्नेष्ठासुरानान्ववेयुरिति स एतं उपशं यज्ञक्रतुमपश्य
त्तेनेष्ठासुरानान्ववायंस्ततो वै देवा अभवन्परासुरा भवत्यात्मना परास्य
द्वेष्यो य एवं वेदापरपक्षे सौरीष्टिः सर्वा क्रे चान्द्रमसी सायं विधुन्द्रा
त्रां नवो नवः सोवर्त्तिः शालवत्नो दक्षिणा सर्वस्या राज्ञ तउत्तरस्यां नारवा
न्तं इच्छंतथा स्तू केस्तोत्रे स्तोत्रे स्तु ते त्रिंशांतं त्रिंशतं शातवत्नान्ददाति या
वद्धा यजमानो हिरण्यस्येच्छेत ॥२०३२॥ इंद्रो ह वै विचितिकामस्तपस्ते

तंपञ्चक्रतुमपश्यद्‌पचितंतेनेष्ट्वापचितिमाप्नोत्तेनापचितिकामोय ॥७८॥
जेतचतुर्विंशोहृवैपवमानोत्रिवृतंचदशान्याज्यानिसप्तदशोकृवि
शानिपृष्ठानित्रिणवआर्भवःपवमानएकविंशमग्निष्टोमसामत
स्यगायत्रीमभिःप्रातःसवनंसंतिष्ठतगायत्रछंदसोवसवस्तेनेष्ट्वाव
सुभ्यपचितिमाश्नुतगायत्रछंदसोब्राह्मणास्तेनायंब्राह्मणेभ्यपचि
तिमाश्नुतेत्रिष्टुभंमाध्यंदिनंसवनंत्रिष्टुपछंदसोरुद्रास्तेनेष्ट्वारुद्रे ॥७८॥

79

पवितिमाम्नुतत्रिष्टुश्छंदसः क्षत्रियास्तेनायंक्षत्रियेष्वपवितिमाम्नुते
जगतींतृतीयसवनंजगछंदसआदित्यास्तेनेन्द्रआदित्येष्वपविति
माम्नुतजगछंदसोविशंस्तेनायंविक्षुपवितिमम्नुतेवाचान्वाहवाचा
शंसतिवाचायजतिवागनुष्टुबनुष्टुपछंदसोविश्वेदेवास्तेनेंद्रोविश्वे
षुदेवेष्वपवितिमाम्नुतानुष्टुश्छंदसःशूद्रास्तेनायंशूद्रेष्वपवितिम
श्नुतेम्चरथःस्वाक्फकवंवोवियाभ्रपरिछदक्राहोपासंगोहेपचन्व
धिरपावाम्वोदक्षिणापवितिमातारूपेणापवितिमाप्नवानीतीदंसो

मंस्तोमपतद्दुं इंद्रस्त्वेति मिविद्धाने इंद्रानि व्याहरे तदेतस्या क्रो रूपं ॥३३॥ ॥८०॥
स्य यो हि त्विषि कामस्स्त पस्तृच्छवेतं यज्ञक्रतुमपश्य त्विषिं तेनेष्ट्वा त्विषि
मागच्छत्तेन त्विषिकामो यजेत ताम्ब्रथः कांस्यकवचः श्वेतास्त्वं दक्षि
णा त्विषिमता रूपेण त्विषिमाप्नुत्रुतीति सूयी भिव्याहारे निवि
द्धानेत देतस्या क्रो रूपं ॥३४॥ वरुणो ह दृष्टिकामस्स्त पस्तप्त्वे तं यज्ञ
क्रतुमपश्यद्दृष्टिं तेनेष्ट्वा वृष्टिमाप्नोत्तेन दृष्टिकामो यजेत ताव
र्स्तर्वरुण स्तुप्रतीकमिंद्रावरुणायुवमध्वरायनइत्येंद्रावरुणमि ॥८०॥

व्याहारेनिविद्वानेतद्देतस्याक्षोरूपं॥३५॥मानुमतीहतेजस्कामस्तप
स्तत्मैतंयज्ञक्रतुमपश्यदादित्यंतेनेष्ट्वातेजऽआप्नोत्तेनतेजस्का
मोऽयजेतयांवेसूर्यस्वर्भानुःस्वर्भानोरथयर्दित्याचिव्याहारेनि
विद्वानेतद्देतस्याक्षोरूपं॥३६॥इंद्राविष्णुर्मेकामस्तपस्ताश्चैतं
यक्रक्रतुमपश्यस्वर्गातनेष्ट्वास्वर्गमाप्नोतेनस्वर्गम्मोकोयजे
तेंज्ञामिव्याहारेनिविद्वानेतादतस्याक्षोरूपं॥३७॥देवासुरा
स्समयतंततेदेवाबृहस्पतिंभयोहितमुपर्धसवंन्नुपातोयज्ञक्र

दित्या३

स्वर्ग ४

ह्मानीहियान्याभिद्धास्तुरान्विनुत्याग्निनवेमहीतिसएतोयद्दक्र ॥८१॥
दू=अपश्यद्विनुत्यचित्तृतीतान्विनुत्तिनाविनुत्याभिनृतिनान्यम
वृतस्याविनुत्ते: षट्त्रिंशी: ष्टष्ठ्या: स्तोमा: षत्नावृत्ताविष्टंचस्तोमाविष्टौ
तोविनृचाविनुदंतीतितद्विनुत्तेपमथ्याभिनृते: षट्त्रिंशी: ष्टष्ठ्य
स्तोमा: षत्नावृत्ता: सम्यंचस्तोमा: सम्यंचोविनृचाविभवंतीति
तद्दभिनृतेरूपंयद्विष्वजितोवृहत्पृष्ठस्यतादनयो: शास्त्रम॥
॥३८॥=अष्टौ॥७॥ॐराशिमरायावन्ताद्यकामस्योत्तमोछंदोमोस॥८१॥

श्री

मृत्वाश्रीणांगवांसहस्रंदक्षिणोददातिपुंसामुत्तरेतंत्रंदीक्षोपसदस्त
योदयनीयायमावत्स्वीनगार्भैवासंसजेयातांविद्वनःपाध्मानं
द्विषतश्चापजिघांसमानस्यकयाम्बुनीयतद्दिदासीयेवानिर्वि
ह्वानेत्राणव्यांद्विषतश्चपजिघांसमानस्य॥३१॥ आदित्याश्चह
वाअङ्गिरसश्चास्पर्द्धंतवयंपूर्वेस्वर्गंल्लोकमेष्यामइत्यादित्याःवयमि
त्यंगिरसंस्तेंगिरसआदित्येभ्यःप्रेषुःश्वस्सुत्यानोयाजयतइतिते
षांहाग्निर्दूतआसतआदित्याऊचुर्य्योदिवाएतेश्चैपद्दृप्त्वंत्येतश्वैस्वर्गं

यज्ञकं २

लोकं गमिष्यंत्यपतं यज्ञक्रतुं जानीमयेन वयं स्वर्गं यजेमहीति। त एतं सप्त ।।८२।।
दशः क्रं यज्ञक्रतुमपश्यंस्तेनेष्ट्वा स्वर्गं लोकमायंस्तेन स्वर्गकामो यजे
त त्रिवृत्स्तोमो रथंतरं पृष्ठं बृहत्सं शस्त्रमग्निष्टोमो यज्ञो यवो वेदिरावे
दिर्यवत्स्व उत्तरवेदिर्लांगलैरवाहूपो यवत्स्ना पिष्टपान मीना
तस्य ऊर्जाद्वसती वयो हुति ष्टुद धि वनी वाघ्यांतत तोयस्मार्पिरू दे
तितेन प्रचरंत्यश्वरथः सोमप्रवाको योजनेतं ततोश्वो दक्षिणा श्वेत के दी
र्घलीयान्ययं कर्म्माणि भिन्नंतिर्यज्ञुतप्रवर्ग्यो स्तिस्त्रः परावी रूपसदः ।।८२।।

र्ग्य

ग्रो ना शोग्नीषोमीयः सवनीयकाले समानतंत्राः पशवश्चाश्विनी
वशान्त्रबंध्यायास्थाने मैत्रावरुण्या वा पयस्यया वा यजेताप्येतस्य सर्वप्र
क्रांतमन्वैच्छंनाः ॥ ४० ॥ एष वेतनरस्य विधस्तोमा एवान्यथाष्टादशाः
पवमानास्त्रिवृदंतीतराणि स एष उक्थ्यः प्रत्याहृतायो ज्योतिष्टोमे
का मोपदक्थ्येत योस्तानयोः शस्यै गोष्ठमो वैराजो धूमरवज्ञोगा
ट्टमकजारो पिष्ठपात्वं कुस्याज्ञायोव सतीवयोभ्यः सोमः सूर्वाक्
स्त्रपदंतरंतोवजवादक्षिणा ॥ ४१ ॥ एष वान्तरस्य विधस्तोमा

एवान्यथाचतुर्विंशाः पवमानास्त्रिवृतीतराणि स एषवाजपेयुः सत्या ॥ ८३ ॥
हृतोयः षोडशिनिकामो योवाजपेयेतयोरुभयोरात्स्ये यद्यस्य द्वि
त्राच्यानुक्रियायजेत परिक्रियायजेत यदि परिक्रियोक्त्यैकत्रि
कत्रिकैकान्यां ब्रह्मवर्चसकामो यजेतिकस्यां तिस्रःछि तिप्रथमस्या
स्तोत्राणि भवंति तिस्राष्टाकस्यामित्युत्तरस्यतास्वचतुर्विंशतिस्तोत्रि
यास्वचतुर्विंशत्यक्षरा गायत्रीतेजो ब्रह्मवर्चसंगायत्रीतद्दाभ्यांतेजो
ब्रह्मवर्चसमाप्नोति त्वक्षसंशक्तावभिजिदभिजिगीषतातद्विश्व ॥ ८३ ॥

जिद्वितीयं जिगीषतस्तस्मिन्संस्थे तावग्निष्टोमो नूचान्योन्यस्मिन्नत्यतिष्ठ
तामुक्थ्यो नूचान्योन्यस्मिन्नतिरात्रो नूचान्योन्यस्मिन् ॥४२॥ इन्द्रो वै
वृत्रं जिगीषंस्तपस्तप्यत तं यज्ञक्रतुमपश्यत्तं जितं तेनेष्ट्वा वृत्रमजयत्तेन वृ
त्रं जिगीषन्यजेत ॥४३॥ इन्द्रो वै पृतनाजं जिगीषंस्तपस्तेपे तं यज्ञक्रतु
मपश्यत्पृतनाजितं तेनेष्ट्वा पृतनाजमजयत्तेन पृतनाजं जिगीषन्यजेत ॥
॥४४॥ इन्द्रो वै सत्राजं जिगीषंस्तपस्तेपे तं यज्ञक्रतुमपश्यत्सत्राजि
तं तेनेष्ट्वा सत्राजमजयत्तेन सत्राजं जिगीषन्यजेत अथ माध्यहान्स

स्याशीनां॰पु
दनाप.नाबे॰

ध्यंदिने छ निविद्यानानि ॥४५॥ इन्द्रो वि धनं जिगीषंस्तपस्तप्त्वेतं यज्ञक्र ॥८९॥
तुमपश्यद्धनंजितं तेनेष्ट्वा धनमजयत्तेन धनं जिगीषन्यजेत चतुर्विंशमहः ॥
॥४६॥ इन्द्रो वि स्वर्जिगीषंस्तपस्तप्त्वेतं यज्ञक्रतुमपश्यत्स्वर्जितं तं तेनेष्ट्वा
स्वरजयत्तेन स्वर्जिगीषन्यजेतो छिन्नयज्ञ इव वा एष यत्स्वर्जित् ॥४७॥
॥ इन्द्रो वि सर्वं जिगीषंस्तपस्तप्त्वेतं यज्ञक्रतुमपश्यत्सर्वजितं तं तेनेष्ट्वा सर्वम
जयत्तेन सर्वं जिगीषन्यजेत महाव्रतीयमयं महः ॥४८॥ इन्द्रो वि सर्वमु
जिगीषंस्तपस्तप्त्वेतं यज्ञक्रतुमपश्यदुज्जितं तेनेष्ट्वा सर्वमुदजय ॥८९॥

तेन सर्वं भुङ्क्ते गीर्भिर्यजेत जनिष्ठा उग्रः सहसे तुराय तमु ष्टुहि यो अ
भिभूत्योजा इति निविद्धाने समन्तात्मा पिबा उदरन्तगात्रीं उ तत्र बंधा
तंधूपतानि निलिपेत्युद्धनीतं तदे तस्याक्रोहृपां ॥४॥२॥६॥ देवा वै जिशी बीतौ
त्वा इन्द्रमहन्न दस्युम्मुखान्यतीन्सालावृकेभ्यः प्रायच्छत्तं सर्वा लिन्नता
न्यन्याक्रोशन्ते देवेभ्यः पार्श्वे तदेवं वचनादते देवयजनं वर्तुर्यदि वा त्रय
मेवं वरिष्यात्यभिनोस्तु तान विष्यंत्युप तं यज्ञक्रतुं जानीमयाने
नमुपाकुर्येमहीति त एतमुपहव्यं यज्ञक्रतुमपश्यंस्तेनैनमुपाकु

स्तो

यंततेनाश्वमेधो राजा यजेत राष्ट्रमेवाश्नुवीत पन्न ह वा एव गच्छतीमा उच्चा ॥८५॥
उद्धृतमस्य कारो हि व्यंवीर ह व्या ह वृंतेय एकङ्ग इन्द्र व्यस्य अर्धपत्नी नाम
तिष्ठन्त वृती निविष्टाने ताद तस्याक्रोष्टुपं॥४॥ तमन्ये वाक्रोशन्त
न हन्ति ततया वितत साध्या वात्यस्मात्सो ग्नये सर्वान् लिप्यवना नि
याय तस्याग्निः सर्वमिनन् हन्ति तां सर्वां पापीमलं लक्ष्मीं निरदहन्नयो
६ न ह्यैकन्ती तस्याघं वा पापीवा गनि वदे ऽग्निष्टु तायजेत तस्याग्निः ८५
सर्वमिनन् हन्ति तां सर्वां पापीं लक्ष्मीं निर्दहति य एवं वेद यं उ चैवानेन ॥८६॥

यजेतेत्रिवृत्स्तोमेनत्रिष्टोमेनवाब्रह्मवर्चसकामस्त्रिष्टुष्टोमेनप्रतिष्ठाकामः

प्रातरनुवाकेप्रभृतिहारियोजनांतंसर्वमाग्नेयंयथार्थमूहोवचना

त्त्याम्नायोग्निंमन्येपितरमितिशंसतिपश्चात्प्रातरनुवाकस्यलिंगेस्तुरूत

रयोःऋचोरग्निशब्दंकुर्वीतप्रस्वेदेवत्रेत्युद्धृत्यसोमस्यमेतिचतुर्दश

तमोषधीरित्यवनीयमानास्वोर्वेग्गुवदितितिस्रोनैयइत्युद्धृत्यो

प पयंतंस्त्रीलिशतेतिप्रथमेउत्तमावाग्निमंथनीयानामग्नेनुपस्व

नोहविरितिप्रथमाचतुर्थीपंचमीचसवनीयानांहुतंवोविश्ववेद

समितिद्धि देवत्यानाम्॥ ५१॥ अग्निमीळे पुरोहितमित्यन्नीयमानेभ्योऽग्निं॥ ५२॥
कृतमिति समसंस्थितानामुत्तराश्चतस्रो छावाकस्सूक्तस्यस्थानेऽग्ने दिव
इति याज्यान्यस्योपत्वाजामयऐभिरग्ने कस्तेजामिर्जनानां योऽनपाह्निरग्न
र्हत्राण्यपनेस्तु तस्याग्ने हृतव्रतायेति प्र उ गानृवान्यग्ने विश्वेभिरग्ने भि
रितियन्ति कस्तेजामिं कयातेऽग्ने अंगिर इतिस्रो त्रियानुरूपो मि
त्रावरुणस्य विपद्यस्तोनु माध्यंदिने नि हूत्रा । लीः हि ब्रा म्रणा छं सि
नोऽग्निम्म्रूर्द्धे त्यछानाकस्यार्द्धंतस्वेति मित्रावरुणस्योत्तरं ब्राह्मणाच्छं॥ ५३॥

स्मिनोग्नेधृतव्रतायेतिपदच्छावाकस्योन्नमाभियीजंतां॥५२॥अग्निंवोदे
वमित्युन्नीयमानेभ्यःअवःशुक्रायेतिसमप्रस्थितानामुत्तरेमरुत्वती
यग्रहस्यविशोविशोवस्त्वमग्नेयज्ञानामितिप्रतिपदनुचरोमरुत्वती
यस्याग्नआयाह्यग्निभिःप्रवोयज्ञमितिचप्रगाथावग्निंनमामत्थि
तंचमन्येप्रथमोऽग्निरृषिरित्येकपातिनीनामसँस्रहोवदितिनि
विद्वानमुत्तमायाज्या॥५३॥पाहिनोऽग्नएकयापाहिनोऽग्नेरन्ह
सइतिस्तोत्रियानुरूपोप्रगाथोनिष्केवल्यस्यप्रतेऽग्नेहविष्मती

गे

मितिध्मस्य्येनावोऽग्निमितिप्रगाथोयथाहोतरितिनिविद्वानमग्नि ॥ ६९॥

न्नरइतियाज्या॥५४॥ऽग्निमग्निंवोऽध्रिगुमन्नेजरितरितिस्तोत्रि

यानुरूपौप्रगाथौत्वाहस्तण्डंसिनोष्ठानःशीरशोचिषमित्यच्छावाक

स्यास्तेविवस्वन्त्वमग्नेगृहपतिस्त्वमिमसप्रथाइत्यनुरूपंप्रगाथायज

स्वहोतरितिचसूक्तान्युत्तमानिपरिजंति॥५५॥ऽगन्मम्महेत्यादित्य

ग्रहस्यपुरोनुवाक्योत्तरायाज्योर्द्वेत्रगुण्येऽध्वरस्यहोतरितिनवो

न्नीयमानेस्यपुत्तरेहारियोजनस्यचामन्दत्तायपवइतिसप्तप्रस्थिता॥ ६९॥

तानामेतिप्रहोतेतिसावित्रग्रहस्यपुरोनुवाक्योत्तरायाज्यायंतेनव्यस्य
श्वंनश्चेतिप्रतिपदनुचरोविश्वादेवस्यत्वमग्नेरुद्रविएतेदासइतितिस्रः
सावित्रस्याग्नेवैश्वानरासितिस्रश्चतस्रोद्यावापृथिवीयस्यप्रनादि
तोविश्वादेवस्याबोधिजारइतिवायव्याजुषस्वसप्रथस्तमितिरुद्र
पत्नीवतः समिद्धोअग्निर्दिवीतितिस्रएकपातिनीनांतदद्यवाचइतिपं
चजनीयायायज्ञेनवर्द्धततियाज्या॥पद्य॥अभिप्रवंतातिष्टतस्योन्न
रासोमस्यावोराजानमितितिस्रोद्यावसुंनचित्रमहसमितिमारुत

स्यानो यज्ञं दिवि स्पृशमानो वायव्यद्वित्यग्निष्टोमसाम्नस्तोत्रियानुरूपे प्रगा ॥ ८८ ॥
थ्यो नित्यो वा प्रस्वन इत्यापो हि ष्ठीयानां तं देवा बुध्न इति वैश्वदेवाद्द्वम
स्तुवो अति धिमुपर्बुयमिति तत्स्रो देवानां पत्नीनां राकायाश्चेकु वेवः
स्तु ध्यो त्मानमिति तिस्रो हरपत्नीनां त्रिर्मूर्धानमिति तिस्रः पत्नीनां
कथा ते अग्ने शुचयंत आयोरिति तिस्रो यामीनां मध्यीयदीमिति तिस्र
स्वाउक्षिनीभानामुत्तरयोरुत्तरे एवाग्निगोतमे मिरिति परिधि
नीयाय स्येष्ठ विन्न ते स्तुति भाहरीतमुष्टु रीति निविद्धानेऽग्ननवान्हि रण्ये ॥ ८९ ॥

सौतध्या

वादहिलोके तन्मध्याग्नेयंरूपमुक्तायवाग्निष्टोमऋआह वाएषसर्वाभ्योदेवता
भ्योऽध्यास्रवते योऽग्निष्टुतायजते ॥५७॥ तृतीयः पादः ॥३॥ इंद्रोहबलकामस्त
पस्तप्यते तंयज्ञक्रतुमपश्यदिंद्रस्तुतंतेनेष्ट्वाबलमाप्नोत्तेनबलकामोयजे
तंशामिव्याहरेन्निविद्धानेतादृतस्याप्नोरूपं ॥५८॥ सूर्योहतेजस्कामः
स्तपस्तप्यते तंयज्ञक्रतुमपश्यत्सूर्यस्तुतंतेनेष्ट्वातेजऋआप्नोत्तेजस्का
मोयजेतस्सूर्यानिव्याहारेन्निविद्धानेतदेतस्याप्नोरूपं ॥५९॥ विश्वेह
देवाः प्रजातिकामस्तपस्तप्यते तंयज्ञक्रतुमपश्यन्विश्वादेवस्तुतंतेने

ष्वप्राजायंततेनप्रजातिकामोयजेतेमाउच्चाष्कृतमस्यहृषामदहंद्वुति ॥९५॥
निविद्वानेप्रोतयेवरुणंमित्रमिदंमित्रोनोअग्नवरुणश्वहव्येतिवेश्वदे
वानिव्याहारेतदेतस्याक्नोरूपं ॥६०॥ गोतमोहवृत्रवद्वेसकामस्त
पस्ताह्वेतंयज्ञक्रतुमपश्यज्जोतमस्यवउरुत्तरस्तोमंतेनेष्ट्वाब्रह्मव
र्चसमाप्नोत्तेनब्रह्मवर्चस्कामोयज्ञेतवतस्तष्णुवहि ॥ वहिष्पवमा
नोष्टास्वष्टास्वाज्यानिद्वादशस्तुमाध्यंदिनःपवमानः ॥ षोडशस्तु
षोडशस्तुष्टष्टानिविंशत्यामानेवःपवमानश्चतुर्विंशमग्निष्टोम ॥९६॥

साम साम्नाम्मरुद्भ्यः॥ ६१॥ पंचशारदीयो मरुतो ह्यग्रेन पि सोमपीथा अ

स्तुस्तेयन्त्रैंद्रं मरुतः प्रभुरवुस्तैंद्रेना निंद्रः सोमपीथेन्वाभेजे स यो न पि सो

मपीथस्याद्यो वा मरुतां स्यानाकतां सायुज्यमीप्सेत सो नेन यजेत पंचो

क्षाणः पंचशारदो मरुद्भ्यः प्रोक्षिता आत्वरं ति ते सवनीयस्योपालम्भ्याः॥

॥ ६२॥ त्रिविस्तोमा गोतमो ह ब्रह्मवर्चसकामस्तपास्तिष्ठेत् तं य एतं क्रतुम

पश्यत्तेनेष्ट्वा ब्रह्मवर्चसमाप्नोत्तेन ब्रह्मवर्चसकामो यजेत॥ ६३॥ नर

वाजो ह वन्नकामस्तपास्थित तं य एतं क्रतुमपश्यत्तेनेष्ट्वाशो कस्यत्तेन ब्रह्मा

वन्नम

स्त

मे

६०॥

बलकामो यजेत ॥ ६४ ॥ अग्निर्ह प्रजातिकामस्स तपस्तप्त्वैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् ॥ ६०॥
तेनेष्ट्वा प्राजायत तेन प्रजातिकामो यजेत ॥ ६५ ॥ वसिष्ठो हान्नाद्यकामस्स त-
पस्तप्त्वैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्तेनेष्ट्वान्नादो ह्यैकस्मा भवत्तेनान्नाद्यकामो यजेत
॥ ६६ ॥ जमदग्निर्ह पशुकामस्स तपस्तप्त्वैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्तेनेष्ट्वा पशू-
नाप्नोत्तेन पशुकामो यजेत ॥ ६७ ॥ प्रजापतिर्ह प्रजातिकामस्स तपस्तप्त्वै-
तं यज्ञक्रतुमपश्यत्तेनेष्ट्वा प्राजायत तेन प्रजातिकामो यजेत ॥ ६८ ॥ पृथ्या ह-
न्यनुहर्वा ॥ ६९ ॥ व्रात्यस्तोमा वसवो ह स्वर्गकामास्तपस्तप्त्वैतान्यज्ञ ॥ ६१ ॥

90

क्रतुनपश्यंस्तस्मात्स्तोमांस्तैरिष्ट्वास्वर्गमायंस्तेः स्वर्गकामोयजेत॥६९॥
मित्रावरुणयोरश्विनोर्वसूनांमरुतांविश्वेषांदेवानांसमूहस्तच्छ्या
छस्तोत्रं॥७०॥उत्क्रांतिरतिरात्रइंद्राविस्नूवैस्वर्गकामौलपस्तप्त्वेतंयज्ञ
क्रतुमपश्यतामुत्क्रांतिंतेनेष्ट्वास्वर्गंलोकमुदाक्रमतांतेनस्वर्गकामो
यजेतमाउत्वाप्रुतमस्यध्योर्त्तेयइद्वेतिनिविद्वानेप्रस्तषणंविस्नु
मग्निंपुरंध्रिंहन्नृजीषिन्विस्नुनासचानइतिविस्नुन्यंगेतदेतस्याक्लृ
रूपं॥७१॥मित्रावरुणयोरश्विनोर्वसूनांमरुतांसाध्यानामाप्यानांवि

भ्यसृजंस्तत्तेतांज्येष्ठानांमध्यमानांकनिष्ठानांचचतुर्दशस्तोमोविष्ट ॥६१॥
युःसप्रतोदःसेभ्युयन्वादहिंसेतेषांदेवगणानांसमृद्ध्यैद्विरात्राष्टस्त्रं॥७२॥
व्यात्यस्तोमानांनवानांनाकसदांचचरवान्मुखतरस्तुरोत्नाशवनि
हुसवब्रह्मसवक्षत्रसवभूमिसवोषधिसवौदनिसवनस्पतिसवानां
च॥७३॥प्रजापतिर्हिपरमेष्ठीप्रतिष्ठाकामस्तपस्तप्त्वैतंयज्ञक्रतुमपश्य
द्दशममहस्तेनेष्ट्वाप्रत्यतिष्ठत्तेनप्रतिष्ठाकामोयजेत॥७४॥स्तुतस्तोमा
स्तत्वोहस्वर्गकामास्तपस्तप्त्वैतान्यज्ञक्रतूनपश्यन्पृत्तिरिक्षास्वर्गाका॥७५॥

शते

माऽप्तस्तेः स्वर्गकामो यजेत॥१७५॥ मासस्तोमा मासा हान्ताद्यकामास्त
पस्तप्त्वैतं न्यहृ्क्रन्त न पश्यं द्वादश्यां मोरि ह्वान्ताद्य माप्तुस्तै रन्नाद्यका
मो यजेत॥१७६॥ = अर्द्ध मासस्तोमा अर्द्ध मासा हान्ताद्य कामास्तपस्तप्त्वै
तान्यहृक्रन्त न पश्यं चतुर्विंशतिं तेरि ह्वान्ताद्यमाप्तुस्ते रन्नाद्यकामो
यजेत॥१७७॥ नक्षत्रस्तोमा नक्षत्रालि हतेजस्कामो यजेत॥१७८॥ = अहो
रात्रस्तोमा अहोरात्रा हान्ताद्यकामास्तपस्तप्त्वै तान्यहृक्रन्त न पश्य
सप्तविंशति यातानि तेरि ह्वान्ताद्य माप्तुस्ते रन्नाद्यकामो यजेत॥१७९

मा नित पस्तप्तै तान्य हृ क्रन्त न पश्यं न्म हृ विंशति तैरि ह्वा तेज
आप्तुस्तै स्तो ज स्का

मुहूर्त्तस्तोमा मामुहूर्त्तीहान्नाद्यकामास्तपस्तांश्चेतान्यज्ञक्रतून पश्यं दृशास ॥ श्री ॥
हस्त्राण्यष्टेव शतानि तेरिष्ट्वान्नाद्य मा पुस्तैरन्नाद्यकामो यजेत ॥ ८० ॥ निमे
षस्तोमा निमेषा हाहिति कामास्तपस्तांश्चेतान्यज्ञक्रतून पश्यं दृशा सुत
न्यष्टेव सहस्त्राणि तेरिष्ट्वा हिंतिमा पुस्तैरहिंतिकामो यजेत ॥ ८१ ॥
ध्वंसिस्तोमा ध्वंसयो हानंत कामास्तपस्तपांश्चेतान्यज्ञक्रतून पश्यं दृशे
प्रयुतान्यष्टौ वा प्रयुतानि तेरिष्ट्वानिंत मा पुस्तैरनंतकामो यजेत ॥ ८२ ॥
दिशां स्तोमा नो दिशो हानंत कामास्तपस्तांश्चेतान्यज्ञक्रतून पश्यं श्चतु ॥ श्री ॥

॥९३॥ आवांतरदिर दिशां स्तोमाः अवांतरदिशो गनंतकामास्तपश्चेतान्मद्य अवरनपश्चंश्चतुरसौ रिष्ठा
नंतमाकुशोरनंत कामोपजो

रत्तेरिष्ठानन्तमाकुस्तेरनन्तकामेव्यजेतैत एते बृहद्रथंतरश्छंदस्युते
काम्हिकशास्त्रा:कयाश्चमीयतदि द्वासीये वोनि विधानेदिक्षु दिशां स्तो
माश्चवान्तरदिक्षु वान्तरिदिशामवान्तरदिशाम् ॥९४॥ ३॥ ३॥ ॥
॥ इति शांखायनसूत्रे चतुर्दशोऽध्यायः ॥ समाप्तः॥ ३॥ ३॥ शरदिवाज
पेयेनान्नाद्यकामस्य वाजेनयज्ञमा ... रस्तास्संवत्सरं वेयेर्यह
कतु नियीजातपानां वैपायाश्च नन्तं वाजः पानं विष्ट वमथान्नं तयो
रुभयो शास्येद्वादशा रि त्यग्निष्टोमागोतमस्यवा चतुरस्तोमो व्यत्या

स्त्र२३

स्त्रयोदशी स्तासिस्त्रचवसदः स्तुत्यं सप्तदशमहः सप्तदशो वै प्रजापतिर्वाजपेय ३

संप्राप्त तेनापरियत्तमेक इंद्रो हितनयञ्जकतु नेद्वावृहस्पतिस्थान्ताघमा ॥ १३ ॥

पञ्चस्तेनान्नाधकामो यजेत यो हितनकाजो लोकायिद्वा सर्वान्का

मानापतस्माद्वाजपेयेस्त देनं स्वेन रूपेण समर्द्धयति वद्गुरस्त्रो गो

द्वमचरवांजोबिल्वोयूपः सप्तदशारत्निः सप्तदशो वै प्रजापतिर्वा

जपेयस्तदेनं स्वेन रूपेण समर्द्धयति सप्तदशाग्नीषोमीयास्तेषां

समानं वरणमाग्नेयाएम्नानाएं द्रो हम्यिः सारस्वती मेषी मरुच्चउ

जे बेभ्यो वशा एस्निः पंचमी ऋतुपम्रूनां सप्तदश प्राजापत्यास्तया ॥ १४ ॥

मासुपरास्त्रसुदिन उपाय्त्रश्या: सवनीयानां तंत्रं पर्य्यग्निकरणं तंत्र
स्त्रसामान्यन्यत्तेष्वि गुराव त्रैतिस्तोक्याश्व मासमान्त्रग्निं नरतेवध्य
गोहमिति तंत्रसुत्रमः परिवाप्यावोर्द्ध प्रदानं हारियोजनाद्दनस्य
ति: प्रचृतीन्यंगान्युत्कृष्येरन्नेति एषु वानुयाजेषु स्वकालो वा सप्त
दशस्तोमो वैराजं माध्यं हूतस्तोमीयं वा मरुत्वत्वं छंदसः प्रजुगान्ते
विविराट्छु तमन्नं रसो मा स्नुच्छंदसः प्रजुगोन्तेन तद्रसं दहसात्येक
हिकं वा प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठितर्द्धिरेव वा ।। १ ।। अत्रिकनुकेषु महिषे

नि

९५

यद्वाशिरसंतुविष्टुभइत्यतिछंदसामरुत्वतीयंप्रतिपद्यतेप्राजापत्यंमै ॥२४॥
तिछंदसैतिछंदाः प्रजापतिर्वाजपेयस्तदेनंस्वेनरूपेणसमर्द्धय
त्याचारथंयथोतयइत्येवप्रतिपद्येतप्राजापत्यांवैछंदोनुष्टुप्प्रजाप
तिर्वाजपेयस्तदेनंस्वेनरूपेणसमर्द्धयतिकयास्तुमासवृयससस्वनी
नाइतिमरुत्वतीयंकद्वत्केयास्तुमीयंकावैप्रजापतिर्वाजपेयस्तदे
नंस्वेनरूपेणसमर्द्धयतिनाहस्यत्योनेवारः सप्तदशशरावः सप्तदशो
वैप्रजापतिर्वाजपेयस्तदेनंस्वेनरूपेणसमर्द्धयतिसोन्तरेणनिष्के ॥२४॥

वत्यमरुच्चतीयेऽहस्पतिसवेवतत्राभिषिच्यन्तेप्राश्चिक्ष्णन्तस्तस्यप्रदा
नेस्विष्णन्तदिं त्नेवतद्दिदासमनुवनेश्रुज्येष्ठमितिनिष्ठेवत्वांयज्ञोवैभुव
नेश्रुज्येष्ठोयज्ञउवैप्रजापतिर्वाजिपेयस्तदेनंस्वेनरूपेणसमर्द्धय
त्यतुर्वरश्रन्तिपृष्ठ्याच्चतीयस्सवनंप्राजापत्यांवैषष्ठमहःप्रजाप
तिर्वाजपेयस्तदेनंस्वेनरूपेणसमर्द्धयतिविष्णुवतोवाराहोवैविष्णु
वान्नोहोवाजपेयस्तदेनंस्वेनरूपेणसमर्द्धयत्यैकाहिकंवाप्रतिष्ठावा
एकाहःप्रतिष्ठित्याएव॥२॥ठ॥तत्र पुरस्तादानोमद्दीयस्यमधुनाभ्रि

विहरेदिति त्वेग्य मिमं महे विदथ्याय ोषसः हवदिङ् त्यूहस्तेय दिवि व्रवती ॥८५॥
ष्टप्त्रिष्टोमसाम ऊर्ध्वं स्त्वं नप्त्रिवे ऊत्यान्ने विवस्वदिति स्तोत्रियानुरू
पो प्रगाथान् उद्ध्वषोनश्चिनोति रिक्तो ऊं प्रतत्ते त्रद्दाधीपि विष्टप्रते वि
स्नुरिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रस्त्ट ऊहं नं प्रथमं त्रुरस्तादिति द्वेवीतीवा
ये त्रन यं वा वो त्र यज्ञमनसा वा यव दन्तानि चतीयेन ब्रह्मणास संवि
दानास्तुरीयेण मन्म थ नामधेनो वैनस्तत्वश्वदिति पंचाय वेन इति
वा तं प्रत्नथेति त्रयोदशानामुत्तमा वरिशिष्याहृयहृरोहणं यं घ्नो ॥८५॥

यथाविष्णुवत्सन्तमामुपसंशैस्यय इत्वेव मन्वेतिपरिष्मयप्रजापतइति
यजतिसप्तदशागवांशा तानि ददातिसप्तदशवासंसांसप्तदशयाना
नियुक्तानिरथान्द्व स्त्रिनो निष्कान्तुत्तुमीस्तानिं सप्तदशानिभवंतिस
प्तामोवाजपेयोवयसोवयसः सप्तदशासप्तदशेतिकतुवाजपेयः
॥३॥ वाजपेयेनेष्ट्वा बृहस्पतिसवस्तेन स्कामस्यब्रह्मवर्चसकाम
स्यवरोहो विवाजपेयस्तोजो ब्रह्मवर्चसंबृहस्पतिसवस्तेनसि ब्रह्म
वर्चसेप्रतितिष्ठतित्रिवृत्स्तोमो रथंतरंप्रष्ठंरथन्तरं संशास्त्रमग्निष्टोमो

यज्ञो यस्मात्संभवेति च तस्योनुसृष्टं रसात्सृष्टानामेकैकान्निष्क्रेन त्ययस्ये ॥ ऽ६॥
प्रभृतिष्ठु त्रयस्त्रिंशदहिणानुसवनमेकादशैकादशान्तवंध्यस्यवया
यांसंस्थितायांवेउवांब्रह्मणेनुशिष्टुं ॥४॥ प्रजापतिर्हि देवानांन्सृष्ट्वा
तेभ्य एतदन्नपानं समसृजए तान्यहोनिग्निष्टोमं प्रथमं स एनानन्ना
न्वभवदथात्यग्निष्टोमं स एनानन्नान्वभवदथोक्थ्यं स एनानन्नान्व
भवदथषोडशिनं स एनानन्नान्वभवदथवाजपेयं स एनानन्नान्वभव
दथातिरात्रं स एनानन्नान्वभवदथाप्तोर्यामाणं स एनानन्वभवन्नतस्य ॥ ऽ६॥

96

त्रयस्त्रिंशास्तोत्राणि त्रयस्त्रिंशच्छस्त्राणि त्रयस्त्रिंशदुक्थ्य ऊतयस्त्रयस्त्रिंशद्वै
सर्वे देवा मदेनां स्तोत्रैः शस्त्रैरुक्थ्या ऊतिर्निरिति प्रत्येकं सर्वान्प्रीणाति त
स्य नवस्तोमान वृष्टक्ष्या निषद्गंस्थाः परिग्रहेण तानि चतुर्विंशतिश्चतुर्विंश
तिर्वै संवत्सरस्यार्द्धमासाः संवत्सरस्यैवात्याप्त्या त्र्यासो विवर्तीयं यामो यो वै
वांच संवत्सरं चानुप्रवर्तीति तस्मादासोऽयमितः ॥५॥ छंदोमाः पवमाना
स्त्रिवृत्पंचदशः सप्तदशैकविंशा त्र्युक्थ्यानि त्रिणवानि पृष्ठानि त्रयस्त्रिं
शमग्निष्टोमसाम यत्र ज्यानां स्तोमास्तेति रिक्तो छंदानामेते वै प्रजाः

प्रतिक्रमयोतोऽग्निष्टोमैः सर्वान्कामानुन्नयतः परिगृह्यात्मं धत्ते ~~विश्वजितः~~ सर्वैः ॥ ८७ ॥
तथोऽएवैतद्यजमानएतैरेवोन्नयतोऽग्निष्टोमस्तोमैः सर्वान्कामानुन्नयतः प
रिगृह्यात्मं धत्ते विश्वजितः सर्वपृष्ठात्समहोत्रप्रातस्सवनं ॥ द्वा ॥ कयाशुभी
यं वा तुर्च्छन्दिकेल्विकाहि कौत्सर्वाणीतिमरुत्वतीयं ह्रहद्वैराजगर्भं होतुः प
ष्ठं भवति रथंतरं वा वामदेव्यं शाक्वरगर्भं मैत्रावरुणस्याज्ययेतं वैरूप
गर्भं ब्राह्मणाच्छंसिनो नोधसं काल्नेयं रैवतगर्भमच्छावाकस्य गर्भं रवैशं
सेदितिह्येक आहुरथ आत्मानमित्यात्मानं चैतस्य वैशं सेदात्मानंवा ॥ ८८ ॥

ऽनुगमनीए एकाहिकायं स्तोत्रियं छस्वा विश्वजितः सर्वपृष्ठास्तोत्रियां छंस
ति तथानुरूपं स्नामप्रगाथांश्चा ॥७॥८॥ तद्दिदासीयं वा उष्णीह्निके वैका
त्तवीणीति निष्केवल्ये यानि पांक्तमाह्निकानि मध्यतस्त्रीणि मैत्रावरु
णस्यैकाहिकान्यांसर्वाणि तार्तीयाह्निके ब्राह्मणाच्छंसिनोऽच्छावाकस्य
पृष्ठ्याह्निके अनुचरशन्तिपृष्ठान्तृतीयसवनमाश्विनात्स्वर्गमतिरिक्तो
क्तानि जनराबोधजरमाणा इति स्तोत्रियानुरूपो होतुस्त्यमुवस्मत्रासाह
मिति मैत्रावरुणस्यकं तेदाना असत्रात यदद्य कच्च वृत्रहन्निति ब्राह्म

९८

णाछंसिनस्तद्वो गायस्तोत्रमिन्द्रा यूगायतेति वेदिं विष्णुरित्यछावा॥२६॥
कस्योत्तरे ऽवस्ववीचानुरूप एषो उषा हूरादिहे वो दीशयामामेहवमित्य
नुरूपं नवश्चीएपा मातीति होतुरुत्तरं मेत्रावरुणस्यागोमतेति ब्राह्म
णाछंसिन उत्तरमछावाकस्याहोत्रस्य पतिनेति त्रयाणांतिस्रः परि
धनीयाः शन्नो देवस्सविता त्रायमाण इत्यछावाकस्योत्से सोमास इमे
मन्द्रासो त्यायायातन्निवतः आनो गछंतं हवनेति याज्याः पुराणमो
कः सख्यां शिवंवामिति वानुसव्यैवतस्रः॥२७॥ यमस्तोमो यमो हस्वगा॥२८॥

कामस्तपस्तप्त्वैतं पञ्चक्रतुमपश्यद्यमस्तोमं तमाहरत्तेनायजत तेनेष्ट्वा स्व
र्गमाप्नोत्तेनैतं स्वर्गकामो यजेत स्तोत्रियानुरूपाच्छस्त्राणामनुष्टुप्त्यसामा
तानाश्वपावत्यस्तामनवं तितावत्यस्तादूर्वं तास्तछंदस्समुपाजायंतप
रेयियांवांसमितिपवानांपुरस्तास्त्रक्रानांमेके काममध्यन्दिने ॥१॥
गायत्रं सर्वस्वारो मरणकामस्य स्वर्गकामस्य च त्रिष्टुभः सर्वं निध
नः प्रतिष्ठाकामस्य गायत्राः सर्वेऽनः पशुकामस्यानुष्टुभः सर्ववाद्भि
धनः श्रुतकामस्य प्रत्यहं संपदावान्त्जित्त्वरान्ततिन्यो निविद्धानानि ॥१०॥

वागकामयत सर्वेषां भूतानां श्रैष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं परियामिति स एतं ॥ २१ ॥
यज्ञक्रतुमपश्यद्वात्वस्तोमं तमाहरत्तेनायजत तेनेष्ट्वा सर्वेषां भूतानां
श्रैष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यैत्तथो एवैतद्यजमानो यद्वात्वस्तोमेनय
जते सर्वेषां भूतानां श्रैष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यैत्तथो एवैतद्यजमा
नो यद्वात्वस्तोमेनयजते सर्वेषां भूतानां श्रैष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यै
ति श तेबहिष्पवमानः स हस्त्रं राज्यमयुतं प्रयुतं नियुतं न्यर्बु
दं न्यर्बुदं निखर्वं पद्मं समुद्रं सलिलमन्त्येनन्त्यइति स्तोत्राणि सर्वा ॥ २२ ॥
सर्वः प्रयुज्यांतऽभ्यावर्तं स्तोमातिशंसनाय सा प्रातिश्यनं विवोक्तायवाप्तिर्भर्मः सं ॥

सहस्रंदक्षिणावाचस्तोमस्यमस्ययज्ञेविनित्यभिजित्योःसर्वजिद्धनजितो
ःस्वर्जिदिन्द्रवज्रयोरासोयीमेवानादेशेभ्रस्तितिदक्षिणानाम् ॥११॥ व
रुणोकामयतसर्वेषांराज्यानांश्रैष्ठ्यंस्वाराज्यमाधिपत्यंपरियामे
तिसएतंयज्ञक्रतुमपश्यद्राजसूयंतमाहरत्तेनायजततेनेष्ट्वासर्वे
षांराज्यानांश्रैष्ठ्यंस्वाराज्यमाधिपत्यंपर्य्यैत्तथोएवैतद्यजमा
नोयद्राजसूयेनयजतेसर्वेषांराज्यानांश्रैष्ठ्यंस्वाराज्यमाधिपत्यं
पर्यैतिनाग्निवोहातेद्रापोक्षेनबस्तेनेष्टमाध्याऽत्रमावास्यायाएका

100

ह्उपरिष्टाद्दीक्षेत रपवित्रायस्य एतायं चतुष्टोमो रथंतरपृष्ठोऽग्निष्टो ॥१००॥
म एष एव पवित्रेण एतेन ह स्म ततः सर्वमम्बु तेऽष्टम्यां सुत्यमाहरिष्टिभिः प
हाशोषं फाल्गुन्यां प्रयुन्य चातुर्मास्यानि षण्मोस्य च पञ्चमाष्यांश्च न
सीरीयमुत्तरं मासमिष्टिभिः फाल्गुन्यां दीक्षेते निबेवनीय दशपेयौ
न्यां द्वादश दीक्षा तिस्र उपसदः सुत्यं षोडशमहः षोडशकसंवा
द्दं सर्वमस्येव सर्वस्यासि ॥१२॥ सहस्रो मो क्रीणंति दशपेयस्व
चतं त्रमातिथ्याप र्य्यंतमूर्ध्वं चावन्तघ्या च मन्ने वरुणादित्याज्यं वरुणं ॥१००॥

न्यङ्कंवरुणांत्वाभ्यषिंचंतिचतुर्विंशान्मध्यंदिनोमैत्रावरुण्यंतरेणानि
ष्ठेवत्यमरुत्वतीयेत्वानिषिच्यतेप्राक्स्विष्टकृतस्तस्याःप्रदानंस्वि
ष्टकृदिज्यंचद्वितीयादृक्स्तृतीयसवनंतदुक्थ्यंसंतिष्ठतेपशवोवाउ
क्थ्यानिपशूनामेवाप्त्यैयत्त्यवभृथंक्रियतेऽवभृथकर्मैतस्मातिक्र
म्याजिनस्यदक्षिणंहविर्वेदमुदकेवक्ष्यस्यप्रत्याहरंतिवसनस्यवाद
शाम्रा॥१३॥अथोत्तरंदेवयजमानमध्यवस्यतितत्संस्थापामिष्टिंनि
र्यजतेद्दशानिर्दशरात्रमथसवित्रेप्रसवित्रेसवित्रआसवित्रेसवित्रे

सत्यप्रसवायेति सरस्वत्यै नावेच बृहस्पतये न्यः स्मैपथिभ्य इन्द्राय यास्मै ॥१०१॥
बृहस्पतये जसे सोमाय राज्ञे विष्णवे शिपिविष्टायेति दशभ्यां दशपे
यो पिवेतानि दशानि दैवतानि प्रसवित्रे पूर्वीनहृये युवी सवित्रे
प्रसवित्रे प्रसपीलीति वा सवित्रे प्रसवितेन योहमी ति वाये
णामु नयतः श्रोत्रियाद् शपुरुषं तेमाजये युः शतं ब्राह्मणाः सो
मंतयै हेति दश दशैकैकं च मस्य तस्माद्दश पेयउच्चाय पंचबि
लंच्चरुः समासे श्येनी हवती भ्यां प्रष्ठौही भ्यां गभ्रिणी भ्यामादित्याख्वी ॥१०१॥

101

देवीनामास्त्युत्तरा॥२४॥ अथ सौत्रामण्यामश्विनोत्वो होजः सारस्वती
मेषीन्द्रायस्तुत्राक्लत्नषनः पय्यग्नित्तते सुरासोमेनचरंति पवित्रे
ण पुनीहि मा शुक्रेण देवदीद्यत् ॥ अग्नेत्वा कस्तेरम्नीति सुरांस्त्रवंती
मुपतिष्ठंते पितृदेवत्यामिवीयुवंसुराममिति पुरोनुवाक्या होताय
क्षदश्विनासरस्वतीमिंद्रंसुत्रामाणमिति प्रैषः सर्वानेके विन्नतानन
मनंति तदु तथा न कुर्यादासुरं तत्सुत्रमिवेति याज्यायमश्विनान
मुचावासुरे दाधि सरस्वत्यसुनोर्हि इंद्रियायइमंतं शुक्रं मधुमंतमिंद्रंसो

मं राजानमहिं नक्षत्रयामीति नक्षत्रमंत्रः सुरायाब्राह्मणांसुरापं परिक्रीणी ॥१०२॥
यादिति नक्षत्र उपनीयते ॥१॥ अत्र तत्र केशा वपनीयस्त्रैष्मतव्युद्वसा
नीयया स्नाविष्णवाएं द्वाविष्णवो वाव्युष्टिरतो द्विरात्रो ऽग्निष्टोमोतिरात्र
श्च विना एतस्मै ब्राह्मणाय योच्छति यो विद मनुब्रूते व्युतस्मै नक्षत्रियाय यो
च्छति यो ऽभिषेकं प्राप्नोत्याप्येतेन नक्षत्रस्याधृतिनायजेते व नु होमेन
रथंतरपृष्ठेनाग्नि ष्टोमेन तेनो ह त्रि ष्टोमेन दृह्यदक्ष्णोभि प्रतारि णाद्ध्री
जेतमुह ब्राह्मणो नु व्याजहारन नक्षत्रस्याधृतिनायष्ट इममेवप्रतिसमर ॥१०२॥

102

ऊरुवः ऊरुहोत्राप्योष्यंतइतितदु किंचतत्प्येवास्ययाच्योवेनं श्रोवस्व

तस्मादु चतुष्टोमेन यजेत प्रतिष्ठा वै यज्ञानां चतुष्टोमः प्रति

ष्ठित्या एवायुतं दक्षिणा नह वा एतस्माद्यज्ञान्नतास्येविशोयुवतेयो

युतं ददातितदयुतस्यायुतं वंशतं वा सहस्राणि ॥ ३६ ॥ अश्वमाच्छ ॥ श्रीः ।

हरिश्चन्द्रो ह वैधस ऐक्ष्वाको राजा पुत्र आस तस्य ह शतं जाया बभू

वुस्तासु ह पुत्रं न लेभे तस्य ह पर्वतनारदौ गृह ऊषतुः स ह नारदं

पप्रच्छ यन्न्विमं पुत्रमिच्छंति ये च जानंति ये च न किंस्वित्पुत्रेण विंदते

103

तन्नः प्रब्रूहि नारदेति स एकया पृष्टो दशभिः प्रत्युवाच ऋणमस्मिं ॥१०३॥
त्संनयत्यमृतत्वं च विंदते पिता पुत्रस्य जातस्य पश्येच्चेज्जीवतो
मुखम् ॥ यावन्तः पृथिव्यां भोगा यावंतो जातवेदसि यावंतो अ
प्सु प्राणिनां भूयान्पुत्रे पितुस्ततः शश्वत्पुत्रेण पितरोऽत्यायं
बहुलं तमः । आत्मा हि जज्ञ आत्मनः स इरावत्यतितारिणी ॥ किं नु
मलं किमजिनं किं मश्मश्रूणि किं तपः । पुत्रं ब्रह्माण इच्छध्वं स वै लो
कोऽवदावदः । अन्नं ह प्राणः शरणं ह वासो रूपं हिरण्यं पशवो वि ॥१०३॥

ना हाः।सरवा हजायायात्त पएं हृड हिताज्योति ईभुत्रः परमेव्योमनरप
तिर्जायांप्रविशतिगर्भोभूत्वाथमातरं तस्यांपुनर्नवोभूत्वा दशा
मेमासिजायते तज्जायाजायाभवतियदस्यांजायते पुनः।उत्प्राप्नोति
रेषाभूतिर्बीजमेतंनिधीयतोदेवाश्चैतामृषयश्च तेजःसंमभरन्स्म हतुः
देवामनुष्यानब्रुवन्नेषावोजननीपुनः।एषपन्थाविततोदेवयानोयें
नाक्रमन्तेपुत्रिणोयेविशोकाः।तंपश्यंतिपशवोवयांसितस्मात्तेमा
तर्यपिमिथुनंचरन्तिनापुत्रस्यलोकोस्तीतितत्सर्वेपशवोविदुः।त

स्मात्पुत्रोमातरंस्वसारंचाधिरोहतीति ॥१७॥ सहोवाचसावेमेब्रूहियथामेपुत्रो ॥१०४॥
जायेतेतितंहोवाचवरुणंराजानमुपधावपुत्रोमेजायतांतेनत्वायजा
इतितथेतिसवरुणंराजानमुपससारपुत्रोमेजायतांतेनत्वायजाइति
तथेतितस्यहपुत्रोजज्ञेरोहितोनामतंवरुणउवाचाजनिवैतेपुत्रोय
जस्वमानेनेतिसहोवाचयदावैपशुर्निर्दशोभवत्यथसमेध्योभ
वतिदंतान्वस्यजायंतामथत्वायजाइतितथेतितस्यहदंताजज्ञिरेतं
होवाचाज्ञतवाअस्यदंतान्वस्यजायंतामथत्वायजाइतितथेतितस्य ॥१०४॥

निर्दशोन्वस्त्वथत्वायजाइतितथेतिसहनिर्दशआसतंहोवाचनिर्दशो
न्वभूद्यजस्वमानेनेतिसहोवाचयदावैपशोर्दन्ताजायन्तेऽथसमेध्यो
भवतीति

104

यजमानेनेति स होवाच यदा वै पशोर्दंताः पद्यंतेथ स मेध्यो भवति दंता न्वस्य
पद्यंतामथ त्वा यजा इति तथेति तस्य ह दंताः पेदिरे तं होवाचापत्सत वा
अस्य दंता यजमानेनेति स होवाच यदा वै पशोर्दंताः पुनर्जायंतेथ स मेध्यो भ-
वति दंता न्वस्य पुनर्जायंतामथ त्वा यजा इति तथेति तस्य ह दंताः पु-
नर्जज्ञिरे तं होवाचाज्ञत वा अस्य पुनर्दंता यजमानेनेति स होवाच
यदा वै क्षत्रियः सन्नाहं प्राप्नोत्यथ स मेध्यो भवति सन्नाहं नु प्राप्नो-
त्वथ त्वा यजा इति तथेति स ह सन्नाहं प्राप तं होवाच प्राप्नोद्वै सन्नाहं य-

श्री

जमाने नेति स तथेत्युक्त्वा पुत्रमामंत्रयां चक्रे तताऽयं वै मह्यं वामददद्दाहं त्वया ॥१०५॥
इममिमं यजा यजा इति स नेत्युक्त्वा धनुरादायारण्यमुपातस्थौ स
संवत्सरमरण्ये चचाराथ हैक्ष्वाकं राजानं वरुणो जग्राह तस्य होदरं जज्ञे
तदु ह रोहितः शुश्राव सोऽरण्याद्ग्राममेयाय तमिंद्रः पुरुषरूपेण पर्ये
त्योवाच ॥१६॥ नानाश्रांताय श्रीरस्तीति रोहित शुश्रुम पापो निषद्वरो ज
न इंद्र इच्चरतः सखा चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणोऽवोचदि
ति स द्वितीयं संवत्सरमरण्ये चचार सोऽरण्याद्ग्राममेयाय तमिंद्रः उक्त्वा ॥१०५॥

षरूपेण पर्य्येत्यो वाच । आस्ते भगमासीनस्योर्द्ध्वस्तिष्ठति तिष्ठतः । शेते

निपद्यमानस्यरैव रातिचरतो भगश्चारैव रोहितेति च रैवेति विमाब्रा

ह्मणो वोचदिति स तृतीयं संवत्सरमरण्ये चचार सो रण्याद्ग्राममेयाय

तमिंद्रः पुरुषरूपेण पर्य्येत्योवाच ॥ कलिः शयानो भवति संजिहा

नस्तु द्वापरः ॥ उत्तिष्ठंस्त्रेता भवति कृतं संपद्यते च रंश्च रैव रोहितेति च

रैवेति विमाब्राह्मणो वदीति स चतुर्थं संवत्सरमरण्ये चचार सो

रण्याद्ग्राममेयाय तमिंद्रः पुरुषरूपेण पर्य्येत्योवाच ॥ पुष्पिण्यो चरतो

जंबेन्तक्षुरात्माप्रस्येग्रहिः।शेरंरतेस्यसर्वेपाप्मानः।श्रमेणप्रथमेहताः।च ॥१०६॥
रेवरोहितेति चरेवेति वैमाब्राह्मणोवोचदिति सपंचमंसंवत्सरमरण्ये
चचारसोरण्याद्ग्राममेयाय तमिंद्रः पुरुषरूपेण पर्येत्योवाच।चरन्वै
मधुविंदति स्वादुमुदुंबरं।सूर्यस्यपश्यश्रेयमाणं योन तंद्रयते च
रंश्चरेव रोहितेति चरेवेति विमाब्राह्मणोवोचदिति सषष्ठंसंव
त्सरमरण्येचचारसोरण्याद्ग्राममेयाय तमिंद्रः पुरुषरूपेण पर्ये
पर्येत्योवाच।चरन्वैमधुविंदत्यपविन्नचन्यसुषकंलत्रिछविंदतेश्रि ॥१०६॥

दृथा२

यंननिषत्किंचनावतीत्यरेवशोहितेतिचरैवेतिवैमाब्राह्मणोवोच
दितिससप्तमंसंवत्सरमरण्येचचारसोजीगर्तंसौयवसिमृषि
मशनायापरीतंपुत्रंपत्नमाणमरण्यउपेयाय॥१५॥तस्यहत्र
यःपुत्राआसुःशुनःपुच्छःशुनःशेपःशुनोलांगूलइतितंहोवाच
ऋषेहंताहमेकेनात्मानंनिष्क्रीणाऽहंतेगवांशतंददानीतिस
ज्येष्ठंनिगृह्णानउवाचनन्विममितिनोएवेममितिकनिष्ठं
मातातौहमध्यमेसंपादयांचक्रतुःशुनःशेपेतस्यशतंदत्वात

मादायसोरण्यान्ग्राममेयायपितरमेत्योवाचततहंताहमनेनात्मा॥२०७॥
नंनिश्रीणाइतिसतथेत्युक्त्वावरुणंराजानमंमित्रयांचक्रेनेनत्वायि
जाइतितथेतिश्रेयान्विब्राह्मणः क्षत्रियाइतितस्मात्एवंराजसूयी
यज्ञक्रतुंमोवाचसएतंराजसूयेउरूपंपशुमालेभे॥२०८॥त
स्यहविश्वामित्रोहोतासीयास्यउद्गाताजमदग्निरध्वर्युर्वसि
ष्ठोब्रह्मातस्माउपाख्यानायनियोक्तारंनविविदुःसहोवाचाग
जीगर्तःसौयवसिमेपुत्रमपरंशतंदत्ताहमेनंनियोक्ष्यामीतित॥२०९॥

स्मान्न्नपरंशातंदुस्तंस्मनियुयोजतस्माउपान्नतोयनियुक्तायपर्य्यग्नि
त्ततायविशास्तारंनविविदुःसहोवाचवाजीगर्त्तिःसौयवसिमर्ह्यमम
परंशातंदत्ताहमेनंवेशासिष्यामीतितस्मान्न्नपरंशातंददुःसोसिन्नि
श्यानएयायाथहस्तुनःशेपईदृग्मासामामानुषमिवविमाविशसिष्य
तेहंतदेवताउपधस्मवानीति॥२१॥सप्रजापतिमेवप्रथमंदेवता
नामुपससारकस्यनूनंकतमस्यामृतानामित्येतयर्चा तंप्रजापति
रुवाचाग्निर्वैदेवानांनेदिष्ठोसितमेवोपधस्वेतिसोग्निमुपससाराग्ने

108

देयं प्रथमस्यामृतानामित्येतयर्चा तमग्निरुवाच सतां विप्रसवानामीशे ॥१०॥
तमेमेवोपधत्स्वेति स सवितारमुपससाराभि त्वा देव सवितरित्येतेन त्वच
नं तं सवितोवाच वरुणाय वा राज्ञे नियुक्तोऽस्मि तमेवोपधत्स्वेति स वरु
णं राजानमुपससार तमुत्तराभिरेकत्रिंशता तं वरुण उवाचाग्निर्वै
देवानां मुखं सुहृदयतमस्तं नु स्तुहि अथ त्वोत्स्रक्ष्यामीति सोऽग्निमुपससार तमु
त्तराभिरेव द्वाविंशत्या तमग्निरुवाच विश्वान्नु देवान्स्तुहि अथ त्वोत्स्रक्ष्या
मीति सोऽग्निमुपससार तमुत्तराभिरेव द्वाविंशत्या तमग्निरुवाच [illegible]

स विश्वान्देवान्स्तुहि [illegible] नमो महद्भ्यो नमो अर्भकेभ्य इत्येतयर्चा तान्विश्वे [illegible]
स्तुहि अथ त्वोत्स्रक्ष्याम इति [illegible]
[illegible]

श्विनौ तुष्टावा तत उत्तरेण स्वेन तमश्विना कच्छ उत्तरषसन्तु सुतुष्टश्च त्वोस
द्यावद्इति सत्तुषसं तुष्टावात उत्तरे लोपवन्स्वेन तस्मा ऽ त्स्म हैत्युन्ताया
नि तस्यां पाशो मुमुचे कनीय ऐक्ष्वाकस्योदरं बत्तवो ऽ त्स्माया ऽ त्स्म च्यु
ताया विपाशो मुमुचे गदाए क्ष्वाकोवन्तवाथ हेन मृचिज कच्छ स्वमे
वितस्याङ्कः संस्नात्वा महि गच्छेत् ॥२२२॥ अथाहेन मं जस्स्वं मुनश्शोपो
द दर्श यियिखिद्धिचं गृहे गृहइ तिते मेताम्नि च्वता स्वमेर निशुल्यो हिं
एवं चन्चो न्तर तिइ गेण कन शोस मवनिनायाथ्यास्मिन नारब्धु एतस्ये

वसिष्ठस्य हवी विश्वामित्र हविर्ह्यां चकाराध्यदिनम वत्र्त्य मन्यवन्त ॥१०६

यमन्यवनिनाय सचनो ऽन्नेवमस्त्वां नो ऽग्ने वरुणस्य विद्वानित्येता

न्याम्पूमानर्धार्हेन मनिमुपरुत्यावयामासभ्रूनिमिच्छेपनिदितं ससस्रा

दित्येतयर्चा ॥२३॥ अथ हशुनःशेपो विश्वामित्रस्योपरुद्धमाससारतं हदे

वावॉगर्नःसौयवसिःशुनःश्येमेपुत्रं देहीति नेति होवाच विश्वामित्रो देवा

वाइमं मह्यमरासतेति सहादेवरातो नाम वैश्वामित्रस्तत्रा

सतं हदेवा वा विश्वामित्रेमौगर्नःसौयवसिस्त्वांवे विक्रयाववहा इति तथेत्यां ॥१०९॥

म

गिरःसोऽजनन्मनास्याजीगर्तःश्रुतःकविर्नैवापेतामहात्त्वंतोम्नीपगाः

पुनरेहिमामितिसहोवाचशुनःशेपोऽद्राक्षुस्त्वाशासहस्तंनयच्छूद्रेष्वलप्स

तगवांत्रीणिशतानि।त्वमहणीथामदंगिरइतितंहोवाचाजीगर्तः

सौयवसिस्तद्वैमाताततपतिपापंकर्ममयाकृतंतदहंनिह्नवे

२।२।३ ऽस्यंप्रतियन्तुगवामितिसहोवाचशुनःशेपोयःसकृत्पापकंकुर्या

कुर्यादेनत्ततोपरं।नापगाःशौद्रान्न्यायादसंधेयंत्वयाकृतमिति

असंधेयमितिवावोदितिहविश्वामित्रउपपपाद॥२७॥भीमएवसौ

यवसिःशासेनविशिशासिषन्नस्थान्मेतस्यपुत्रोभूर्ममैवोपेहिपुत्र॥१०१०॥
तामितिसहोवाचशुनःशेपःसावैयथानोज्ञपयराजपुत्रतथावदयथै
वांगिरसःसन्नुपेयांतवपुत्रतामितिसहोवाचविश्वामित्रोज्येष्ठोमेत्वं
पुत्राणांस्यास्तवश्रेष्ठाप्रजास्यादुपेयादैवंमेदायंतेनवेत्वोपमंत्रय
इतिसहोवाचशुनःशेपःसंजानानेषुवैब्रूयात्सौहार्दायमेश्रियैत्वेयथा
हंभरतर्षभोपेयांतवपुत्रतामित्यथहविश्वामित्रःपुत्रानामंत्रयांचक्रे।
॥२५॥मधुछंदाःशृणोतुनऋषभोरेणुरष्टकाःयेकेचभ्रातरस्थास्मैज्यै॥१०१०॥

ष्ठायतिष्ठस्वमितितस्यहैकशतंपुत्रा आसुः पंचाशदेवज्यायांसोमधु
छंदसः पंचाशत्कनीयांसस्तद्येज्यायांसोनतेकुशलंमेनिरेतानन्नुव्या
जहारांतंवः प्रजाभक्षीष्टेतितएतेंध्राः पुंड्राः शबरापुलिंदामूतिबाइत्युदंतो
वऊदस्यवोविश्वामित्रादस्यूनांभूयिष्ठाइत्युदाहरंतियेषंमधुछंदसः
पंचाशतः कनीयांसस्तेकुशलंमेनिरेसहऊचुर्मधुछंदायन्नः पितासं
जानीतेतस्मिंस्तिष्ठामहेवयंपुरस्तात्सर्वेकुर्महेत्वामन्वंचोवयांस्म
सीत्यथहविश्वामित्रः प्रतीतः पुत्रांस्तुष्टाव ॥२५॥ तावेपुत्राः पसु

मंतः प्रजावंतो भविष्यथ ये मा मानं मे गृह्णंतो वीरवंतमकर्त्त मा॥ पुरएत्रा वी॥२११॥

रवंतो देवरातेन गाथिनः सर्वे राध्यास्थ पुत्रा एष वः सद्विवाचनं। एष वः

कुशिका वीरो देवरातस्तमन्विता॥ युष्मांश्च दायं च उपेता विद्यां यामु

त

च विद्मसि ते सम्यंचो वैश्वामित्राः सर्वे साकं सरातयः। देवराताय

तस्थिरे ज्यैष्ठ्यै श्रैष्ठ्याय गाथिना॥ अधीयत देवरातो रिक्थयोरुभयोरृ

षिः। जह्नूनां चाधितस्थिरे दैवे वेदे गाथिना॥ तदेतच्छौनःशेपमाख्या

नं परःशतगाथम परिमितं। तद्धोताऽभिषिक्ताय आचष्टे हिरण्य॥१११॥

श्री

कशिपावासीनश्चाख्याये हिरण्यकशिपावासीनः प्रतिगृणात्योमित्यृचः प्रति
गर एवं तथेति गाथाया ओमिति वै दैवं तथेति मानुषं दैवेन चैवेनं तन्मा
नुषेण च सर्वस्मादेनसः संप्रमुच्यते तस्माद्यो राजा विजिती स्यादप्यय
जमान आख्यापयेतैव तच्छौनःशेपमाख्यानं नघास्मिन्नल्पं चानेनः
परिशिष्यते सहस्रमाख्यात्रे शतं प्रतिगरित्र एत विवासने पुत्रका
मा हाप्याख्यापयंते ल्लभंते ह पुत्रांल्लभंते ह पुत्रान् ॥ २७ ॥ इति शांखायने
पंचदशोध्यायः ॥ छ ॥ छ ॥ ॥ प्रजापतिरकामयत सर्वान्कामानाप्नु

यांसर्वांव्यष्टीर्व्यश्नुवीयेतिसएतंत्रिरात्रंयज्ञक्रतुमपश्यदग्यमेवंतमाह ॥११२॥
रत्तेनायजततेवैसर्वान्कामानाप्नोत्सर्वांव्यष्टीर्व्याश्नुतयथोएवंवेतयज
मानोयदग्यमेतेनयजयतेसर्वान्कामानाप्नोतिसर्वांव्यष्टीरश्नुतेमहानिर्ग
त्योनिर्वपतिचतुरात्रान्नंजुहोतीन्द्रमस्ततांश्चद्वादशविधंद्वादशवैमा
साःसंवत्सरःसंवत्सरस्यैवाप्त्याअथास्माअद्यस्मुर्निष्कंप्रतिमुंचति
सायमाकृतोकृतायाजुहुनेनगार्हपत्यमुदउ·वावातयासंहसंविवत्य
तरोरुक्ष्वसंवत्समानाःशयीतानेनतपसेमांस्वस्तिसंवत्सरंसमश्नुताम ॥१२२॥

तृतो १

हाइतितंप्रातरंकृतायांददात्यथाग्नेयमष्टाकपालंपुरोडाशंनिर्वपत्य
ग्निर्वैदेवानांमुखंमुखतएवतद्देवान्प्रीणात्यथसत्स्फेपथिकृतेचरुंनिर्वप
तितद्वावैपथ्यीनामधिपःस्वस्त्ययनमेवतद्यजमानायकरोतिसर्वरूपम
श्वेजवेनसंपन्नंसंवत्सरायोत्सृजंतिसर्वकामिनमन्यन्त्राभ्रंसवयीछं
तंराजपुत्राःकवचिनोराजंन्यानिषंगिणःसूतग्रामणीनांपुत्राउपवी
तिन्यःनःहन्त्रसंगृहीतॄणांपुत्रादंडिनोनावत्तैप्रसुवाइतिसविता

३ वान्त्रासवितासमूरमंयंमास्तुवाइतिसवितावैसप्रसवःसमइमंयं

यंतोश्चेरथंत्यवगविप्रसवितासवितासविनासप्रसवावाये
स्मिंवसरेहवीपिसाविताववैप्रसवितासमरमंयंपशो

स्तत्र

२१३

त्वंसत्येनप्रसवेनप्रसुवाइति यइमाविश्वाजातान्यादेवोयातुसविता ॥११३॥

स्तुरन्नो विश्वानि देवसविता स्तुरन्नो विश्वानि देवसवितं सवानोदवः स

वितावि श्ववेदक्सैप्रमियेहोतारपारि, ग्रवमा त्वष्टोध्वर्यो त्वामंत्रितौ हो

तरितिसर्वत्रप्रतिगृणीत्योंहो तस्तथाहोतरित्या ब्रह्मणेनुगृणात्यथाध्वर्यु

र्वीणाणाग्निः संप्रेष्यति पुराणे रैनेन्द्रएव श्रीराजर्तिः संगायतेति ॥

श्रामज्ञेविश्वेवेतइति प्रथमे तस्यमन्त्रेष्याविशः स्वाहमन्त्रास्तइतिग

र्हमेध्विनउपदिशत्यृचो वे दो वेदस्तोयमिति सूक्तं निगदेधमोविवस्वा ॥११३॥

वंन

113

होर्य

कु

तइतिद्वितीयेतस्यपितरोविशःस्तइमआसतइतिस्थविरानुपादिश
तियजुर्वेदोवेदःसोयमितियाजुषमनुवाकंनिगदेद्वरुणआदित्य
इतितृतीयेतस्यगंधर्वाविशःस्तइमआसतइतियुवानःशोभनानुपादि
शत्यथर्ववेदोवेदःसोयमितिभेषजंनिगदेत्सोमोवैष्णवइतिचतुर्थे
तस्याप्सरसोविशःस्ताइमाआसतइतियुवतीःशोभनाउपदिशत्यां
गिरसोवेदोवेदःसोयमितिघोरंनिगदेदर्बुदःकाद्रवेयइतिपंच
मेतस्यसर्पाविशस्तइमआसतइतिसर्पान्सर्पविदोवोपदिशतिसर्प

विद्यावेदः सोयमितिसर्पविद्यां निगदेत्कुवेरोवैश्रवणइति षष्ठे तस्य ॥१२४॥
रक्षांसि विशःस्तानीमान्यासतइतिसेलगान्पापसातावोपदिशतिर
क्षोविद्यावेदः सोयमितिरक्षोविद्यान्निगादद्दसितोधन्वनइतिसप्तमे प्र
तस्यासुराविशस्तइमआसतइतिकुसीदिन उपदिशत्यसुरविद्या
वेदः सोयमितिमायांकांचित्कुर्यान्मत्स्यःसाम्मदइत्यष्टमेतस्योद
कचराविशस्तइमआसतइतिमत्स्यान्मत्स्यविदोपदिशतीतिहा
सावादावदसोयमितीतिहासमाचक्षीततार्क्ष्योवैपश्यतइति॥१२४॥

नवमे तस्य वयांसि विशस्तानीमान्यासत इति वयांसि ब्रह्मचारिणो वोप
दिशति पुराणं वेदो वेदः सोयमिति पुराणमाचक्षीचाधर्मइंद्र इति दश
मे तस्य देवा विशस्त इम आसत इति श्रनोप्रतिग्राहकाञ्छ्रोत्रियास्तुपदिश ति
सामवेदो वेदः सोयमिति साम गायात्सर्वान्वेदानावछे सर्वाणि राज्या
नि सर्वा विशः सर्वं वा अश्वमेधः सर्वेण सर्वमाप्नवानीति तद्यत्पुनः
पुनः परिप्लवते तस्मात्पारिप्लवं ॥२॥ एकविंशतिर्यूपा एकविंशत्यरत्नैं
याष्टौ बिल्वा दशखादिराः पैतुद्रवावुपस्थावानौ राज्जुदालोग्नि

॥ श्रीः ॥

115

अथैकविंशतिरग्निष्टोमीयास्तेषां समानं चरणं गोतमस्य चतुरुत्तरस्तो ।।११५।।
नमस्कृत्यानैयममहः स्तेनेमं लोकमाप्नोत्येकविंशस्तोमं द्वितीयमेकविं
शो वा एष य एष तपति तदेनं स्वेन रूपेण समर्द्धयत्येतस्माद्दश्वो निसृ
ष्टस्तदेतद्दृष्ट्वाभ्युदितं सूराद्यश्वं वसवो निरतष्टे स्यश्वो गो मृगो जनस्त
परः स्ते प्राजापत्या गोर्शोगवद्यः शारभ उष्ट्रो मायुः किंपुरुष इत्यनुस्त
रणाः पशवोऽश्वैकविंशतिरेकविंशतिर्ये चानुमास्यदेवताभ्य एतावे
सर्वा देवता यज्ञास्तु मास्य देवताः सर्वासामेव देवतानां प्रीत्या ऽग्नि ।।११५।।

र्नेत्तामश्वमास्तवमव ब्रापयतिस्रुगव्यं न्तइत्यनवक्तिव्रतियजमानंवा
चयेदग्रेणाहवनीयं तिष्ठंतं यदकं दर्भाल्पकादशनिरप्रणवानिंसमिद्धोऽग्नं ज
नित्याप्रियोऽग्निर्गोऽइतिपरिशिष्यमानो मित्र इतिसूक्तमुत्तमे वोत्तमस्या
तूं प्रणुवश्वत्तुरिन्निंशादितिपुरस्ताद्वेन्नीणामथ्याम्वापो पस्तृणंतिवासो
ऽथीवासं हिरण्यमितितादेतद्ध्वाभ्युदितं यदि स्वीये वासस्तूपस्तृणं त्यथी
वासं याहिरंण्यान्यस्मा इत्य स्मा इत्यथाश्वमेध्यमालनं तेपर्यन्यानव
रुनारण्या न्तस्क्तो जन्नाटे तादत द्ध्वाभ्युदितमन्त्रा सूक्तः प्रथमो भागःए

ईत्येवं इवोक्तः शामो नान्यात् तदेतद्वरान्स्युदितमिंद्रासस्त्रोः प्रियमवाप्नोति ॥११६॥
पाथ इति संज्ञमायमहीषीमुपनिपातयति तावद्धी वासेन संप्रोत्तुव
ति तौ यजमानो निमेषत्युरुस्त्रियो रवगुदं श्लेष्य वीच्यमानं जिमामार्यनास्त्री स
णां जीवनो जन इति तत्कथ्यन स्त्यनिमेषेति ॥४॥ मा तावत् ते पिता वत् ते ग्र
हस्य कोत्वं तः ॥५॥ इति ना मा तिते पिता गन्ने मुष्टिं मंतं सयदि त्येनां हो
ता निमेषत्यूर्ध्वा मेनामुच्छ्रयतात् गिरो भारं हरं निवाथास्यो मध्यमेजन ति
शीते वाते पुनन्निवेति अस्नावत्वातां यदस्याञ्चंकुं लेघा इत्युद्गाता परि ॥११६॥

116

हृक्षायद्वरिलोयवमत्तिनवृहं बकुमन्यतेसूक्ष्मायदर्यज्ञारानपोषायध
नायतीत्यध्वर्युःपालनागत्नीमश्वपालानांसमानतातीयात्शतंशतम
नुवर्यस्ता:सत्यमिमेथांतियियस्तत्इवतमनोहोतुर्मीचंवदोवकुञ्ज
ध्वर्मेनंयाद्वास्मोत्वज्ञामगुंशत्रोयदर्याजायाःपतिरितिसत्यमिमध
नेविकारःसदसिब्रह्मवद्यंहोताध्वर्युंपृच्छतिद्वितीययाप्रत्याहतृतीय
यापृच्छतिवध्युर्ध्यप्रत्याह॥८॥किंस्विसूर्यसंमंज्योतिःकिंसमुद्रसमं
सरः॥कस्वित्पृथिव्यैवर्षीयान्कस्यमात्रानविद्यतेब्रह्मसूर्यसमं

ज्योतिर्द्यौः समुद्रसमं सरः। इंद्रः पृथिव्यै वर्षीयान्गोस्तु मात्रा न विद्यते ॥२१७॥
कस्विदेकाकी चरति क उस्विज्जायते पुनः। किंस्विद्धिमस्य भेषजं किंस्वि
दावपनं महत्। सूर्य एकाकी चरति चंद्रमा जायते पुनः। अग्निर्हिमस्य
भेषजं तन्निरावपनं महदिति ब्रह्मोद्गाता यं पृच्छति द्वितीयया प्रत्याह तृ
तीयया पृच्छति चतुर्थ्या प्रत्याह ॥ ५॥ ६॥ पृच्छामि त्वा चित्तये देवसख
यदि त्वमत्र मनसा जगंथ केषु विष्णुस्त्रिषु पादेषु इष्टः केषु विश्वं भु
वनमाविवेश। अपि तेषु त्रिषु पदेष्वस्मि येषु विश्वं भुवनमाविवेश ॥२१७॥

सद्यः पर्येमि पृथिवीमुत द्यामेकेनांगेन दिवोऽस्य पृष्ठं केष्वंतः पुरुषः
ऽआविवेश कान्यंतः पुरुषेऽअर्पितानि एत ब्रह्मंनुपवल्हामसि त्वा किंस्वि
न्नः प्रतिवोचास्यत्र । पंचस्वंतः पुरुषऽआविवेश तान्यंतः पुरुषेऽअर्पितानि
एतत्त्वात्र प्रतिमन्वानोऽअस्मि न मायया भवस्युत्तरो मदिति पृच्छामि त्वा
परमंतं पृथिव्याऽइति यजमानं पृच्छं त्युत्तरया प्रत्याह ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ स्तुन्तं
स्वयंन्तः प्रथमं मंतर्महत्यर्णवे दाध्रे ह गर्भमृत्वियं यतो जातः प्रजाप
तिरिति महिम्नः पुरोनुवाक्या होता यक्षत्प्रजापतिमिति प्रैषः प्रजापते

नचेदिति याज्या प्राजापत्यस्यैव वपया वरिचात्तदन्तमावपाञ्जुहुयुरित्युहैक ॥११८॥
आहुः प्रजापतिं वा अन्वन्या देवतास्तदेना यथायथं प्रीणातीत्येवं ह्यग्न
स्य वा विश्वाद्वस्य वा किमु तत्त्वरेरन्निति ह स्माह होतः श्रौनको नाना
नाना देवताभिः प्रचरेयुः सह सह सनानानाद् देवताभिरव्यवस्ताभिर्नाना
व्यवस्ताभिस्तदेना यथायथं प्रीणातीत्युत्तरस्य महिम्नो याज्यानुवा
नुवाक्ये विपर्यस्येदुभे ऐकाहिकं वपायां चाज्ये संशांतेह्य ऐकाहिके
वपांते वाज्ये कामं तयोरन्यतरयोऽन्यतरा वैकाहिकं च वा ईतस्य ॥११९॥

उग्गोसंप्रवयेद्य एकाहिके च प्रउगे कामस्तयोरुभयो राद्ये॥७॥महाना म्न्यं छंभवंति सर्वं वितद्य न्महानाम्न्यः सर्वमस्य मेधः सर्वे ण सर्वमा प्न वानीति यानि पांतमाद्धिकानि नि ष्के वल्यमरुत्वतीययोः सूक्तानि ता नि सर्वाणि शास्त्रे काहिकयो निर्विदोदधाति प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रति ष्ठित्या एवसहस्त्रं वा मध्यंदिने छंदसः छंदसः स्यचत्वारिंशतं चत्वारिं शन्मरुत्वतीये तेद्वे त्र्यशीतिशते सप्तविंशतिशतानि निष्केवल्ये तत्स हस्त्रं सर्वं वितद्य सहस्त्रं सर्वमस्य मेधः सर्वेण सर्वमाप्न वानीति यानिं

वांश्वमाह्निकानि वैश्वदेवाग्निमारुतयोः सूक्तानि तानि सर्वाणि शाखिके ॥११९॥
हि केऽपि निविच्छेदेध्यसति प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या एवाह्यं संतिष्ठ
ते तेनांतरिक्षलोकमाप्नोति सर्वस्तोमोतिरात्रस्त्रममहः सर्वं वै सर्वस्तो
मोतिरात्रः सर्वमश्वमेधः सर्वेणैव सर्वमाप्नवानीति तेनामुं लोकमाप्नो ति
द्वितीयादानिश्रविकाठस्त्रमेतेन हैंद्रोतः शौनको जनमेजयं पारि
क्षितं याजयां चकार तदुतेषापि यज्ञगाथा गीयते ॥८॥७॥ आ
सन्दीवति धान्यादं रुक्मिणं हरितःस्त्रजं । अश्वं बध्नाद श्वं सारंगं द ॥१२०॥

वेन्द्यो जनमेजय इत्येते एवम्सर्वे=त्रहनी ज्योतिरति रात्रस्तेनोग्रसेनं तातोस्ते
न भीमसेनमायुस्तेनः श्रुतसेनं सार्वे पारिक्षितीयास्तउ तेषापि यज्ञगा
था गीयते। पारिक्षिता यजमाना=श्वमेधैः परोवरं=अजहुः पापकं
कर्म पुण्याःपु ण्येन कर्मणेत्यभिजित्तेन हस्तवनो याज्ञतुर ईजे तउ ते
षापि यज्ञगाथा गीयते। स्तवनेष्व नयजति तुराया हृतु रेनपे=श्वे
माध्यदिं क्व सोमेन ब्राह्मणेभ्यो ष्वि सिध्यानि शिति निष्ठ जित्तेन हपर=आह्ला
र ईजे वैद हस्तउ ति षापि यज्ञगाथा गीयते=आह्लारास्य परस्यादा

र्यमेध्यमबध्नताहिरण्यनाभः।कोसल्योदिशाः स्रणीऋमंहाततिमहाव्र ॥१२०॥
तमतिरात्रस्तेनहमरुत्तआविहितईजेतदुतेषापियज्ञथागीयते
मरुतःपरिवेष्टारोमरुत्तस्यावसनगृहेऽआविहितस्याग्निःक्षत्ताविश्वेदेवाःसभासद इतिततोहास्यतद्देवताःसभासदोबभूवुःआवी
दिग्वोतुर्दहिणाप्रसणःप्रतीच्यश्वयेसिद्दीच्युऊतुर्यदन्यत्कमेःउरूपेभ्यश्चब्राह्मणानांस्वात्रिवदोत्रकरणंमध्यग्नयजेतपंचमनुविंशाश्वखस्पसंवत्सरमृतुपशावःशीजागेयानसंतये ग्रीष्मेमासताःपर्जन्यावा॥१२०॥

ष

वर्षास्तुलेत्रावरुणीः

गा

द्वारद्विबार्हस्पत्याहेमंतौएतद्वावेकाहःशिशिरा॥ प्रजापतिरश्वमेधेने
ष्ट्वापुरुषमेधमपश्यत्तस्ययदनाप्तमश्वमेधेनासीत्तत्सर्वंपुरुषमेधे
नाप्नोत्तथोएवैतद्यजमानोयत्पुरुषमेधेनयजतेयदस्यानाप्तम
श्वमेधेनभवतितत्सर्वंपुरुषमेधेनाप्नोतिसर्वमाश्वमेधिकमु
पजनमाधायाग्नयेकामायदात्रेपथिकृते इतिहवींष्यग्निर्वैका
मोदेवानामीश्वरःसर्वेषामेवदेवानांप्रीत्या अग्निर्वैदातासएवा
स्मैयज्ञंददात्यग्निर्वैपथिकृत्सएवैनंपुनर्यज्ञपथमपिपादय

त

121

तितर

तिब्राह्मणं क्षत्रियं वा सहस्रेणशताश्वेनावक्रीय संवत्सरायोत्सृजंति ॥१२१॥
सर्वकामिनमन्यत्राब्राह्मणयाचनायाश्चेवानुरक्षंत्यथानुमतये पथ्या
ये स्वस्तये दितय इति सवत्सरं हवींषि सावित्रे विपर्यासं पौरिष्यवीत्येनी
राशंसान्यनुमत्यानुमतोऽनेन यज्ञेन यजा इति वाग्वै पथ्या स्वस्तिः
स्वस्त्ययनमेवतद्यज्ञे यजमानाय करोतीयं वा अदितिः प्रतिष्ठा वा अदि
तिरस्यामवैनं नाडदीनायामंततः प्रतिष्ठापयंति ॥१०॥ शौनःशेपं ब्रह्म
मं यथा शुनःशेप आजीगर्तिर्यूपे नियुक्तो मुमुचे प्रथममेव सूक्ते निगदे ॥१२२॥

वै

श्यो ध्वं अंचतुर्थमिज्ञानरदा

क्लोहीवत्वं द्वितीयं यथा कहीवानोशिजः स्वनयेनावयव्येसनिंससानो
त्वमेचस्वक्ते निगादच्न्यारनाम्ब्यां तृतीयं यथा श्यावाश्वऋार्चनानसोवे
ददान्ये सनिंससानाकष्ठानरइतिवस्वक्तं मारवांजोवृबुंस्वह्लिशस्तो
केवसाम्न्यैयेसनिंससानाधिःवृबुःप्रस्तोक इतिनतस्त्रोवासिष्ठं पंच
मं यथा वसिष्ठःस्तु दासःपैजवनस्य.च रोहितोबन्ह्वदेनस्तुरितिच
सूक्तं मेध्यातिथिंषष्ठं यथा संगःप्रागिस्त्रीसतीपुमानुबन्हवस्तुहि
स्तुहीतिचस्वक्तं वाङ्म्यं सप्तमं यथा वसुःकाण्वस्तिंशिदिरपारशाव्येसनिं

ससानशतमहंतिरिंदिरइतिवस्तकंवाशमष्टमंयथावशोन्व:पृथुश्रवासि॥१२२॥
कारैनीतेसनिंससानासएतुयईवाद्तिवस्तकंप्रास्कएवंनवमंयथाप्रस्क
ण्वःकाण्वेःपृषध्रामेध्यमातरिश्वनेसनिंससानन्दरीदिंद्रस्येतिवस्तकंना
मानेदिदृशमंयथानाभानेनिष्ठोमानवोगिरःसुसनिंससानयेयहेनेति
वस्तकंनाराशंसानिभवंतिप्रुरुषोवेनाराशंसस्तदेनंस्वेनरूपेणस
मर्द्धयति॥१२॥पंचविंशतिर्द्रुपाःपंचविंशात्परन्नयोदशावेच्चावेवाए
शारवादिराःत्वेन्नद्वाउपस्थावातोराज्जुद्दानोवासानोश्रि ष्टुःपंचवि॥१२२॥

शतिरग्नीषोमीयाःस्तेषां समानं चरणमाश्वमेधिकानां स्तुत्यानां प्रथमे
ऽहन्ममं च पञ्चविंशस्तोमं द्वितीयं पञ्चविंशो विष्णुरूपः स उद्दनं स्वेन रूपेणास
मर्द्धयति विष्णुरूपो गोमृगो जस्तूपरस्ते प्राजापत्या गोरो गवयः शरभ
उष्ट्रो मायुः किंपुरुष इत्यानुसारणः पशवश्च पञ्चविंशतिः पञ्चविंशतिः पञ्च
विंशतय्यचानुमर्ता स्यादेवतान्यणोतावे सर्वा देवताः सर्वासामेव देव
तार र्वानां प्रीत्या अश्लंज तं पुरुषमास्तवमनवप्राप्यपादीरतामरुद्दाल्प
कादशाभिरश्वणवाभिरश्विनिर्मत्युरित्याप्रियामिनमन्नरश्चद्विगो ताये

गच्छाततुर्मास्यदेवता ३

वाथउत्तरषायोपस्थाणं ति। कोशंतावृमास्तृणमांशव मितिसंहृतसंयामेन सा॥१२३॥
स्तोऽजुतोपतिष्ठते॥१२॥७॥ अर्द्ध॥ ऋरूषेणनारायणेनहोताथहेनम
चिनमुपतिष्ठति परिधिवांसमिति द्वाभ्यां द्वाभ्यां होताब्रह्मोद्गाताध्वर्यु
रथयजमानं मिषज्यंत्युतादेवा अवहितं सुचामि चा हविषा जीवनाय
कमहीमित्याभ्यां तनासिकाभ्यां नातआवातु भेषजमित्यनुस्वं स्वं सुक्तैः
प्रतायायुरिति निर्दृतीनाम्मेकेकयातिसृभिस्तिसृभिः शंतातीया
नांसहृतगायमहीषीमुपनिपातयंति तावधीवासेनसम्प्रोर्णुवते तेतत्पैव॥१२३॥

यजमानो

मिमेथ्यति परिहृत्वा प्रपाणौ ये नाक्ता होनसे शोयस्य शोमशमिच्य मिमेथि
न्युत्तरा मि उत्तरा मिं प्रच्य मिमेथं तिसर्वया धायुं दीर्घ नायुं दीर्घा: तं
पतिवच्यु दीर्घातो विश्वावसो शमन्यती चुक्ता पिन्यो मनोन्वसु नीतयत्ते
समं यथायुगमिति दृत्वर नु मंत्रयं तब्रह्मा नुवाचयति सदासिन्नस्म
घी ३ वर्त्यं गोवोयव मितिहोता धायुं प्रक्षेति द्वितीयया प्रच्यास्तृतीयया ह
चतुर्थ्यप्रच्याह द्वेस्तुती — अग्रभूर्वेपितृणामिति ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति द्वि
तीयया प्रच्याहैकांतरया पृच्छत्युत्तरया प्रत्याह ॥१३॥ — आग्नेमिधिकमा

ज्याऽध्मेतएकाहिकं वैमहाव्रतीकं चाज्यसंशंसेद्याएकाहिकेचमहाव्रती ॥१२४॥
केचप्रउगचाज्येकामस्तयोरुभयोराश्याउ भावेकाहिकंचमहाव्रतिकंच
प्रउगोसंप्रवाय द्याऐकाहिकेत्वमहाव्रतिकेवप्रउगेकामस्तयोरुभ
योराश्येमहाव्रतान्मध्यंदिनोराजौनंहष्टंमवत्यतद्वैब्रूरुषविध्वंसाम
यद्राजनंतद्नंस्वेनस्त्वैत्तौसमर्द्धयतिषोमहादिवाकीर्त्यंमभिष्टोमसा
मनवत्यतद्वैब्रुरुषविध्वंसामयद्यन्महादिवाकीर्त्यंतादनंस्वेनस्त्वै
साम्नासमर्द्धयतिषोत्वशयंतंसंतिष्ठतेषोत्वशकत्वोवैब्रुरुपस्तोनंस्वे ॥१२५॥
दे१

नरूपेणसमर्द्धयति हैष्यस्य पंचमं चतुर्थमहः सहस्रपंचादीयते द
शापस्तुर्विंशाः रवस्पोब्धादशद्वादशानुपश्यतः ॥१४॥ ब्रह्मस्वयंभुस्तपो
तप्यत तत्तपस्ताह्विंसतनावेतपस्यानंत्वामस्ति हंतसर्वेषु भूतेष्वात्मा
नंजुहवानीति तत्सर्वेषु भूतेष्वात्मानं जुह्वासर्वाणि भूतानि सर्वामाय
नुहवांचकार ततो वै तत्सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठ्यं राज्यमाधिपत्यं पर्यै
त्तथो एवैतद्यजमानो यः सर्वमिधेन यजते सर्वेषु भूतेष्वात्मानं जु
ह्वासर्वाणि भूतानि सर्वामायजुहवां करोति ततो वै स सर्वेषां भूतानां

स्वा ३

श्रैष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्येति पौरुषमेधिकां पुरस्तात् कर्माग्निष्टु दिवसेनु ॥१२५॥
विन्द्याद्वसतुर्यस्तु च यष्टमालभंत पौरुषमेधिकं पंचममेह स्तत्र पुरुषमा
लभंत वाजपेयः षष्ठमाप्तोर्यामिष्टमतमं तत्र सर्वान्मेध्यान्नालभंतये के
वप्राणिनो वपावपावतां जुहोति चवोवपाकानां संहृस्थामोषधिवन
स्पतीनां प्रकिरंति त्रिणवस्त्रयस्त्रिंशोऽष्टमनवमेऽहनी विश्व
जित्सर्वस्तोमः सर्वपृष्ठोऽतिरात्र उत्तमः महः सर्वान्वै विश्वजित्सर्व
स्तोमः सर्वपृष्ठोऽतिरात्रः सर्वं सर्वमेधः सर्वेण सर्वमाप्नो ॥१२५॥

द्वि

सर्वमाप्नवानीति विंशतिपशुर्विंशाख्यमुपश्चतुर्विंशतिश्चतुर्विंशतिर्वै
तुपशवोत्रसर्वमेधः संतिष्ठतेसहस्रमिच्चदीयातां॥१५॥ गार्हपत्येधरार
णिमनुप्रहृत्याहवनीयउत्तराराणिमात्मन्यग्नीन्समारोप्यारण्यंप्रव्रजे
द्विश्वकर्माहभौवनोततईजेतंहभूमिरुवाचनमामर्त्यःकश्चनदातु
मर्हतीतिविश्वाकर्मन्भौवनमांदिदासिथउपमंक्ष्येहंसलिलस्यमध्ये
मृषैषतेसंगरःकश्यपायेतितांकश्यपउपक्रहारा॥१६॥वाजपेयेब्रह्मो
दुंबरंरथचक्रमारोहतिवाजस्याहंसवितुःसवेसत्यसवस्यबृहस्पते

ॐ तमंनाकं रोहेयमितीडस्यैतिहत्रियेयजमानेमारुतामितिविश्यैतस्मिं ॥१२६॥
नुपविश्याभिविश्वेरथस्तके स्त्रिबितस्मिः सामगायत्यपिवाजपेत्रिस
विमर्यर्त्रिआवाजंवाजिनोत्र्यमंदेवस्यसवितुः सर्वैस्वर्गंश्च दंतोजयते
त्यवतेनिवमंत्रेणप्रत्यवरोहमितिप्रत्यवरोहणेनिकारोहिरण्ययेनपा
त्रेणमधुग्रहस्यप्रणेनहूंग्रहयिचोपयच्छतेपात्रंदेवमयंयजमानोरो
हतिस्वर्गमियंयजमानोरोहतीतिब्राह्मणंरोहंतंमूपगुटेरपृथ्यंति ॥१७॥
राजस्तूयेनिबिक्तोयजमानोब्राह्मणमिति पंचस्त्वाब्राह्मणामामंत्रयंते ॥१२८॥

सवकेह

चं ब्रह्मासीत्येव सर्वत्र प्रतिगृह्णाति सविता सि सत्यप्रसव इति प्रथम इंद्रो सि
विश्वौजा इति द्वितीये वरुणो सि धर्मपतिरिति तृतीये इंद्रो सि स्नुशवः इति
चतुर्थे चं ब्रह्मासीत्येव पंचमे मूनसा स्मे हिरण्याय ब्रह्मा तो ददाति तौ मस्न
सा प्रति गृह्णात्यश्वमेध त्वं चिजो रश्मनाक्षरयं ताश्व हृदयाः सस्यं दिन्नो
सा पर्यंप नेनायमश्वेन मेध्येन राजेष्टा विजयतामब्रह्मण्यं जिताया इति
यद्दिवेनं यजमानेन पृष्ठे निमशधियेयुरहं च त्वं चेति जपेत्संस्थिते मध्यमे
हं न्याहवनीयमनितो दिक्षु प्रासादान्तिमन्वं चेति तानु उपरिष्टा स्रनि व्या

थ्यें प्रकारे परिघ्नंतिसावित्रिक्षिप्रचिजोरात्रीं जुह्वतिप्रातरनुवाक वेलायां प्रत्य ॥१२७॥
वरोहंति परिकर्मिणः आरोहंति तेजुहुत्योदयादपात्रेयसहस्रेणानक्री
ययाःसुक्तः पिगाह्वोवलिनः स्तिलकावलो निष्किधः खंडो वंडः खलति
स्तमादायनदीयंत्यायेनमुदाकमिग्रगाह्यदास्योदकंमुखमास्य
दातायास्मान्त्रे अर्धुमर्दन्यस्वदत्तैनिंजुहोतिं नृणाहत्यायेस्वाहेत्येथत
निषेधंनिषिद्धपाप्मानोपग्रामा भवंतीति॥१२८॥ अथातएकोत्तराःश्रहीं
नायादकविधंतदेकरात्रेणाप्नोति॥१२९॥ अथयद्विनिधंतोद्विरात्रेण ह्वे ॥१२७॥

देवी-प्रलेरात्रे

हे द्यावापृथिवी ह्वे इमे प्रतिष्ठे तद्यत्किंच द्विविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वं मे
नेनाप्नोत्यव्यक्तोहः संख्यातो दशरात्रमधिकुर्वीतादितोवछेदात्तस्याति
रात्रमावोन्यूहं दक्षिणादीक्षितादीक्षितं यजयंतिमासापवर्गत्रिहीनाः
स्तुत्यप्रतिज्ञासेदीक्षा विवर्द्धयेयुन्तौसंवत्सरदीक्षितायमसत्रं तंशासेन्ना
संवत्सरमन्नतोरवाय निच्चमाग्निष्टोमिकं प्रथममहस्यादितिहेकत्र
(कुमुरवो वा एषयज्ञक्रतूर्यदग्निष्टोमोयज्ञमुखं स्वस्यानवशार्ध्येसंपा
त्तोनुनिविद्धानेत तंमेयज्ञेनवर्द्धतेयानिवजाततनेदसीयेद्वितीयस्यात्रि

रात्रेश्चाग्निजिद्विश्वजितौ चतुर्विंशमहाव्रते गो आयुषी वाथ द्विविक्षं तद्विराण ॥१९॥ स्तो-
त्रेणाप्नोति ॥२०॥ अथाथ त्रिविधं तत्रिमालेए त्रयो वाइमे लोकास्त्रीणि
ज्योतींषि त्रिपवमानाय हस्तस्य च किंच त्रिविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमने
नाप्नोति त्रिवृत्प्रभृतयः स्तोमाः प्रथमस्याह्नः पंचदशप्रभृतयो द्वि-
तीयस्य षोडशत्रयश्चात्वारिंशप्रभृतयः तृतीयस्याग्निष्टोमः
प्रथममहः रुक्थ्यं द्वितीयमतिरात्रस्तृतीयं रथंतरं पृष्ठं प्रथमस्य वामद
व्यं द्वितीयस्य बृहत्तृतीयस्यायं वै लोको रथंतरमंतरिक्षलोको वामद ॥१२८॥
व्यमसौ लोको बृहदेतेषामेव लोकानामाप्त्यै सप्तदशहावान्निमध्यमा बृहदोमात्रेषु भः ष्ठ

गोद्वितीयस्याह्नस्तृतीयमेतिमरुत्वतीयं यद्द्वितीयस्याह्नो मरुत्वतीयं तत्तृतीयेऽहनि करोति तार
मां लोकास्संभोगिनः करोति तस्माद्दीमे लोका अन्योन्यमभिभुंजंतीत्यहनां नाविपर्यस्यत्कस्तामि
इति सामप्रगाथानि
छेवल्च्यस्यमोऽभ्रुचावाद्धतम्यनेति स्तोत्रियानुरूपो प्रगाथयोरमैत्रावरुण
स्योद्व त्यद्विपदां कंनव्य इति कद्वान्द्वितीयादनुः स्व त्तोस्ताविन्नमोत्त यंश्च ए
व दितिब्राह्मणाच्छंसिनः कद्दन्वस्येति कद्वान्तृतीयं तदिं वस्तूयंशिगध्युक्थश
वीपतद्धत्यछावाकस्य यादिद्धप्रागपागुदगितिकद्वान्कयाशुभीयतदि
दासीये वानिविद्वाने तृतीयस्यानुचर ऽग्न तिषष्ठस्तृतीयसवनं ॥२१॥
एषो वाव स ऽहस्त्र स्तोत्रियो येन प्रजापतिरयजते तमेवागो त्रिरात्र इत्याच
क्षते द्वितीयो ऽश्वत्रिरात्रो मध्यमेऽहन्यस्य समानमंतत्त्रिणवस्तोमीयं

तृतीयं छन्दोमः पवमानः पराकः॥ चतुर्थः षष्ठ्य स्तोमे त्रिष्टोमानि त्रीणि षड्उप ॥१२६॥
राकएतेनास्माल्लोकाद्व्यजिगांसन्यजेत प्रतिष्ठाकामस्त्वेद्वे पराकइत्याज्ञे
यीज्येस्तो गजगतीत द्वेगायत्र्यावयं लोको गायत्रस्तदस्मिंल्लोके प्रतितिष्ठति
प्रतिष्ठायाम प्रत्युपाज्योतिर्गोरायुरितिक्रतुरुत विंडम्नि रात्रः त्रीणि शतानि
प्रथमेहन्ददाति त्रयस्त्रिंशतं पंचकल्याएवं द्वितीयेऽ दद्यात्तृतीये ततःकल्ना सहस्रतस्मा
गोपशिष्यते तामन्ययागलानिष्क्रीयामाकुर्वीतामाकार्यत्याज्ञयजमानस्य
वसंभृत्या इतियायंतीनां प्रथमोपरमे स्यात्स्यादित्याज्ञ स्तदप्रत्युत्सृपंया॥१२८॥
स्तितिष्ठंतीनां

त्रि४

प्रथमोपरमेत्रासस्यादित्याकुस्तद्प्रत्युत्येहपंयासंतिष्टतीनांप्रथमोपवि
शेत्र्यासस्यादित्याकुस्ततप्रतिष्ठायेरूपंया यस्त्रीनासास्यादित्याकुःस्तत्र
त्नाच्चेरूपंयासत्नमासास्यादित्याकुःसत्तमामम्माकरवाइतिसर्वविद
त्रिरात्रेत्रिशुक्रियोयस्योनयतमत्रोत्रियास्त्रिपुरुषंयत्रिविधंतत्रिरात्रेण
प्नोति॥२२॥७॥ अथयज्ञतुर्विधंतच्चतुरात्रेणचतुष्टयाविपशवोथोचतु
ष्पादास्तद्येत्किंचचतुर्विधमधिदैवतमध्यात्मंतत्सर्वमिननाप्नोतित्रिवृ
त्प्रथममहःपंचदशंद्वितीयंसप्तदशंतृतीयमेकविंशंचतुर्थंतानाएतच

चारस्तोमानां वीर्यायस्त्रकृतवः स्तेनाहास्यावच्चारोवीरानानानावीर्याः प्रजायाः ॥१२३०॥
माजायांतस्य एवंवादेषोऽन्वेजमदग्नेश्चतुरात्रोष्येवात्रे श्चतुर्वीरस्त्रिहस्त्र
थमस्याह्नः प्रातःसवनंपंचदशोमाध्यंदिनःसप्तदशंतृतीयसवनंपंचद
शंद्वितीयस्याह्नः प्रातःसवनंसप्तदशोमाध्यंदिनएकविंशंतृतीयसवनं
सप्तदशंतृतीयसवनंसप्तदशंतृतीयस्याह्नः प्रातःसवनमेकविंशोमा
ध्यंदिनस्त्रिणवंतृतीयसवनमेकविंशंचतुर्थस्याह्नः प्रातःसवनंत्रिण
वोमाध्यंदिनस्त्रयस्त्रिंशतृतीयसवनंतवा एकैकंस्तोममुत्सृजंतायंत्र ॥१२४०॥

क्के कं प्रजनयंतस्तेन हास्य च्चारो वीरानाना वीर्याः प्रजायामजायांत
वि शेहि स्तोमः सास्य शस्त्रं रथंतरं पृष्ठं प्रथमस्य सजनीयं निष्केवल्यं कयाशु
भीत द्विदासीये वा निविद्धाने द्वितीयस्य तृतीये विरूप पृष्ठो वैराजा तृतीय
सवनं चतुर्थे वैराज पृष्ठे विरूपा तृतीयसवनं प्रात्तत्तावाति रात्रः स्तां वै
श्वानर इत्याचक्षते ऽभिजिदाभिप्लविकानां चतुर्थो विश्वजिदितरेषां वै
श्वानरो महाव्रतं वायश्चतुर्विंशं तद्यत्त्रात्रेण प्रोति ॥ २३॥ अथ यत्पंच
विधं तत्संवरारो पंचपदा पंक्तिः पांक्तो यज्ञः स्तद्यत्किंच पंचविधमधिदे

वतमथ्यात्मंतत्सर्वमेतेन नाप्नोति त्रिवृत्प्रथममहः पंचदशं द्वितीयमे
कविंशं तृतीयं सप्तदशं चतुर्थं चतुष्टोमो तिरात्र उत्तममहः स्तद्वा इदमा
सामेव तदृपेणायमेव त्रिवृत्तो रूपेणायं पंचदशस्यैव मेकविंश स्यायं
सप्तदशस्यायं चतुष्टोमस्यातिरात्रस्य तद्यदेकविंशस्तोमानां वर्षिष्ठ
स्तस्मादियमासां वर्षिष्ठाथ यच्चतुष्टोमातिरात्र उत्तममहस्तस्मा
यमं गुष्ठः सर्वांश्च अंगुलीः प्रत्येति रात्रस्य शास्त्रं वृहच्चतुर्थमाभिप्र
विकं पचम स्य देसवनेषष्ठा त्रष्ठ्यस्य पंचमे तृतीयसवनं पंचवा त्रिवृत्स्विष्टकान्युत्तमा ॥१२३॥

मुत्तमात्पंचम तृती

अग

यस्सवनमभिजिद्धाभिप्लविकानां चतुर्थो विश्वजिदितरेषां वैश्वानरस्य

महाव्रतं वा अभयो वा अभिजिच्चतुर्थो विश्वजित्स्वंचमो य त्सं च विधं तत्संच रात्रे

णाप्नोति॥२४॥ अथ यत्षड्विधं तत्षड्रात्रेणाप्नोत्यृतवः षट् स्तोमास्तद्यत्किं

च षड्विधमवधि देवतमध्यात्मं तत्सर्वमनेनाप्नोत्यहो अभिजिद्विश्वजि

च्च जितौ वैश्वानरस्य महाव्रतं ता ऽनंतरं वाभिजितो महाव्रतं विश्वजित्स

प्त॥ छ्यो वा अभि श्च वा वाय त्षड्विधं तत्स प्रात्रेणाप्नोति॥२५॥ अथ यत्सप्त

विधं तत्सप्तरात्रेणाप्नोति सप्त प्राणाः सप्त छंदांसि तद्यत्किं च सप्तविधमधि

ाद्देवतमध्यात्मेतन्न सर्वमेनेनाप्नोतिय्य होनिजिद्धि स्वजितो महाव्रतं वैश्वानर ॥१३२॥
रश्चाथ संवत्सरस्य प्रवल्हः प्राह्नं ताग्निष्टोमश्च तुर्विंशमनिजिद्धि ष्टुवा
नू विश्वजिद्धिष्टु जिन्महाव्रतं वैश्वानरश्चे षोन्वे सत्त सञ्ज षील्लीसत्तरा
त्र एतामवजनक सहस्रात्र इत्यावहृते निजिहा निहृत्र विक्रान्तो स्न हमो वि
श्वजिदितरेषां वैश्वानरो महाव्रतं वा युञ्ज हाविर्धं तन्न सहस्राद्वे ला प्नोति
॥२८॥ अथ यद्दृष्टविधं तद्दृष्टरा ला ह्येव सवो ष्टाहृरा गायत्रीत षकिं वाष
विधमरिविद्देवतमध्यात्मं तत्सर्वामनेना प्नोतित्य निजिद्धाभि ञ्जतिकान्ती ॥१३२॥

सप्तमोविश्वजिदितितल्लक्षणांवैश्वानरीयश्चमहाव्रतंवोन्नयोवाभिजित्सप्तमोवि
श्वजिद्दशमोयदष्टविधंतदष्टरात्रेणाप्नोति॥२७॥अथयन्नवविधंतंनवरा
त्रेणचतस्रोदिशश्चतस्रोवांतरदिशऊर्ध्वैर्धेनवमीदिक्नेवाहराह ह
तीतघच्चिंचनवविधमधिदैवतमध्यात्मंतत्सर्वमिमेनाप्नोतिषट्त्रर्हेनि
जिद्विश्वजितोवैश्वानरस्महाव्रतंवानंतरंवाभिजितोमहाव्रतंवि
श्वजित्त्वमोज्योतिरग्निष्टोमोगोरूक्थ्यःप्रायुरतिरात्रस्त्रिरेत
मुपयंतिशाल्वलीपिशंगइत्यावहृतेयन्नवविधंतन्नवरात्रेणाप्नोति॥

॥२८॥ अथय दशविधं तद्दशरात्रेण दशाहराविरात्रान्नं विराड्भूतद्य किंच ॥१३३॥
दशविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमनेनाप्नोत्यद्यौ निश्चवोन ववा
ग्निष्टोमाद्दशरात्रसंस्थाविज्ञातो वैश्वानरश्चेतेन हजलोजात्सकलर्षि
इक्ष्वाकूणां निगुष्ठानां पुरोऽसि प्राप काश्यपोऽवि देहयोः कोसल अस्यचत
स्य हत ब्धूतकेतुः श्रियमभिध्याय पितर मधूहे पत्नि लयह कामो न्या
न्यांत श्रियाद्यशास्मा समर्द्ययितुं वेहुनो आत्मानमितितं होवाव
मामे वंशत्रवो वो यतत्कतु रेवमेवि ज्ञानोहतं च मेवेत कृत्स्नके ब्रह्म ॥१२३॥

बंधसै विजिज्ञासिषि तदु किन्नताथे वासयाथ्ये विनै प्रोवाच स एष उद्रो
धसकामस्य यतः प्राविशुरो ऽमभा प्रोति य एवं वेद यत् उष्ठो माञ्जमूल्न्हा त्रि
ककुदः शस्त्रमथ महा त्रिककुद्स्य छंदो म त्रिककुद्स्या ग्निष्टदिं इस्तु दे स्य
दवस्तुत्य ष्यो विश्वान रस्य षन्ने होमिजिद्वियजितौ म ह व्रतं विश्वान र
स्य प्राप्त तो ग्निष्टोमो नवमो वा विश्व दशमो य द्दशविधं तद्दशरात्रे लोके न
ति ॥२६॥ अथ यदेकादशविधं तदेकादशरात्रे लोका दशलद्दरात्रि षुत्र
ष्णुन्नाः पशवः स्तत्यच्चकिं त्वेकादशविधमधि देवतमध्यात्मं तत्सर्व मेन्ने

स्त्र:

नाप्नोति व्यूढच्छंदा दशरात्रः सामव्यूढि कोवाविश्वानर [illegible] रथं तर रथ ॥१३४॥
[illegible] वा विश्वजिदेकादशरात्रां पौंडरीक [illegible] सुतं दक्षिणा [illegible]
सहस्रमेकादशानि [illegible] कोदशरात्रः [illegible]
परिष्टादतिरात्रावुत्तरो [illegible] एको [illegible] उत्तरो [illegible] मेव [illegible]
यं विराजमन्नाद्यमाप्नोति य एवं वेद य एवं वेद ॥३०॥६॥ ॥ इति श्रीरवा
यन सूत्रे षोडशोध्यायः समाप्तः ॥ ॥ संवत १७४२ वर्षे माघ [illegible]
याहृ शंड स्तिकं [illegible] दशांनि [illegible] नदीयते ॥ त ॥
[illegible] ॥ लिखीतं [illegible] मजी ॥ ॥ ॥ ६॥ श्रीरस्तु ॥ ॥१३५॥

॥ [illegible] ॥
॥ [illegible] ॥
॥ [illegible] ॥